

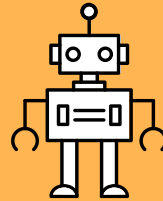
HUMAK[®]

Joustavasti

ja kokeillen

Selvitys nuorisotyötä
tekevien järjestöjen
digitalisaatiosta

Suvi Tuominen
Aino Tormulainen
Martta-Liisa Kosonen

Suvi Tuominen, Aino Tormulainen & Martta-Liisa Kosonen

Joustavasti ja kokeillen

Selvitys nuorisotyötä tekevien järjestöjen
digitalisaatiosta

ISBN 978-952-456-437-3
ISSN 2343-0664 (painettu)
ISSN 2343-0672 (verkkajulkaisu)

Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 157

© Humanistinen ammattikorkeakoulu, 2023, Helsinki

Taitto: Emilia Reponen

HUMAK[®] **VERKE**

Sisällys

Tiivistelmä	4
Esipuhe	6
Johdanto	7
Selvityksen toteutus	9
Orientoiva ja kartoittava aineisto	10
Haastattelut	10
Verkkotilaisuus	11
Aineiston käyttö ja eettisyys	12
Intoa on, mutta resursseja ei	13
Korona digitalisaatiokehityksen vauhdittajana	13
Toimintaa verkossa ja etänä	14
Verkko ja sosiaalinen media markkinoinnissa ja yhteydenpidossa	16
Järjestöjen vapaaehtoistoiminta saa uusia muotoja	16
Järjestöjen kohderyhmien digiosaamisessa on puutteita	17
Pienillä järjestöillä on enemmän osaamisvajetta	18
Resurssien ja suunnitelmallisuuden puute hidastaa digikehitystä	20
Tavoitteiden asettamisessa ja vaikuttavuuden arvioinnissa on kehittämistä	21
Osaamismerkki yhtenä digitaalisena työkaluna järjestöille	23
Intoa löytyy muttei resursseja digikehitykseen - ydinasiat kirjallisuuskatsauksesta	24
Digitaalisuuden mahdollisuudet tunnistetaan - tukea tarvitaan rajaamiseen	25
Verkkoa hyödynnetään monin eri tavoin etätoiminnassa	25
Toimintakertomuksissa ja -suunnitelmissa näkyy järjestöjen erilaisuus	30
Sosiaalista mediaa hyödynnetään aiempaa vuorovaikutteisemmin	33
Verkossa, kasvokkain tai molemmissa?	37
Digiosaamisen kehittymistä tuetaan osana muuta nuorisotyötä	39
Digitaalisuus tuo hyötyjä vapaaehtoistoiminnan toteuttamiseen ja organisointiin	41
Henkilöstön digiosaaminen koetaan hyväksi	45
Tavoitteiden asettaminen ja arviointi ovat vaihtelevalla tasolla	48
Tukea kaivataan toiminnan kehittämiseen omannäköiseksi	50
Onnistumisia ja ajatuksia digitalisaation mahdollisuuksista	53
Johtopäätökset	56
Lähteet	63
Liitteet	65
Liite 1: Alkutilannetta kartoittava ja orientoiva Webropol-kysely	65
Liite 2: Haastattelurungot	68
Liite 3: Verkkotilaisuuden runko ja tilaisuudessa esitetyt kysymykset	72

Tiivistelmä

Humanistinen ammattikorkeakoulu toteutti Verken toimeksiannosta laadullisen selvityksen, jossa syvennyttiin 11 erityyppisen nuorisoalan järjestön digitalisaatiokehitykseen. Aineistoina olivat lyhyt kysely, järjestöjen toimintakertomukset ja -suunnitelmat sekä työntekijöiden haastattelut. Kolmesta järjestöstä haastateltiin myös nuoria. Lisäksi järjestettiin verkkotilaisuus, joka osaltaan toimi alustavien tulosten validointitilaisuutena, mutta myös aineistonkeruuna.

Selvitykseen osallistuneet järjestöt hyödyntävät digitaalista mediaa ja teknologiaa nuorisotyössään joustavasti ja monipuolisesti. Järjestöt ovat hyvin erilaisia keskenään arvopohjiltaan ja kohderyhmiltään, joten myös niiden digiteknologian ja -median hyödyntämisessä on suuria eroja. Yleisesti voi kuitenkin sanoa, että digitaalisia alustoja hyödynnetään välineenä suhteellisen monipuolisesti järjestöjen nuorisotyössä ja myös hallinnossa. Osalle järjestöistä digitaalinen ja kasvokkainen toimintaympäristö näyttäytyvät selkeästi erillisinä, toisilleen vaihtoehtoisina ympäristöinä, mutta osalle digitaalinen ja kasvokkainen toimintaympäristö ovat luontevasti läsnä samaan aikaan tai vaihtelevat joustavasti toiminnan mukana.

Verkossa toimimisen mahdollisuuksia tiedostetaan järjestöissä ja sosiaalista mediaa käytetään monenlaisilla tavoilla. Yleisimmät digitaalisen median ja teknologian hyödyntämisen tavat järjestöjen nuorisotyössä liittyvätkin yhteydenpitoon, kahdenkeskisiin ohjauskeskusteluihin, markkinointiin sekä keskusteluihin digitaalisuuteen liittyvistä teemoista. Järjestöt kokevat työskentelyn sosiaalisessa mediassa muuttuneen aiempaa vuorovaikutteisemmaksi ja työläemmäksi. Etä- ja hybriditoteutukset ovat lisänneet osallistujamääriä erilaisissa tapahtumissa aina isoista etätapahtumista nuorten ryhmätoimintaan ja järjestön vuosikokouksiin. Järjestöt haluaisivat tavoittaa nykyistä enemmän vähemmistöihin kuuluvia sekä yksinäisyyttä kokevia nuoria osallistujiksi digitaalista mediaa ja teknologiaa hyödyntäviin toimintoihinsa.

Järjestöjen nuorisotyössä painottuvat digitaalisen median ja teknologian hyödyntäminen välineenä ja sisältönä. Selkeästi vähäisempää on digitaalisen median ja teknologian toiminnallinen käyttäminen sekä nuorten teknisen digiosaamisen tukeminen. Digiosaamisen kaikkia osa-alueita ja niiden kehittämisen tärkeyttä ei vaikuteta täysin ymmärtävän. Seuraavien vuosien aikana järjestöissä on kiinnostusta kehittää erityisesti toiminnallisempaa ja kasvokkain tapahtuvaa digitaalista nuorisotyötä, esimerkiksi pelitoimintaa. Kokonaisuutena vaikuttaa siltä, että digitaalisuus mielletään vahvasti samana kuin verkkotoiminta.

Valtaosa selvitykseen osallistuneista järjestöistä ei ole asettanut tavoitteita digitalisaatiokehitykselle tai digitaalisen median ja teknologian hyödyntämiselle nuorisotyössä. Digitaalisen median ja teknologian hyödyntämisen kasvatuksellisia tavoitteita ei juurikaan sanoiteta haastatteluissa, vaikka kasvatuksellista toimintaa kyllä toteutetaan ja siitä kerrotaan useita erilaisia esimerkkejä. Digitaalisuudelle ole asetettu erillisiä tavoitteita esimerkiksi sen vuoksi, että sen koetaan linkittyvän kiinteästi osaksi kaikkea järjestön toteuttamaa nuorisotyötä. Koska digitaalisuudelle ei ole asetettu erillisiä tavoitteita, sitä ei myöskään arvioida muusta toiminnasta erillisenä. Verkkoalustojen tilastoja kuitenkin hyödynnetään toiminnan arvioinnissa. Järjestöt toivovat suunnitelmallisuutta ja koordinaatiota oman järjestönsä digitalisaatiokehitykseen. Järjestöjen toimintakertomuksissa ja -suunnitelmissa kuvaillaan digitaalista nuorisotyötä hyvin niukasti.

Järjestöt kokevat digitalisaation tuoneen selkeitä hyötyjä vapaaehtoistoiminnan organisointiin ja järjestämiseen. Erityisesti vapaaehtoisten koulutukset etä- tai hybriditoteutuksina tuovat joustoa järjestöjen toimintaan. Verkkovapaaehtoisuus mahdollistaa entistä useammalle vapaaehtoisuuden ja on moninaistanut vapaaehtoisten joukkoa. Vapaaehtoisten toimiminen sosiaalisessa mediassa vaatii kuitenkin vielä pohdintaa esimerkiksi tilien ja profiilien samanaikaisen käytön ja tietoturvan suhteen.

Digitalisaatio on edennyt järjestöissä lähinnä hanketoiminnan sekä koronapandemian myötä käyttöön otettujen toimintamallien avulla. Järjestöjen perustoiminnassa ei ole aikaa eikä rahaa vastaavan kaltaiselle kehittämistyölle. Suurimpana esteenä digitalisaation laajamittaisemalle hyödyntämiselle nähdäänkin resurssipula. Työaikaa ei ole riittävästi esimerkiksi digitalisaatioon liittyvien trendien seuraamiseen tai muiden organisaatioiden tekemään työhön perehtymiseen. Asenteiden digitaalisuutta kohtaan sen sijaan koetaan parantuneen viime vuosien aikana. Järjestöjen henkilöstön työssään tarvitsema digiosaaminen koetaan pääosin riittäväksi ja hyväksi.

Selvitykseen osallistuneet järjestöt eivät juurikaan tunne verkostoja ja materiaaleja, joista he voisivat saada tukea omaan kehittämistyöhönsä koskien digitalisaatiota. Karkeasti yleistettynä paikallisjärjestöt eivät tunne omien keskusjärjestöjensä materiaaleja eivätkä keskusjärjestöt tiedä, mitä niiden paikallisyhdistyksissä tehdään digitaalisen median ja teknologian nuorisotyöllisen hyödyntämisen suhteen.

Järjestöjen keskeiset tarpeet suhteessa digitalisaatiokehitykseen liittyvät priorisointiin, suunnitelmallisuuteen, nuorten digiosaamisen tukemiseen, haluttujen kohderyhmien tavoittamiseen ja uudenlaisten toimintamallien kehittämiseen.

Esipuhe

Digitalisaatiokeskustelussa kuulee usein sanottavan ”teknologia on hyvä renki, mutta huono isäntä”. Yleensä tällä tarkoitetaan sitä, että digitaalinen teknologia on hyvä väline tiettyjen asioiden tekemiseen ja saavuttamiseen, mutta asioita ei pidä tehdä teknologia edellä.

Välineajatus on usein vallitsevana myös nuorisotyön digitalisaatiota koskevassa keskustelussa. Kuten käsillä oleva selvitys tuo hyvin esiin, digitaalisuus nähdään järjestöjen nuorisotyössä ja -toiminnassa ennen kaikkea nuorten kohtaamisen ja tavoittamisen välineenä. Pandemia-aikana välinenäkökulma korostui, kun yhteiskunta sulkeutui ja nuoria kohdattiin enenevässä määrin verkko- ja etävälitteisesti. Niin ikään digitaalisuus nähdään järjestöjen tavoitteissa välineenä muiden tavoitteiden toteuttamiseen. Digitaalisuuden kytkeytymistä järjestöjen kasvatuksellisiin tavoitteisiin ei juurikaan tunnisteta.

Ehkä nyt olisikin aika katsoa nuorisoalalla digitalisaatiota myös muusta kuin välineellisestä näkökulmasta. Toimialalla tarvitaan myös perusteellisempaa keskustelua siitä, mitä vaikutuksia digitalisaatiolla on yhteiskuntaan ja nuoriin sekä nuorisotyöhön, sen tavoitteisiin ja tehtäviin. Toivon, että selvitystä lukiessasi palaisitkin aina silloin tällöin pohtimaan esimerkiksi seuraavia kysymyksiä: Onko nuorisotyötä tekevien järjestöjen tehtävä edistää nuorten digiosallisuutta, digihyvintointia tai digitaalista yhdenvertaisuutta? Mikä on järjestöjen rooli nuorten digiosaamisen vahvistamisessa? Onko järjestöjen digitalisaation edistäminen resurssikysymys vai onko se viime kädessä asenne- ja arvovalintakysymys?

Digi- ja väestötietovirasto on julistanut, että digirohkeus on tulevaisuuden digitaito. Tällä he viittaavat uskallukseen kohdata digitalisoituva arki, opiskelu ja työelämä kokeilemalla ja ottamalla käyttöön uusia digitaalisia laitteita ja palveluja. Useissa selvityksissä onkin todettu, että ihmisten ja organisaatioiden toimintatavoissa tapahtui pandemia-aikana muutoksia. Mutta uskallan väittää, että ajattelun tavoissa ei ehkä sittenkään tapahtunut merkittäviä muutoksia. Digitalisaatio ei ole isäntä eikä renki, vaan kaikkialla vaikuttava muutosvoima, jota meidän tulee ymmärtää paremmin ja johon me voimme itse vaikuttaa.

Haluan selvityksen tilaajana toimineen Verken puolesta kiittää lämpimästi Humanistista ammattikorkeakoulua ja selvityksen tekijöitä hyvästä yhteistyöstä sekä laadukkaasta raportista. Toivon, että toimijat löytävät selvityksestä tukea oman kehittämisen tueksi ja tulokset virittävät toimialalla monipuolista digikeskustelua. Samalla toivon, että selvitys lisää uskallusta kohdata digitalisoituva nuorisotyö sekä rohkeutta avartaa omaa ajattelua.

Heikki Lauha

Verke / Digitaalisen nuorisotyön osaamiskeskus

Johdanto

Järjestöjen digitalisaation tilannetta on selvitetty viime vuosien aikana useista eri näkökulmista (esim. Järjestödigi 2022; Peltosalmi & al 2022). Myös nuorisoalan digitalisaation tilaa on selvitetty erityisesti koronapandemian vaikutusten ja verkkonuurisotyön osalta (Manu, Puuronen & Ranta 2021; Verke 2021). Selvityksissä on kuitenkin selkeä aukko siinä, millä tavalla nuorisoalan järjestöt hyödyntävät digitaalista mediaa ja teknologiaa osana järjestön toimintaa ja erityisesti nuorisotyötänsä. Aiemmissä selvityksissä korostuvat näkökulmina verkkotoiminta ja sosiaalinen media, kun taas laajempi ymmärrys digitaalisen median ja teknologian hyödyntämisestä järjestöjen toiminnassa ja nuorisotyössä pitkälti puuttuu aiemmista selvityksistä. Lisäksi kiinnostavia, syventymisen arvoisia näkökulmia ovat digitalisaation mahdollisuudet vapaaehtoistoiminnassa sekä nuorten digiosamisen tukeminen. Näitä aiempien selvitysten jättämiä aukkoja pyrimme osaltamme paikkaamaan tällä selvityksellä.

Edellinen selvitys nuorisoalan järjestöjen digitalisaatiosta on Verken toteuttama vuodelta 2018. Paljon on sen jälkeen tapahtunut ja tässä käsillä olevassa selvityksessä tarkastellaankin, millaisia muutoksia ja kehitystä nuorisoalan järjestökentän digitalisaatiossa on tapahtunut viime vuosina. Vuoden 2018 selvitys on luonteeltaan määrällinen, kun taas nyt pureudutaan aiheeseen laadullisin menetelmin, jolloin pystytään tarkastelemaan syvemmin järjestöjen toimintaympäristöä ja syy-seuraussuhteita.

Tämän selvityksen tavoitteena on kuvata nuorisoalan järjestöjen digitalisaation tämänhetkistä tilaa erityisesti suhteessa nuorisotyöllisiin tavoitteisiin. Raportin alkuun on koottu viimeaikaisten selvitysten pohjalta yleisesti järjestöjen digitalisaation tilaa ja kehittämistarpeita käsittelevä kirjallisuuskatsaus. Tätä selvitystä varten kootulla aineistolla puolestaan vastataan seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten digitaalista mediaa ja teknologiaa hyödynnetään järjestöjen nuorisotyössä?
2. Mitä tarpeita ja toiveita järjestöillä on digitalisaation edistämiseksi nuorisotyössään?
3. Millaisia asenteita, osaamista, tarpeita ja haasteita digitaalisen median ja teknologian hyödyntämiseen liittyy?
4. Miten toimintaa suunnitellaan, johdetaan ja kehitetään?

Selvityksen tilaajatahona on digitaalisen nuorisotyön osaamiskeskusta koordinoiva Verke, jonka kanssa tutkimuskysymykset on muotoiltu. Olemme perehtyneet 11 järjestön toimintaan moniaineistisesti muun muassa kyseisten järjestöjen informantteja haastattelemalla.

Koostamiemme aineistojen tarjoaman tiedon pohjalta olemme analysoineet nuorisoalan järjestöjen digitalisaation tilannekuvaa ja koonneet järjestöille suosituksia digitalisaatiokehityksen edistämiseen. Selvitys tuottaa nuorisoalalla sovellettavaa tietoa järjestöjen lisäksi myös muille digitalisaatiosta kiinnostuneille toimijoille. Selvityksessä ei varsinaisesti verrata tuloksia muihin nuorisoalan digitalisaatiota käsitteleviin selvityksiin vaan käsitellään sitä, millaisia erityisyyksiä nimenomaan nuorisoalan järjestöjen digitalisaatiokehitykseen liittyy.

Nuorisoalan järjestöillä tarkoitetaan tässä selvityksessä nuorisolain tarkoitusta ja lähtökohtia toteuttavia valtakunnallisia nuorisojärjestöjä sekä myös alueellisia ja paikallisia järjestöjä, jotka toimivat nuorten parissa. Kuvaillessamme järjestöjen toteuttamaa, nuorten parissa tapahtuvaa toimintaa käytämme tässä selvityksessä johdonmukaisuuden vuoksi käsitettä nuorisotyö, vaikka kaikki järjestöt eivät sanoita omaa toimintaansa nuorisotyöksi, vaan puhuvat esimerkiksi nuorille suunnatusta toiminnasta tai nuorisotoiminnasta.

Tässä selvityksessä ymmärretään digitalisaatio muutoksena, jossa perinteiset tavat toimia muokkautuvat ja samalla syntyy uusia palveluja ja toimintamalleja. Digitaalisen teknologian hyödyntäminen luo puitteet yhteiskunnallisen ja kulttuurisen muutoksen onnistumiselle. Digitalisaatio myös synnyttää uudenlaisia tarpeita, mahdollisuuksia ja myös uhkia niin nuorisotyöhön kuin yhteiskuntaan laajemminkin. Digitaalinen nuorisotyö puolestaan tarkoittaa digitaalisen median ja teknologian hyödyntämistä tai käsittelemistä nuorisotyössä toimintaympäristöstä riippumatta – kasvokkain, verkossa tai molemmissa samanaikaisesti (ks. digitaalisen nuorisotyön määrittelystä tarkemmin Verke 2023). Verkkonuorisotyö puolestaan tarkoittaa nimensä mukaisesti verkkoympäristöissä, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa nuorisotyötä.

Raportti koostuu johdannon lisäksi kolmesta luvusta. Tämän johdannon jatkona esitellään tutkimuksen toteutusta. Seuraava luku muodostuu kirjallisuuskatsauksesta, jossa tarkastellaan yleisesti järjestöjen digitalisaation tilaa sekä kehittämistarpeita viimeaikaisten selvitysten valossa. Kolmantena lukuna on tätä raporttia varten kerätyn laadullisen aineiston tuloksia moninäkökulmaisesti esittelevä analyysiluku ja lopussa on yhteenvetona johtopäätökset. Järjestöjen kohtamat haasteet, niiden tarpeet ja toiveet digitalisaatioon liittyen tulevat esille analyysiluvussa pitkin matkaa osana eri teemoja. Osana johtopäätöksiä listataan suosituksia järjestöille digitalisaatioon liittyen.

Selvityksen toteutus

Selvitys toteutettiin laadullisin tutkimusmenetelmin. Ydinaineistoksi koottiin järjestökohtaista tietoa 11 erityyppisestä nuorisoalan järjestöistä. Järjestöistä osa on pieniä paikallisia, osa alueellisia ja osa isoja valtakunnallisia toimijoita. Valitsemamme järjestöt toteuttavat nuorisotyötä hyvin eri tavoin: esimerkiksi osa keskittyy kasvokkaiseen toimintaan ja osa kohtaa nuoria pääasiassa verkossa. Osa järjestöistä suuntaa toimintansa hyvin laajalle kohderyhmälle, osan kohderyhmä rajoittuu joko alueellisesti tai temaattisesti. Kaikki järjestöt tekevät nuorisotyötä jossain muodossa, mutta osa profiloituu myös nuorisoalan palvelujärjestöksi. Järjestöt ovat Keski-Suomesta, Pohjois-Karjalasta, Pohjois-Savosta, Uudeltamaalta ja Varsinais-Suomesta.

Mukaan pyrittiin valitsemaan sellaisia järjestöjä, joista osassa on jo paljon kokemusta digitaalisen median ja teknologian hyödyntämisestä ja sellaisia, joissa ollaan vielä alkutekijöissä. Järjestöjä kontaktoitiin henkilökohtaisesti. Järjestöjä pyydettiin nimeämään sopiva henkilö haastatteluun sekä lähettämään sähköpostitse edellisvuoden toimintakertomus ja kuluvan vuoden toimintasuunnitelma. Aineisto koottiin lokakuun 2022 ja tammikuun 2023 välisenä aikana. Tulokset raportoidaan anonymisti, eikä aineiston järjestöjä tai haastateltuja henkilöitä voi tunnistaa.

Selvityksen aineisto on näyte, ei kattavasti ja tilastollisesti pätevä otos nuorisoalan järjestöistä. Selvitys on laadullinen ja keskittyy tähän aineistoon valittujen erilaisten järjestöjen kokemuksiin digitalisaatiosta ja digitaalisen teknologian ja median hyödyntämisestä. Pieni aineisto antaa kuitenkin monipuolisen näkymän nuorisoalan järjestöjen tilaan, joka resonoi muiden viimeaikaisten järjestöselvitysten kanssa. Selvitykseen kootun aineiston perusteella tehtyjä päätelmiä validoitiin verkkotilaisuudessa, jonka tarkempi kuvaus on tässä luvussa hieman myöhemmin. Verkkotilaisuus toimi myös yhtenä aineistonkeruuna ja tilaisuudessa esitettyjä kommentteja on otettu mukaan analyysiin.

Selvityksen kokonaisaineisto koostuu 1) järjestöjen toimintaan perehdyttävistä materiaaleista (viimeisimmät toimintakertomukset- ja suunnitelmat sekä verkkosivut), 2) orientoivasta ja alkukartoittavasta Webropol-kyselystä, 3) haastatteluista sekä 4) verkkotilaisuudesta.

Aineistot koostivat lehtori Suvi Tuominen, tutkija Aino Tormulainen ja YAMK-opiskelija Martta-Liisa Kosonen sekä Humakin yhteisöpedagogiopiskelijat Sari Hämäläinen, Jarna Lindholm ja Merja Flyktman.

Selvityksen haastatteluja teki siten kuusi eri haastattelijaa. Lähes kaikki haastattelut toteutettiin parihaastatteluina. Aineiston analysoinnista ja raportin kirjoittamisesta olivat vastuussa Tuominen, Tormulainen ja Kosonen.

Orientoiva ja kartoittava aineisto

Ennen haastatteluja tehtiin yleiskatsaus järjestöjen toimintaan, jotta nähtiin niiden toimintakehitys ja digitalisaatiokehitystä. Jokainen haastattelija valmistautui haastatteluunsa perehtymällä järjestön viimeisimpään toimintakertomukseen ja -suunnitelmaan sekä järjestön verkkosivuihin ja sosiaalisen median kanaviin. Ennen haastatteluja järjestöjen edustajia pyydettiin vastaamaan Webropol-kyselyyn (liite 1), joka toimi paitsi haastattelijalle järjestön digitalisaation tilaa ennakkoon kartoittavana tietona, myös haastateltavalle orientoivana materiaalina.

Webropol-kyselyllä koottu aineisto mahdollistaa yleiskatsauksen selvityksessä mukana olevista järjestöistä. Verken aiempien nuorisotyön digitalisaatiota käsittelevien selvitysten tapaan orientoivalla aineistokyselyllä pyrittiin kartoittamaan nuorisotalan järjestöjen digitalisaation tilaa ja sitä, miten digitaalista nuorisotyötä on toteutettu. Käytimme pitkälti samoja digitaalista mediaa ja teknologiaa hyödyntävien sekä verkkonuorisoyllisten toimintamuotojen listauksia kuin edellisissä järjestöjen (Verke 2018) sekä kuntien (Verke 2021, 17–18) digitaalista nuorisotyötä kartoittaneissa selvityksissä kysyen järjestöiltä näiden toimintamuotojen toteuttamisesta viimeisten kuuden kuukauden ajalta. Lisäsimme listauksiin muutamia toimintamuotojen vaihtoehtoja koskien vapaaehtoisuutta sekä verkossa toteutettua avointa ryhmätoimintaa ja tapahtumaa, tempausta tai kampanjaa. Molempien kysymysten vaihtoehdot yhteenlaskettuna vastaajat pystyivät siten valitsemaan 26 toimintoa sekä lisäämään vastauksensa avoimeen “muuta, mitä” kohtaan. Kysyimme lisäksi järjestöjen ammatillisesta digiosaamisesta ja järjestön digiprofiilista.

Haastattelut

Selvityksen keskeisin aineisto on haastattelumateriaali. Järjestöjen nuorisotyön tai viestinnän avainhenkilöitä haastateltiin järjestö kerrallaan. Haastatteluista kymmeneen osallistui yksi ja yhteen kaksi työntekijää. Haastatteluihin osallistui siten yhteensä 12 työntekijää 11 eri järjestöstä. Nuorten haastatteluja tehtiin kolmessa järjestössä. Kokonaisuudessaan haastatteluja tehtiin siis 14 kappaletta 11 eri järjestössä. Valtaosa haastatteluista toteutettiin verkossa Teams-alustalla, ainoastaan neljä haastatteluista tehtiin kasvotusten. Haastattelut kestivät tyypillisesti 1–1,5 tuntia.

Haastattelut toteutettiin teemahaastattelumenetelmällä (ks. haastattelurungot liite 2). Haastattelurungon teemat mukailivat osittain aiempia digitalisaatio-

selvityksiä, mutta pyrimme haastatteluun valituissa teemoissa ja kysymyksissä painottamaan nuorisoalan järjestöille tyypillisiä seikkoja. Runkoa muokattiin hieman järjestökohtaisesti niiden omaan toimintaan sopivaksi kartoittavan aineistoon perehtymisen myötä. Haastattelut litteroitiin sanatarkasti ja analysoitiin teemallisesti eritteleviä analyysimenetelmiä käyttäen.

Selvityksessä tärkeänä näimme järjestöjen toimintaan osallistuvien eli nuorten kokemusten kuulemisen ja osallistujalähtöisten kehittämistarpeiden tunnistamisen. Aineistoon kerättiinkin myös nuorten kokemuksia havainnoimalla ja haastatteleamalla valittujen järjestöjen toimintaan osallistuvia nuoria järjestöjen kanssa sovitulla tavalla. Osassa järjestöistä tämä ei ollut mahdollista toteutettavan toiminnan muodon ja siihen liittyvien käytäntöjen vuoksi. Osan järjestöjen kanssa nuorten tavoittamisen haasteet liittyivät aineiston keruujankokhaan ja juuri päättyvään kausitoimintaan. Kolmen järjestön nuoria haastateltiin ja niistä kahdessa tehtiin myös havainnointia osallistumalla kasvokkaiseen toimintaan.

Verkkotilaisuus

Tammikuussa (26.1.2023) järjestettiin verkossa keskustelutilaisuus, jonka tavoitteena oli arvioida kerätyn haastattelu- ja havainnointiaineiston yleistettävyyttä muihin järjestöihin eli validoida tutkimustuloksia. Verkkotilaisuus toimi samalla vielä yhtenä aineistonkeruutilaisuutena ja verkkokeskustelussa esiin nousseet havainnot ja ajatukset otettiin osaksi tätä raporttia.

Verkkotilaisuuteen kutsuttiin osallistujia henkilökohtaisesti noin 50 eri järjestöstä. Lisäksi kutsua levitettiin esimerkiksi Verken uutiskirjeessä, sosiaalisen median kanavissa ja Humakin verkkosivuilla. Tilaisuuteen osallistui lopulta muutamien peruutusten jälkeen yhteensä 10 nuorisoalan järjestötoimijaa, jotka edustivat seitsemää eri järjestöä. Kahdesta järjestöstä oli mukana niin keskusjärjestön kuin alueellisen järjestön työntekijöitä, mutta olemme laskeneet heidät tässä saman järjestön edustajiksi. Mukana olleista järjestöistä suurin osa oli valtakunnallisia toimijoita, joista osalla oli paljon kokemusta verkkotyöstä ja osalla vahva vapaaehtoisuuspainotus. Muutama osallistuja edusti valtakunnallisen järjestön aluetoimistoa tai -piiriä ja yksi paikallinen järjestö oli mukana.

Verkkotilaisuuteen valittiin kolme keskeistä teemaa: suunnitelmallisuus, vapaaehtoistoiminta ja nuorten digiosaamisen tukeminen. Nämä teemat olivat nousseet haastatteluaineistosta esiin kiinnostavina tutkimustuloksina nimenomaan järjestönäkökulmaan liittyen. Kaksi tuntia kestäneessä verkkotilaisuudessa hyödynnettiin sähköistä kyselytyökalua Mentimeteriä. Alustavista tuloksista esitettiin väittämiä ja kysymyksiä (ks. liite 3, verkkotilaisuuden ohjelma), joihin osallistujat vastasivat ja näin ollen joko vahvistivat tai kyseenalaistivat tulosta. Äänestysten lisäksi käytiin keskustelua ääneen ja chatissa. Tilaisuuden jälkeen saatiin spontaanina palautteena yhdeltä osallistujalta, että jo tämä

tilaisuus oli antanut paljon ajattelemisen aihetta oman järjestön digitaalisuuteen liittyen.

Aineiston käyttö ja eettisyys

Osallistuminen tutkimukseen on ollut kaikille tutkimuksen kohderyhmiin kuuluville vapaaehtoista. Tutkimukseen osallistuminen perustuu tutkimuksesta tehtävään informointiin ja tutkittavan tietoiseen suostumukseen. Aineistojen käsittelyssä on noudatettu Humakin tietoturvakäytänteitä tietojen säilytyksessä, tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK 2019) ohjeiden mukaista hyvää tieteellistä käytäntöä ja henkilötietolakia.

Selvityksessä koottu aineisto, josta on poistettu tunnistetiedot, luovutetaan, siltä osin kuin haastateltavilta on saatu lupa, Tietoarkistoon raportin julkaisun jälkeen. Tällöin aineisto on kaikkien tutkijoiden käytettävissä. Haastattelulalenteet on tuhottu, kun haastattelun litterointi on valmistunut. Kaikki tulokset raportoidaan anonymisti, jolloin valittuja järjestöjä, haastatteluun osallistuneita tai verkkotilaisuuteen osallistuneita tahoja ei mainita tunnistettavasti.

Intoa on, mutta resursseja ei

Tässä luvussa tehdään katsaus siihen, mitä viimeaikaiset selvitykset kertovat yleisesti järjestöjen digitalisaation tilasta ja kehittämistarpeista. Lisäksi sivutaan nuorisotyön digitalisaatiokehitystä suhteessa järjestötoimintaan. Luku käsittelee koronapandemian vauhdittamia vaikutuksia järjestöjen digitalisaatiokehityksessä, järjestöjen erilaista digitaalisen teknologian ja median käyttöä, digiosaamisen tukemista, kohdattuja haasteita sekä digitaalisuutta hyödyntävän toiminnan suunnittelua ja kehittämistä.

Korona digitalisaatiokehityksen vauhdittajana

Suomen sosiaali ja terveys ry SOSTE tuottaa säännöllisesti ajankoh-taiskatsauksen sosiaali- ja terveysjärjestökenttään Järjestöbarometrin muodossa. Vuoden 2022 Järjestöbarometrissa kuvaillaan suuria muutoksia järjestöjen toiminnassa suhteessa aiempaan Järjestöbarometriin. Digitalisoitumista ja uusien toimintatapojen omaksumista on tapahtunut vauhdilla ja osittain pakon edessä. (Peltosalmi ym. 2022, 8.) Järjestöbarometrin vastaajia pyydettiin arvioimaan, millainen yhdistysten muutostilanne koronaepidemian vaikutuksesta on asteikoilla: ei muutosta – voimakas muutos. Lähes kolme neljästä (71 %) yhdistyksestä arvioi, että niissä on käynnissä melko voimakas tai voimakas muutos. Aiemmin eli vuodesta 2012 vuoteen 2020 muutostilanteen vähintään melko voimakkaaksi arvioivia yhdistyksiä on ollut vain runsas kymmenesosa (11–14 %). Muutostilannettaan pitää melko vähäisenä tai ole-mattomana vain kahdeksan prosenttia yhdistyksistä. (Mt. 31.)

Järjestöbarometrin mukaan monella järjestöllä vähentyivät korona-vuosien aikana niin toiminnan määrä, tulot, toimintaan aktiivisesti osallistuvien määrä, jäsenmäärä, yhteistyöverkostot, vapaaehtoisten määrä kuin toiminnan kysyntäkin. Pandemian aikana ryhdyttiinkin ko-keilemaan uusia toiminnan tapoja, jotta yhdistysten toimintaa pystytiin jatkamaan jollakin tavalla koronarajoitusten keskellä. Vuoden 2022 Järjestöbarometriin vastanneista yhdistyksistä runsas kolmasosa (38 %) oli aloittanut jonkin uuden toimintamuodon korona-aikana. Lähes joka toinen (48 %) vastaaja uskoi yhdistyksen toimintaan koronan vuoksi tehtyjen muutosten jäävän käytäntöön myös epidemian jälkeisenä aika-na. (Peltosalmi ym. 2022, 35, 38.)

Suomalaisen järjestökentän digitalisaation kehitystä seurataan myös Järjestödigi-kartoituksissa, jonka toteuttavat joka toinen vuosi yhteis-

työssä Viestintä-Piritta, TIEKE ja Vitec Avoine. Tuore Järjestödigi-kartoitus (2022, 3) osoittaa, että järjestöissä ollaan koronan jälkeen avoimempia uusille ideoille ja toimintatavoille pandemia-ajan haastettua järjestöjä kokeilemaan vaihtoehtoisia tapoja toimia ja ajattelemaan uudella tavalla.

Nuorisoalan toimijoiden näkemyksiä ja kokemuksia korona-ajasta selvitettiin jo keskellä koronakriisiä vuonna 2021. Nuorisotyötä tekevien järjestöjen kokemuksen mukaan koronapandemiolla oli suuria tai melko suuria vaikutuksia omaan työhön (Manu, Puuronen & Ranta 2021, 50). Koronan tuomat rajoitukset haastoivat nuorisotyöntekijöitä opettelemaan uusia toimintatapoja, verkkoalustoja ja sovelluksia. Erityisesti kunnallisen nuorisotyön kentällä tavoitettiin aiempaa enemmän myös sellaisia nuoria, jotka eivät olleet ennestään nuorisotyön vakiintuneiden palvelujen käyttäjiä. Järjestötoiminnan osalta tällaista yleistettävää tulosta ei voitu vielä suoraan tehdä vuoden 2021 pandemian vaikutuksia nuorisoalaan arvioineessa selvityksessä (mt. 2021, 37). Toisessa selvityksessä on havaittu, että valtakunnallisia verkkonuorisotyön palveluita käyttävät erityisen paljon itsensä yksinäisiksi kokevat nuoret, joilla voi taustalla olla usein myös kiusaamiskokemuksia. Anonyymi, aikuisen ohjaama, turvallinen verkkoympäristö tarjoaa usealle nuorelle kasvokkaisia toimintoja matalamman kynnyksen osallistua ryhmän toimintaan kuin fyysisiin tiloihin meneminen. (Moisala & Laine 2021, 19.)

Koronapandemian vaikutuksia nuorisoalaan arvioineen selvityksen (Manu ym. 2021) sekä tulevaisuuden nuorisotyötä hahmotelleen hankkeen (Malm 2021) mukaan ylipäänsä nuorten kanssa tapahtuva toiminta ja toimintaympäristöt ovat muuttuneet merkittävästi. Myös toiminnan ajankohdat, työvälitteet sekä työmuotojen painopisteet ovat muuttuneet. Kun osana koronakyselyä selvitettiin, minkä ja millaisten muutosten nuorisotoimialan asiantuntijat arvelevat jäävän voimaan, arvioivat vastaajat keskeisimmän pysyvän muutoksen olevan alan digitalisaation voimakkaan kiihtymisen tuottamat tulokset, kuten uudet toiminnan muodot, uudet verkkoympäristöt, etättyö ja digitaaliset välineet. (Manu ym. 2021, 51.) Toki on huomioitava, että moni koronapandemian vaikutuksia arvioinut selvitys, myös edellä mainitut, on toteutettu korona-aikana, minkä voi nähdä osaltaan vaikuttaneen vastauksiin sekä siihen, millaisena nuorisotyön tulevaisuus näyttäytyy. Koronan liepeillä tehdyissä selvityksissä korostuu esimerkiksi verkon merkitys toiminnalle, eikä digitalisaatiokehitys laajemmin ajateltuna tule välttämättä esiin.

Toimintaa etänä ja verkossa

Järjestöt hyödyntävät digitaalista mediaa ja teknologiaa enimmäkseen tietojen hallintaan, tapahtumiin osallistumiseen, jäsenhankintaan, tapahtumien järjestämiseen, taloushallintoon ja kampanjointiin. Myös hanketyön, varainhankinnan, yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja vapaaehtoisten työn tukemisen yhteydessä hyödynnetään uutta teknologiaa järjestön toiminnasta riippuen. (Järjestödigi 2022, 17.)

Järjestödigi-kartoituksen mukaan valtakunnalliset järjestöt hyödyntävät digitaalista teknologiaa runsaammin alueellisiin ja paikallisiin järjestöihin verrattuna (Järjestödigi 2022, 20). Tämä yleisesti järjestöjä koskeva tendenssi näkyy nuorisoalan osaamiskeskus Kentaurin selvityksen mukaan myös nuorisoalan järjestöissä, joista valtakunnallisilla on enemmän verkkotoimintaa kuin alueellisesti ja paikallisesti toimivilla järjestöillä. Valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen keskeisimpiä toimintamuotoja ovat erilaiset tapahtumat ja koulutukset, joita toteutettiin vuonna 2021 enemmän verkossa (70 % valtakunnallisista järjestöistä) kuin kasvokkain (55 % valtakunnallisista järjestöistä). Koulutusten osalta lähi- ja verkkototeutuksia oli lähes yhtä paljon (lähitoimintana 58 %, verkkotoimintana 56 %). Muista nuorisotyön toimintamuodoista etenkin tieto- ja neuvontapalveluita sekä kansainvälistä nuorisotyötä toteutettiin useammin verkossa kuin perinteisenä lähitoimintana. Monessa paikallisjärjestössä kuitenkin esimerkiksi tapahtumatuotanto nojaa edelleen lähitapahtumiin. (Kentauri 2021, 16–18.)

Tapahtumien ja tapaamisten järjestäminen on joka tapauksessa muuttunut merkittävästi kaikenlaisessa järjestötoiminnassa. Useimmiten toiminnan verkkoalustoille siirtämisessä on kyse erilaisista etäratkaisuksista, muun muassa etäkokouksista, -koulutuksista ja -tapaamisista. Esimerkiksi Monihelin monikulttuuristen järjestöjen digitaalisuuden kartoitukseen (2022, 9) vastanneista järjestöistä 58 % on mahdollistanut etäosallistumisen tapahtumiinsa. Etäosallistumiset on havaittu hyväksi ja käyttökelpoisiksi myös tulevaisuudessa. Kokouksia on pandemian laannuttua järjestetty yhä enemmän hybriditapaamisina, sillä myös lähitapaamisia on kaivattu. Verkkoympäristöjen käyttö on lisääntynyt erityisesti järjestöjen hallitustyössä. Etäkokoukset ovat helpottaneet osallistumista ja mahdollisesti jopa lisänneet osallistujamääriä. Järjestöjen toimintaa on viety jopa kokonaan verkkoon. (Järjestödigi 2022, 6, 14–15; Manu ym. 2021, 52; Peltosalmi ym. 2022, 38.)

Verkossa toimiminen ja etäosallistuminen mahdollistavat myös ikävää toimintaa. Monikulttuuristen järjestöjen digitaalisuutta selvittäneessä kartoituksessa (Moniheli 2022, 10) selvisi, että etätapahtumissa on kohdattu verkkohäirintää (19 % järjestöistä), minkä seurauksena järjestöt ovat ottaneet verkkotapahtumien turvallisuusasetukset paremmin huomioon. Järjestödigi-kartoituksessa (2022) käsitellään myös yleisesti haastavia tilanteita verkossa ja somessa sekä niiden kohtaamiseen varautumista. Järjestöt pyrkivät vahvistamaan keskustelukulttuuria omalla toiminnallaan verkossa ja somekanavilla ja näin varautumaan haastaviin tilanteisiin, joita verkossa kohdataan (mt. 8). Verkkotapahtumissa tehtävää tai yhteistyökumppanien häirintää on kohdattu vain aivan muutamien kohdalla (mt. 105).

Verkko ja sosiaalinen media

markkinoinnissa ja yhteydenpidossa

Viimeaikaisten järjestöjen digitalisaatiota käsittelevien selvitysten mukaan verkolla on keskeinen rooli kaikessa järjestöjen viestinnässä – niin sisäisessä kuin ulkoisessakin. Toiminnan markkinointi ja mainonta tapahtuvat yhä perinteisten markkinointikanavien, kuten lehti-ilmoitusten, ilmoitustaulujen ja puskaradion kautta, mutta enenevässä määrin myös verkossa ja erilaisilla sosiaalisen median alustoilla. Uusia kanavia on otettu käyttöön, ja vanhoja on jätetty pois käytöstä. Muutaman viime vuoden sisällä Snapchatin käyttö on laskenut ja TikTokin lisääntynyt prosentuaalisesti (Järjestödigi 2022,75, 78, 85).

Sosiaalista mediaa järjestöt ovat hyödyntäneet entistä enemmän tapahtumien markkinoinnissa (Moniheli 2022, 9; Järjestödigi 2022, 14). Esimerkiksi Monihelin monikulttuuristen järjestöjen digitalisaatiokartoitukseen vastanneista järjestöistä 90 % markkinoi tapahtumiaan sosiaalisessa mediassa ja kokevat tavoitavansa ylipäänsä omia kohderyhmiään toimintaansa hyvin (Moniheli 2022, 9, 56).

Verkkoa hyödynnetään paitsi toiminnan markkinoinnissa myös yhä enemmän välineenä yhteydenpitoon jäsenistön kanssa. Kiinnostava huomio monikulttuuristen järjestöjen digitalisaation kartoituksessa (Moniheli 2022, 7) on se, että moni henkilöjäsen kokee oikeasti tärkeiden yhteydenottojen tulevan paperilla tai soitolla. Monen, tässä tapauksessa monikulttuurisissa yhdistyksissä toimivan jäsenen, mielikuvissa paperi ja perinteinen viestintä on virallisempaa ja arvokkaampaa ja muu vuorovaikutus saattaa tuntua ”mainokselta”. Henkilökohtaisella yhteydenotolla on suurempi merkitys. Monikulttuurisista järjestöistä 60 % hyödyntää kuitenkin verkkoa yhteydenpidossa jäseniin. (Mt.) Monikulttuuristen järjestöjen yhtenä tunnistettuna haasteena on kuitenkin ollut viestinnän ylläpitäminen vapaaehtoisten kanssa (mt., 12).

Järjestödigin mukaan on havaittavissa, että esimerkiksi sosiaalisen median mahdollisuuksia käytetään myös järjestötoiminnan toteuttamisessa, ei pelkästään viestinnässä. Somen kautta on myös tarjottu vaikutusmahdollisuuksia järjestöjen jäsenille (esim. äänestysten kautta) ja saatu lisää jäseniä ja vapaaehtoisia mukaan toimintaan. (Järjestödigi 2022, 90).

Järjestöjen vapaaehtoistoiminta saa uusia muotoja

Järjestöjen erityispiirteinä voidaan pitää vahvaa vapaaehtoisuutta, joka toteutuu järjestöissä hyvin monimuotoisena (Iso-Aho 2022; Lind & Kaunismaa 2022, 6). Vapaaehtoisuudessa ja siihen sitoutumisessa on tunnistettu melko suuria muutoksia viime vuosikymmeninä. Uusia trendejä vapaaehtoisuudessa ovat 1) lyhytkestoinen, 2) digitaalinen ja 3) työnantajan tukema vapaaehtoisuus. Muutostrendeihin voidaan laskea myös esimerkiksi sosiaalisen median

kautta leviävä valtioiden rajat ylittävä aktivismi, kuten ilmastonmuutokseen, seksuaaliseen häirintään tai rotusyrjintään liittyvä kampanjointi (esim. #metoo, Black Lives Matter), jota jokainen voi harrastaa henkilökohtaisesti aikaan, paikkaan ja toimijaan sitoutumatta. (Iso-Aho 2022, 20, 24.)

Digitalisaation myötä on myös kehittynyt uusi vapaaehtoisuuden muoto, etä-vapaaehtoisuus, jonka kehitystä etenkin koronapandemia on vauhdittanut. Virtuaalivapaaehtoinen voi olla mukana järjestön toiminnassa pääosin tai kokonaan digitaalisten kanavien kautta. Hänen tehtävänsä voivat liittyä vaikkapa verkkoviestinnän suunnitteluun tai toteutukseen tai muihin etänä toteutettaviin tehtäviin. Verkkovälitteisyys mahdollistaa vapaaehtoisuuden useammalle, esimerkiksi pitkien välimatkojen takaa ja myös liikuntaesteiselle henkilölle. (Iso-Aho 2022, 20, 24.) Vapaaehtoisuuden kehittäminen ja erilaiset tehtävät vapaaehtoisille verkkoympäristöissä mahdollistavat järjestöille niin vapaaehtoistoiminnan kuin digitaalisuutta hyödyntävän toiminnan kehittämistä. Toisaalta tehtäviä edelleen jaettaessa on myös tehtävä linjauksia. Järjestödigisiin vastanneista 29 %:lla järjestöistä on sosiaalisen median linjaukset vapaaehtoisille (Järjestödigiti 2022, 67).

Järjestöjen kohderyhmien digiosaamisessa on puutteita

Vuoden 2022 Digitaitokartoituksen (DVV 2022, 26) perusteella suomalaisten digitaidot ja osaaminen älylaitteiden sekä digitaalisten palvelujen käytön osalta ovat hyvällä tasolla. Nuorista 8 %:lla on haasteita opiskeluun liittyvien laitteiden kanssa. Kansainvälisesti vertailtuna Suomi pärjää vertailumaitaan selkeästi heikommin ainoastaan yhdellä osa-alueella: netistä löydettyjen, epätodelta vaikuttavien tietosisältöjen oikeellisuuden tarkistaminen jää meillä muita maita useammin osaamattomuuden vuoksi tarkastamatta. Yhteiskunnan asettamat vaatimukset digiosaamiselle ovat kuitenkin kovat ja moni kokeekin, ettei digilaitteiden ja -palvelujen käyttäjänä ole tasavertainen muiden kanssa (DVV 2022, 29).

Vuoden 2020 Digitaitokartoituksen (DVV 2020a) mukaan digitukea viranomaispalvelujen käyttöön kaipaavat erityisesti iäkkäät, mutta myös muut väestöryhmät ja erilaisissa elämäntilanteissa olevat kuten työttömät, maahanmuuttajat, nuoret ja työssäkäyvätkin. Lisäksi mainittiin myös terveydellisistä haasteista kärsivät ryhmät, jotka tarvitsevat apua ja tukea digilaitteiden ja -palvelujen käytössä. Osa Digitaitokartoituksen (DVV 2020a, 31) vastaajista epäili, että nuoret hallitsevat hyvin vain sosiaalisen median, mutta eivät muiden verkkopalvelujen käyttöä.

Niin ikään vuoden 2022 Järjestöbarometrin mukaan neljä viidestä (80 %) paikallistason yhdistyksestä kertoo, että niiden jäsenistössä ja/tai kohderyhmässä on digitaitojen puutteita ja niistä johtuvia vaikeuksia käyttää esimer-

kiksi älypuhelimia, tietokoneita ja niillä hyödynnettäviä sähköisiä palveluja. Yleisimmin puutteet liittyvät siihen, että tarvittavia laitteita ei ole lainkaan tai niitä ei osata käyttää. Digitaalivajeen taustalla voi olla iästä, sairaudesta, vammasta tai kiinnostuksen ja uskalluksen puutteesta johtuvia syitä. (Peltosalmi ym. 2022, 64.) Useampi monikulttuuristen järjestöjen toimija pelkää, että asiakkaiden määrä pienenee toiminnan siirryttyä verkkoon, koska asiakkailla ei riitä osaamista osallistua verkkotoimintaan (Moniheli 2022, 9). Monelle maahan muuttaneelle digitaalinen ympäristö, asiointi ja lomakkeet ovat täysin uusia käsitteitä, joihin tarvitaan toistoa, kärsivällisyyttä ja empatiaa (Moniheli 2022, 60–61).

Digiosaamisessa havaituista puutteista huolimatta digituen antaminen omille kohderyhmille ei ole järjestöissä kovin yleistä, kun tarkastellaan kaikkia Järjestödigiiin vastanneita järjestöjä. Järjestödigin mukaan 10 % järjestöistä tarjoaa kohderyhmilleen ja tuen tarvisijoille digitukea jäsenyydestä riippumatta, 21 % antaa digitukea oman järjestön tai sen jäsenyhdistyksen henkilöjälleen, 16 % antaa digitukea omille jäsenyhdistyksille ja 56 % ei tarjoa digitukea lainkaan (Järjestödigii 2022, 56). Järjestöbarometrin mukaan sen sijaan sosiaali- ja terveysjärjestöt ovat muun toimintansa ohella myös merkittäviä digitaalitojen opettajia ja digituen antajia. Valtakunnallisista sote-järjestöistä yli puolet ja paikallisyhdistyksistä noin kolmasosa tarjoaa digitukea jäsenilleen, kohderyhmilleen tai muille avun tarvisijoille jäsenyydestä riippumatta. Sote-alan järjestöt edustavat monia digitaalisesta kehityksestä helposti syrjään jääviä ihmisryhmiä ja järjestöissä nähdään konkreettisesti, millaisia vaikeuksia ihmisillä on nopean digitaalisen murroksen kourissa. Tämän vuoksi monissa sosiaali- ja terveysjärjestöissä digituesta on tullut yksi annetun tuen sisältö monien muiden tukimuotojen joukkoon. (Peltosalmi ym. 2022, 65–66.)

Jatkuvasti muuttuvassa ympäristössä on tärkeää, että kaikilla on valmiudet oppia uusia digitaalisia taitoja. Tarvitaan uskallusta kokeilla uusia digilaitteita ja palveluja sekä kehittyä niiden käytössä. Digirohkeutta tarvitaan myös järjestöissä niiden omien toimintaedellytysten turvaamiseen. (DVV 2022, 8–10.)

Pienillä järjestöillä on enemmän osaamisvajetta

Nuorisotyön tulevaisuutta selvittäneen tutkimuksen (Malm 2021) ammattilaisten tarvitsemaan osaamiseen liittyvissä tuloksissa kärjessä nähtiin digiosaamisen tärkeys tulevaisuuden nuorisotyön osaamisen taitona heti toisena vuorovaikutus- ja kohtaamisosaamisen jälkeen. Vuonna 2020, eli korona-aikana toteutetun kyselyn mukaan digiosaaminen nähtiin todella tärkeäksi tulevaisuuden taidoksi vuonna 2030 (64,7 % vastaajista). Samaan tapaan digiteknologian käyttäminen nuorisotyössä sekä verkkovuorovaikutustaidot nähtiin valtaosan ammattilaisten mielestä todella tärkeinä tulevaisuuden ammatillisen osaamisen osa-alueina. (Mt. 45–46; myös Manu ym. 2021, 43.)

Järjestödigi-selvityksen mukaan osaamisen taso on monelle järjestölle (40 %) edelleen suuri este tai merkittävä hidaste teknologian hyödyntämisessä. Osaamisessa viime vuosien digiloikka näkyy selkeimmin verkkokokousosaamisen vahvistumisena. (Järjestödigi 2022, 5, 24.) Toinen ajankohtainen aihe järjestöille on saavutettavuuslainsäädäntö. Tieto on saavuttanut järjestöjä hitaasti, eikä kaikille järjestöille ole selvää, kuinka paljon saavutettavuuslainsäädäntö heitä velvoittaa. Toisaalta halukkuutta panostaa verkkopalveluiden saavutettavuuteen löytyy myös järjestöistä, joita lainsäädäntö ei koske. (Mts.) Parhaiten järjestöjen toimijoilla on hallussa sähköposti ja sähköinen kalenteri, verkkokokousten järjestäminen, laitteiden hallinta, verkkosivujen päivittäminen, tietosuoja ja työvälineohjelmistot. Muilta osin osaamisalueiden kärjissä ei ole suuria muutoksia edellisiin Järjestödigi-selvityksiin verrattuna. (Mt. 51–52.) Digi- ja väestötietoviraston selvityksen mukaan sen sijaan järjestöissä tukea digiosaamiseen kaivataan erityisesti tietoturva- ja tietosuoja-asioissa sekä datan hyödyntämisessä (DVV 2022, 26).

Monihelin MoniDigi-kartoitukseen (2022, 29) vastanneiden järjestöjen henkilöstön keskuudessa digitaalinen osaaminen koettiin olevan suhteellisen hyvällä tasolla. Etätapahtumien järjestämisen suhteen (esimerkiksi koulutukset ja tapahtumat verkossa) 66 % järjestöistä arvioi oman osaamisensa erinomaiseksi tai hyväksi. Yhteisöllisessä verkko-työskentelyssä olisi sen sijaan vielä vastaajien osaamisessa kehitettävää: vastaajista 50 % arvioi osaamisensa erinomaiseksi tai hyväksi. (Mt. 29, 33.)

Digiosaamiseen kehittämiseen liittyvät henkilökohtaiset asenne- ja motivaatiotekijät. Esteet kehittymiselle liittyvät tunnetason tekijöihin kuten pelkoon ja epävarmuuteen tai toiminnallisiin tekijöihin kuten resurssihin tai motiivien vajavuuteen. Tunnetason esteitä kuitenkin pystytään purkamaan tehokkaalla vuorovaikutuksella, hyvillä kokemuksilla ja rohkaisulla. (DVV 2020b, 8.) Monihelin (2022, 14) kartoituksen mukaan monikulttuurisissa järjestöissä on hyvä asenne digitalisaatiota kohtaan ja digitaidot edistävät järjestöjen digitalisaatiota. Suurimmalla osalla monikulttuurisista järjestöistä on myös halu kehittää digiosaamistaan (mt. 24). Kunnallisen nuorisotyön digitalisaation selvityksessä huomattiin, että valtaosa vastaajista suhtautuu myönteisesti digitalisaatioon ja haluaa pysyä kartalla kehityksestä. Työntekijöiden iällä havaittiin olevan yhteys arvioon omasta digiosaamisestaan. (Lehtonen, 2021, 12, 15.) Toisaalta on huomattava, että koulujen digitalisaatiota tarkastelevassa tutkimuksessa on havaittu eroja opetushenkilökunnassa koetun digiosaamisen ja todellinen digiosaaminen välillä. Samassa selvityksessä on myös huomattu, että nuoremmat vastaajat ja etenkin miehet yliarvioivat omaa osaamistaan, siinä missä vanhemmat vastaajat ja etenkin naiset aliarvioivat omaa digiosaamistaan suhteessa todelliseen osaamistasoon. (Tanhua-Piiroinen ym 2019, 22–24.)

Vuoden 2022 Järjestöbarometrin mukaan taloudeltaan suurten ja ammatillisesti toimivien eli henkilökuntaa palkanneiden yhdistysten arviot omasta osaamisestaan ovat kaikkien kysytyjen digitaitojen kohdalla selvästi parem-

mat kuin pienillä, pelkin vapaaehtoisvoimin toimivilla yhdistyksillä (Peltosalmi ym. 2022, 64). Myös DVV:n yritysten ja yhteisöjen digiosaamisen kartoituksessa tunnistettiin suurimman digituen tarpeen olevan pienissä, paikallisissa yrityksissä ja yhdistyksissä, jotka painivat yksin digihaasteiden kanssa. Yhtenä avun löytämisen haasteena voi olla myös se, ettei osata kunnolla sanoittaa sitä asiaa, mihin apua tarvittaisiin. (DVV 2020b, 4.)

DVV:n yritysten ja yhteisöjen digituen tarjoamisen kokeilussa (DVV 2021a) selvisi, että esimerkiksi erityisesti pienet ja paikalliset urheiluseurat toimivat usein yksin digihaasteiden kanssa. Oletuksena oli, että seurat ottaisivat digitaalaisia ratkaisuja nopeammin käyttöön, jos niistä tarjottaisiin kohdennettuja ja tarpeisiin perustuvia suosituksia. Kokeilussa urheiluseurat vastasivat digitaalitesttiin, jonka vastausten perusteella toimijalle annettiin suosituksia, jotka ohjasivat tarjolla olevaan tukeen, materiaaleihin ja kontakteihin. Suositusten ja toimenpiteiden osalta kokeilu tuotti odotettua toimintaa, sillä 70 % vastanneista koki testin hyödylliseksi, suosituksia oli käyty läpi ja palautteen mukaan suurin osa vastanneista ilmoitti ottaneensa suositukset talteen ja tehneensä niiden pohjalta toimenpiteitä. (Mt. 12.)

Digitaalisuutta hyödyntävien toimintamallien kehittämisessä on selkeästi tunnistettu ulkopuolisen avun tarve sekä konkreettisten työkalujen ja toimintojen itse näkeminen ja kokeileminen. Toimijoiden verkostoitumisella ja hyvien käytäntöjen jakamisella organisaatiot voivat yhtenäistää toimintamallejaan ja oppia toisiltaan esimerkiksi asiakkaiden tarpeiden tunnistamisesta, asiointin tukemisesta ja digiosaamisen kehittämiseen kannustamisesta. (DVV 2021a, 20, 22.)

Resurssien ja suunnitelmallisuuden

puute hidastaa digikehitystä

Järjestödigin mukaan digitalisaatioon ja viestintään liittyvien suunnitelmien ja strategioiden määrä ei ole merkittävästi lisääntynyt järjestöissä edellisten vuosien Järjestödigi-selvityksiin verrattuna. Mitä isompi järjestö, sitä todennäköisemmin erilaisia suunnitelmia ja strategioita on laadittu. Digitalisaatiostrategia on 5 %:lla ja somestrategia 21 %:lla järjestöistä. (Järjestödigi 2022, 67–69.) MoniDigi-kartoitukseen vastanneista monikulttuurisista järjestöistä digitalisaatiostrategia on olemassa 18 %:lla, sen laatimista harkitsee 11 %, mutta valtaosalla monikulttuurisista kartoitukseen vastanneista järjestöistä (63 %) ei ole strategiaa digitalisaatiolle (Moniheli 2022, 40).

Järjestödigin mukaan järjestöissä johtamisen koetaan edistävän digitaalisen teknologian hyödyntämistä. Yhä harvempi kokee asenteiden olevan enää hidaste digiteknologian hyödyntämiselle. Sen sijaan resurssipula nähdään hidasteena digitalisaation edistymiselle kaiken kokoisissa järjestöissä. Suurimpana hidasteena nähdään henkilöresurssien puute, toiseksi suurimpana taloudelliset

resurssit. Osaaminenkin on edelleen suuri este, vaikka koronan aikana opetel-
tiin paljon uutta. (Järjestödiggi 2022, 24–25.)

Toimijan koolla ja resursseilla on vahva yhteys digitalisaatiokehitykseen. Jär-
jestötoimijoihin vertautuvien yritysten ja yhteisöjen, myös järjestöjen, digi-
osaamisen selvityksessä (DVV 2020b, 9) todetaankin esimerkiksi yhdestä di-
gitalisaation osa-alueesta eli digitaaliseen toimintaympäristöön siirtymisestä:
“Mitä pienemmästä ja paikallisemmasta toimijasta on kyse, sitä todennäköi-
semmin sillä on haasteita digitaaliseen toimintaympäristöön siirtymisessä.”
Resurssit kaikkienensa vaikuttavat: jos henkilöstöä, aikaa tai rahaa on käytettä-
vissä vähän, millään toimijoilla ei usein ole voimavaroja kohdentaa tekemistä
oman toimintansa kehittämiseen. DVV:n selvityksen mukaan digiosaamisen
kehittymisen hidasteena ovatkin ennen muuta resurssit, eivät lähtökohtaisesti
esimerkiksi asenteet. (Mt. 9–10.)

Järjestöillä, jotka ovat keskenään hyvin erilaisia, paikallisella tasolla usein pie-
niä ja esimerkiksi lyhytaikaisten hankkeiden rahoitusten varassa, ei ole henki-
löstöresurssia kehittämistyöhön vaan kyse on usein vain perustoiminnan pyö-
rittämisestä. Esimerkiksi paikallisesti toimivien sosiaali- ja terveysyhdistysten
selvä enemmistö toimii pelkin vapaaehtoisvoimin. Vuoden 2022 Järjestöbaro-
metrin mukaan vain vajaassa viidesosassa (17 %) yhdistyksistä oli palkattua
henkilökuntaa vuoden 2022 alussa. Keskimäärin (mediaani) yhdessä yhdistyk-
sessä on palkattuna kolme työntekijää. (Peltosalmi ym. 2022, 49.) Järjestötoi-
mintaa leimaa hanketapaisuus ja usein myös toiminnan kehittäminen tapahtuu
hankkeissa. Hankkeissa on mahdollisuus kokeilla uutta. (Mäntylä 2022.)

Tavoitteiden asettamisessa ja vaikuttavuuden arvioinnissa on kehittämistä

Verken edellisen järjestöselvityksen (2018, 5) mukaan reilusti yli puolet esi-
henkilöistä totesi, ettei järjestössä ole asetettu tavoitteita digitaaliselle nuor-
isotoiminnalle. Työntekijöistä noin puolet piti merkittävänä digitaalisen nuor-
isotoiminnan toteuttamista hankaloittavana tekijänä sitä, ettei toiminnalle
ole asetettu riittävän selkeitä tavoitteita. Kyseisessä selvityksessä nuorisotoi-
minnan oli määritelty tarkoittavan paitsi nuorten omaehtoista toimintaa, myös
järjestöjen nuorisotyöllistä ja kasvatuksellista toimintaa.

Digitaalista mediaa ja teknologiaa hyödyntävän toiminnan suunnitelmalli-
suus ja tavoitteiden asettaminen sekä toisaalta erilainen osaaminen kietoutu-
vat toisiinsa, muistuttaa Karla Malm (2021, 57): “Jotta nuorisotyössä voidaan
luoda toimivia tiloja ja kokea digitaalisissa ympäristöissä luoviminen mielek-
käänä, on käännettävä katse osaamiseen ja päämääriin; siihen, että amma-
tillisessa osaamisessa tunnustetaan vuorovaikutus- ja kohtaamisosaamisen
sekä digitaalisten yhteen kietoutuneisuus; siihen, mitä nuorisotyön toiminnalla

digitaalisissa ympäristöissä halutaan saavuttaa; siihen, että osaaminen päämäärien saavuttamiseksi on riittävää.”

Digitaalista mediaa ja teknologiaa hyödyntävän toiminnan vaikuttavuudesta on selvityksissä vain vähän tietoa. Verkkonuorisotyön vaikuttavuuden arvioinnin tutkimuksessa (Moisala & Laine 2021, 21) todetaan, että verkkonuorisotyön tavoitteiden määrittämisessä olennaista on nuorisotyö eikä niinkään verkko. Samassa selvityksessä (mt. 21) käy ilmi myös, että tietyt rahoitusmuodot avustushakemuksineen pakottavat jäsentämään toiminnan tavoitteita vuosittain, ja toisinaan tavoitteet on jo valmiiksi määritelty rahoittajan toimesta. Myös Mäntylä (2022) nostaa esiin järjestöjen huolen siitä, että rahoittaja määrittää aiempaa tarkemmin, mihin avustus tulee käyttöä.

Yleisimpiä tapoja arvioida tavoitteiden toteutumista digitaalisessa nuorisotoiminnassa ovat työyhteisökeskustelut sekä nuorille ja työntekijöille suunnatut palaute- ja tyytyväisyyskyselyt (Verke 2018, 5). Verkkonuorisotyön vaikuttavuuden tutkimuksessa järjestöjen fokusryhmä oli sitä mieltä, että verkkonuorisotyö on niin omanlaisensa, että se tarvitsee myös omat vaikuttavuuden mittarinsa ja oman mittarien kehitystyönsä. (Moisala & Laine 2021.)

Arvioinnissa hyödynnettävää tietoa kerätään usein digitaalisesti. Digitalisaatio avaakin uusia mahdollisuuksia nuorisotyön ja -toiminnan arviointiin sekä ylipäänsä tiedonkeruuseen. Toisaalta se tuottaa myös uudenlaisia osaamisvaatimuksia esimerkiksi tietosuojakysymyksiin liittyen. Uusimman Järjestödigin (2022, 28–29) mukaan toiminnoista kertyy ja kerätään arvioinnin pohjaksi esimerkiksi osallistujatietoa, palautteita, verkkosivujen kävijätilastoja ja markkinoinnin seurantadataa. Verkkonuorisotyön vaikuttavuuden tutkimuksessa selvisi, että käytännöt seurattavista luvuista vaihtelevat paljon eri organisaatioissa. Osa vastaajista ei pitänyt merkityksellisenä seurata esimerkiksi some-postausten tykkäysten määrää, kun taas osa seuraa tarkastikin sosiaalisen median eri alustoilta saatavaa статистиikkaa. Nuorisotyöllisen toiminnan vaikuttavuudesta ja merkityksellisyydestä kertoo selvityksen mukaan usein enemmän nuoren toimintaan osallistuminen ja siihen sitoutuminen. (Moisala & Laine 2021, 22.)

Arviointi- ja seurantatiedon kerääminen sähköisesti ja reaaliajassa voi olla osa järjestöjen yleisempää digitalisaatiokehitystä. Nuorisoalan järjestöjen tiedontuotantoa kehittää parhaillaan yhtenä tehtävänä nuorisoalan osaamiskeskus Kentauri, jossa on valmisteltu digitaalista tiedonkeruujärjestelmää järjestöille. Kehitystyöhön liittyen on tehty kartoituksia ja kuultu järjestöjä työpajoissa. Järjestökentän heterogeenisyys, eli keskenään hyvin erilaisten järjestöjen toiminta, on yksi yhtenäisen tiedonkeruun kehittämisen haaste. Kartoitusten perusteella tiedetään, että kentällä on laaja skaala käytössään erilaisia järjestelmiä ja ympäristöjä, joissa dataa jaetaan ja säilytetään. Järjestöillä on käytössään myös erilaisia mittareita ja termejä. Osa termeistä on käytössä vain järjestön omassa toiminnassa ja voivat liittyä järjestön omaan identiteettiin. Toiminnas-

ta kerättävää seurantatietoa tarvitaan niin rahoittajalle kuin uusiin avauksiinkin, mutta erityisesti siitä hyötyvät järjestöt oman toimintansa arvioinnissa ja kehittämisessä. Parhailaan kehitettävä digitaalinen tiedonkeruujärjestelmä voisi koota yhteen järjestöjen erilaisia tiedonkeruutarpeita aina toimintakerrojen kirjauksista palautteiden keräämiseen. Tärkeänä järjestötoimijat näkevät järjestelmän maksuttomuuden sekä mahdollisuuden vertailla omaa toimintaansa toisiin nuorisoalan järjestöjen tunnuslukuihin. (Autiomäki 2022.)

Osaamismerkki yhtenä digitaalisena työkaluna järjestöille

Osaamismerkki on esimerkki konkreettisesta, järjestöille jo kehitetystä digitaalisesta työkalusta. Osaamismerkki on digitaalinen ja visuaalinen dokumentti, usein kuva osaamisesta, joihin sisältyy runsas määrä metadatasia ja jotka on tarkoitettu jaettaviksi. Osaamismerkkejä käytetään erityisesti epävirallisen ja arkioppimisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen, eli tutkintotavoitteisen opiskelun ulkopuolella esimerkiksi järjestöjen koulutuksissa ja järjestötoiminnassa todistuksen tapaan. (Järjestödigi 2022, 61–62; Kentauri 2023.)

Järjestödigi-kartoituksessa on selvitetty osaamismerkkien käyttöä kolmena vuonna. Viimeisimmän kartoituksen mukaan (2022, 61–62) osaamismerkkien tunnettuus ja niiden käyttö kasvaa järjestöissä hiljalleen. Osaamiskeskus Kentaurin tekemissä selvityksissä on käynyt ilmi, että vain harvalla nuorisoalan järjestöllä on osaamismerkkejä käytössä ja merkit ovat toistaiseksi vielä tuntemattomia. Niissä järjestöissä, joissa osaamismerkkejä nuorille myönnetään, tehdään sitä hankkeissa tai useammin keskusjärjestöistä kuin alue- ja piiritasolla. Osaamismerkki toimivat joillekin nuorille hyvänä kannustimena ja merkkien käyttöä esimerkiksi työhakemuksissa pidetään hyvänä asiana. Merkit luovat tavoitteita ja selkeyttävät kokonaisuutta, niin oppijalle itselleen kuin myös osaamisen tunnistamisen suhteen järjestöille. Merkkien myötä voidaan suunnitella esimerkiksi koulutuksia ja perehdyttämistä. (Saarimaa 2022.)

Intoa löytyy muttei resursseja digikehitykseen - ydinasiat kirjallisuuskatsauksesta

Järjestöissä ollaan avoimempia uusille ideoille ja toimintatavoille pandemia-ajan haastettua järjestöjä kokeilemaan vaihtoehtoisia tapoja toimia digitaalisissa ympäristöissä ja ajattelemaan uudella tavalla. (Järjestödigi 2022, 3; Moniheli2022, 16.)

Digitalisoitumista ja uusien toimintatapojen omaksumista on tapahtunut koronan aikaan vauhdilla ja osittain pakon edessä. (Peltosalmi ym. 2022, 8.)

Digitalisaation edistämisen tarpeeseen reagoidaan usein vasta tilanteen vaatiessa, koska strategiseen suunnitteluun ei riitä aikaa (Moniheli 2022, 16).

Digitalisaatiostrategia on vain harvalla järjestöllä (Järjestödigi 2022, 67–69; Moniheli 2022, 40).

Valtakunnalliset, isommat järjestöt hyödyntävät digitaalista teknologiaa runsaammin verrattuna pienempiin alueellisiin ja paikallisiin järjestöihin (Järjestödigi 2022, 20; Kentauri 2021, 16–18).

Monikulttuurisella järjestökentällä on keskeinen rooli maahan muuttaneiden digiosallisuuden ja digikotouttamisen edistämisessä (Moniheli 2022).

Yhä harvempi kokee asenteiden olevan enää hidaste digiteknologian hyödyntämiselle. Sen sijaan työajan ja rahoituksen puute nähdään haasteena digitalisaation edistymiselle kaiken kokoisissa järjestöissä. (Järjestödigi 2022, 24–25; DVV 2020b, 9–10.)

Suurten yhdistysten arviot omasta digiosaamisestaan ovat selvästi paremmat kuin pienillä, pelkin vapaaehtoisvoimin toimivilla yhdistyksillä (Peltosalmi ym. 2022, 64).

Suurimman digituen tarve tunnistetaan olevan pienissä, paikallisissa yrityksissä ja yhdistyksissä, jotka painivat usein yksin digihaasteiden kanssa. (DVV 2020b, 4.)

Digiosaaminen nähdään toiseksi tärkeimpänä tulevaisuuden nuorisotyön osaamisalueena heti vuorovaikutus- ja kohtaamisosaamisen jälkeen (Malm 2021).

Verkkonuorisotyö nähdään nuorisoalalla niin omanlaisena toimintamuotonaan, että sen koetaan tarvitsevan omat vaikuttavuuden mittarinsa ja oman mittarien kehitystyönsä. (Moisala & Laine 2021.)

Digitaalisuuden

mahdollisuudet tunnistetaan

- tukea tarvitaan rajaamiseen

Tässä analyysiluvussa käsitellään keskeisiä havaintoja keräämästämme laadullisesta aineistosta. Aluksi esittelemme Webropol-kyselystä saamamme aineiston myötä yleiskuvaa haastattelemiemme järjestöjen digitaalista teknologiaa ja mediaa hyödyntävästä toiminnasta. Sen jälkeen esittelemme poimintoja järjestöjen toimintakertomuksista ja -suunnitelmista. Jatkossa analyysin painopiste siirtyy työntekijöiden haastatteluihin ja niissä esiin nousseisiin keskeisiin teemoihin: viestintä ja yhteydenpito, nuorten digiosaamisen tukeminen, vapaaehtoistoiminta, suunnitelmallisuus ja toiminnan kehittäminen. Teemoissa mukana kulkevat myös havainnot toimintakertomuksista ja -suunnitelmista, verkkotilaisuudesta ja nuorten haastateluista.

Verkkoa hyödynnetään monin

eri tavoin etätoiminnassa

Valtaosa haastatelluista kertoi, että ennen haastattelua täytetty Webropol-kysely oli auttanut heitä hahmottamaan, mitä kaikkea digitaalisatio voisi tarkoittaa oman järjestön nuorisotoiminnassa. Osalle oli herännyt jopa pienimuotoinen ahdistus oman järjestönsä resurssien riittämättömyydestä suhteessa kaikkeen siihen, mikä olisi mahdollista. Osalle kirkastui toisaalta se, miten monipuolista oma toiminta jo onkaan.

Kun kävi sitä listaa läpi ja se tunne ja ajatus oli siitä, että olisipa kaikenlaisia mahdollisuuksia! Jotenkin -- missä me ollaan, että se on aika tämmöinen kapea ja rajattu. Tulee semmoinen ajatus siitä, että onpa tosi hienoa, että vaihtoehtoja on, että mahdollisuuksia olisi ihan pilvin pimein, jos sellaiseen olisi mahdollisuus lähteä kehittämään.

- Haastateltu järjestötyöntekijä

Kun oli jotenkin itselläkin vähän semmoinen alkuajatus, että ei meillä kyllä mitään ole, mutta sitten kun rupesi funtsii, että mitä kaikkea se digitaalisuus onkaan, niin sitten jotenkin... Tää on meillä itse asiassa, ollaanhan, onhan meillä aika paljon.

- Haastateltu järjestötyöntekijä

Kuvio 1. Mitä seuraavista verkkonuorisotyöllisistä toiminnoista olette toteuttaneet järjestössänne edellisten kuuden (6) kuukauden aikana? Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot. (n=11)

Webropol-vastausten mukaan yleisimmät digitaalisuuden hyödyntämisen tavat haastattelemiemme 11 järjestön nuorisotyössä liittyvät yhteydenpitoon, kahdenkeskisiin ohjauskeskusteluihin ja markkinointiin – kaikki järjestöt olivat toteuttaneet näitä (ks. kuvio 1). Lisäksi yleisesti hyödynnettyjä verkkoviestinnän keinoja ovat videomuotoisen materiaalin tuottaminen verkkoon (10 vastausta), nuoria kiinnostavan sisällön jakaminen sosiaalisessa mediassa (9 vastausta) sekä nuorten osallistaminen tapahtumien tai palveluiden markkinointiin (9 vastausta).

Seitsemän järjestöä on järjestänyt verkossa ohjattua ryhmätoimintaa, tapahtuman, tempauksen tai kampanjan, tarjonnut julkaisukanavan nuorten mielipiteille tai mediatuotoksille sekä mahdollistanut etäosallistumisen tapahtumaan tai toimintaan. Vapaaehtoisuus järjestöille tyypillisenä piirteenä näkyy toiminnassa myös: seitsemän järjestöä on tarjonnut mahdollisuuden tehdä vapaaehtoistyötä digitaalisissa ympäristöissä.

Internetin käyttäminen välineenä nuorisotyölle vaikuttaa olevan yleisempää kuin digitaalisen median tai teknologian hyödyntäminen sisällöllisesti tai toiminnallisesti aineistomme järjestöjen nuorisotyössä. Yhdeksässä järjestössä on keskusteltu nuorten kanssa digitaalisuuteen liittyvistä teemoista (ks. kuvio 2). Digitaalista mediaa ja teknologiaa on hyödynnetty laajalti nuorten ryhmäyttämisessä (8 vastaajaa). Tiedon luotettavuutta ja sen arviointia nuorten kanssa on käsitelty kyselyn mukaan seitsemässä järjestössä. Nuorten keskinäiseen somevuorovaikutukseen liittyviä ongelmatilanteita on käsitelty viidessä järjestössä.

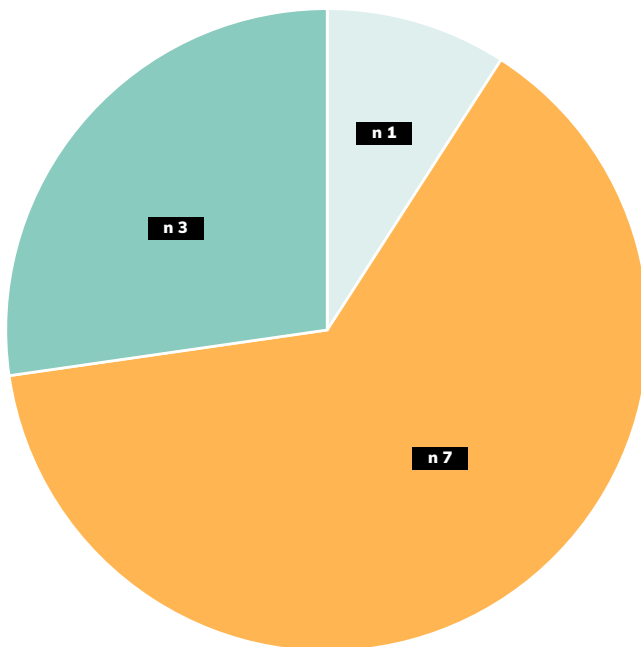
Lisäksi nuoria on muun muassa kannustettu omaehtoiseen sisällöntuotantoon (4 vastausta), tarjottu nuorille pääsy digitaalisen median ja teknologian käyttämiseen ja tuottamiseen tarvittaviin välineisiin (esim. välineistön lainaaminen) (3 vastausta), järjestetty tai mahdollistettu nuorten digitaalisiin kulttuureihin liittyvä tapahtuma (3 vastausta), mahdollistettu kerho-ohjaajana toimiminen toisille nuorille digitoiminnassa (3 vastausta) ja tuettu nuoria digitaalisessa vaikuttamistoiminnassa (3 vastausta). Kolme järjestöä on järjestänyt avointa ryhmätoimintaa verkossa viimeisen kuuden kuukauden aikana.

Vähäisempää aineistomme järjestöjen toiminnassa on digitaalisen median ja teknologian hyödyntäminen toiminnallisesti. Esimerkiksi digitaalista pelitoimintaa ohjattuna toimintana on tarjonnut kaksi järjestöä. Vain yksi aineiston toimija on mahdollistanut koodaamisen harjoittelun tai teknologisen värkkäilyn ja vain yksi on järjestänyt nuorten digiosaamista tai mediataitoja lisäävää kerhotoimintaa. Kaiken kaikkiaan Webropol-vastausten perusteella vaikuttaa siltä, että digitaalisuutta hyödynnetään enemmän verkkovälitteisissä etätoiminnoissa kuin osana kasvokkaista toimintaa.

Kuvio 2. Mitä seuraavista digitaalisuutta hyödyntävistä toimintamuodoista olette toteuttaneet järjestönne nuorisotoiminnassa edellisten 6 kk aikana? Valitse kaikki sopivat. (n=11)

Kyselyssä valmiina olleiden digitaalista mediaa ja teknologiaa hyödyntävien toimintamuotojen lisäksi vastaajat kertoivat tarjonneensa virtuaalisen kohtaamispaikan, mahdollisuuden saada vertaistukea verkossa, mahdollisuuden saada tukea anonyymissä chatissä sekä verkkovälitteisissä yksilökeskusteluissa. Lisäksi nuorille on tarjottu mahdollisuus osallistua verkossa tehtävän työn kehittämiseen verkkovälitteisessä kehittäjäryhmässä. Yhdessä järjestössä on tehty jalkautuvaa työtä sosiaalisessa mediassa ja kahdessa on kehitteillä chatbot-toimintaa.

DIGITAITAJA: Digityövälineet, sovellukset ja alustat ovat tuttuja ja meillä on erinomaiset valmiudet niiden käyttöönottoon. Ymmärrämme erilaisten työvälineiden hyödyt, vahvuudet ja heikkoudet itsenäisesti. Olemme kiinnostuneita digitalisaation tuomista mahdollisuuksista ja kokeilemme uusia mahdollisuuksia innolla.

**KOKEILUN-
HALUINEN:** Suhtaudumme avoimesti ja kiinnostuksella erilaisiin digityövälineisiin ja sovelluksiin. Kokeilemme rohkeasti ja rennosti uutta. Osaamme etsiä digitukea tarvittaessa ja olemme digikäyttäjänä melko kokenut.

**HYÖTYÄ
ARVOSTAVA:** Ymmärrämme, etteivät digityövälineet ja uudet ratkaisut ole itseisarvo; niiden on oltava hyödyksi ja palveltava tarkoitustaan. Saatamme kokea, että uusiin asioihin ei ehdi aina perehtyä, joten usein paras tie napakkaan täsmätietoon on vertaistuki ja ytimekkäät ajankohtaistietoiskut.

**KAUEMPAA
KATSELEVA:** Suhtaudumme jatkuvasti muuttuviin digiratkaisuihin ja -palveluihin ehkä hiukan epäillen tai emme vain jaksaa kiinnostua niistä. Ymmärrämme kuitenkin, että tietyt perustaidot ja taito pyytää neuvoja tai tukea digitaalisten välineiden käytössä käyvät jatkuvasti tärkeämmiksi.

Kuvio 3. Mikä on mielestäsi järjestönne digiprofili tällä hetkellä? (n=11)

Aineiston 11 järjestöstä seitsemän määritti itsensä ennakkotietoja kartoittavassa kyselyssä digiprofiililtaan “kokeilunhaluisiksi”, kolme “hyötyä arvostavaksi” ja yksi “digitaitajaksi” (ks. kuvio 3). Yksikään vastaaja ei luokitellut järjestöään kauempaa katselevaksi. Järjestönsä tämänhetkisestä digitalisaation tilasta vastaajista kuusi antoi kouluarvosanaksi 7 ja viisi 8. Keskiarvoksi muodostuu täten 7.5. Näiden esitetietojen keräämisessä hyödynsimme sekä Digi- ja väestötietoviraston (DVV) kehittämää ja käyttämää neliluokkaista digiprofiili-kategorisointia (Digi- ja väestötietovirasto 2022) että Verken kunnallisen nuorisotyön digitalisaation (2021) selvityksessä käytettyä kysymystä digitalisaation tilan kouluarvosanasta.

Järjestöt luettelivat haastatteluissa useita eri alustoja ja palveluita, joita niillä on käytössä sekä täysin verkossa tapahtuvassa nuorisotyössä että osana kasvokkaista toimintaa. Aineistosta piirtyy kuva, että järjestöt seuraavat nuorten digitaalisia kulttuureita, kysyvät nuorilta ja ylipäänsä ovat ajan hermolla tarjolla olevista sovelluksista. Sovelluksia otetaan käyttöön ja jätetään pois käytöstä ketterästi oman toiminnan tarpeen mukaisesti. Kasvokkaisessa toiminnassa, esimerkiksi vapaaehtoisten koulutuksissa useampi järjestö kertoi käyttävänsä Mentimeteriä, Seppoa, Padletia ja Kahootia. Erilaisia pelejä nimettiin useita. Kahdella järjestöllä on käytössään digitaalisia osaamismerkkejä esimerkiksi järjestön toimintaan perehdyttämiseen.

Järjestöt hyödyntävät laajasti digitaalisia alustoja ja palveluja myös järjestön hallinnollisissa tehtävissä. Esimerkiksi asiakastietojärjestelmä, jäsenrekisteri, laskutus, arkisto, toimintakertojen raportointi ja palautekyselyt ovat sähköisiä. Työntekijöiden kesken käytetään muun muassa Teamsia ja Facebook Workplacea, ja verkkokokoukset ovat tuoneet säästöjä matkakustannusten osalta.

Toimintakertomuksissa ja -suunnitelmissa

näkyvät järjestöjen erilaisuus

Perehdyimme haastattelemiemme 11 järjestön toimintakertomuksiin vuodelta 2021 ja toimintasuunnitelmiin vuodelle 2022. Nämä asiakirjat toimivat lähinnä kartoittavana aineistona ennen haastattelua, jotta pystyimme kohdentamaan haastattelukysymyksiä järjestön toimintaan sopiviksi. Toimintasuunnitelmien ja -kertomusten avulla pystyimme hahmottamaan järjestöjen toimintaa kokonaisuutena ja ottamaan esimerkiksi toiminnan volyymin ja järjestön arvopohjan huomioon osana analyysiä.

Emme varsinaisesti analysoineet toimintakertomuksia ja -suunnitelmia, mutta teimme niistä joitakin huomionarvoisia havaintoja ja poimimme esimerkiksi digitaalista mediaa ja teknologiaa hyödyntävistä toiminnoista. Järjestöjen toimintakertomukset ja -suunnitelmat ovat hyvin vaihtelevan tasoisia heijastellen järjestön suuruusluokkaa. Samalla ne antavat hyvän kuvan siitä, miten

erilaisia haastattelemamme järjestöt ovat. Osa keskittyy paikalliseen, kasvokkaiseen lapsi- ja nuorisotoimintaan ja toteuttaa sitä hyvin monipuolisilla tavoilla. Osa on toteuttanut verkossa nuorille suunnattua toimintaa jo pitkään ja se on yksi järjestön pääasiallisista toimintamuodoista. Osalle taas nuorisotyö ei ole erillinen toimintamuoto, vaan se on osa järjestön koko toimintaa, joka on suunnattu niin nuorille kuin aikuisillekin. Jälkimmäisen kaltaisissa järjestöissä ei välttämättä ole asetettu nuorisotyölle omia tavoitteita.

Toimintasuunnitelmat ovat hyvin eritasoisia eri järjestöillä. Osalla ne ovat maalailevia ja kuvailevat järjestön yleisiä tavoitteita, arvoja, visiota ja missiota. Toisaalta esimerkiksi eräällä pienellä paikallisjärjestöllä toimintasuunnitelma on hyvin konkreettinen, tapahtumakalenterin muotoon kerätty listaus tulevista toiminnoista. Toiminnan tavoitteita ei ole kirjattu, mutta tapahtumakalenterista on havaittavissa, että digitaaliseen pelaamiseen keskittyvät lan-tapahtumat ovat osa toimintaa.

Kymmenen järjestön toimintakertomuksessa ja -suunnitelmassa mainitaan digitaalisuus jollakin tavalla nuorten parissa toteutettavan toiminnan yhteydessä. Ainoastaan yhden, keskikokoisen paikallisjärjestön toimintakertomuksessa ja -suunnitelmassa ei mainita digitaalisuutta sanallakaan.

Toimintakertomuksissa ja -suunnitelmissa esiintyviä digitaalista mediaa ja teknologiaa hyödyntäviä toimintoja:

- Nuorten kohtaamista etänä ja hybridinä
- Vertaistukeen keskittyviä verkkoryhmiä
- Viikoittain toimintaa ja keskusteluja Discordissa, esim lauta- ja digipelejä
- Kohtaava nuorisotyö verkkoympäristössä
- Osallistuminen toisen järjestön ylläpitämään chattiin
- Yhteistyöchat oman järjestön muiden alueyhdistysten kanssa
- Kokkailua yhdessä nuorten kanssa etäyhteyksin
- Musiikin opettamista etänä
- Kuntoiluharrastuksen etätreenejä Zoomissa
- YouTube-live
- Facebook Live
- Striimaukset orkesterin konserteista
- Etäoppitunnit 2. asteen oppilaitoksiin
- Maahanmuuttajanuorille keskusteluita suomenkielisten nuorten kanssa Zoomissa
- Leirin ennakkotapaaminen verkossa

- Kansainvälinen projekti: Toimintailtoja verkossa eri maiden nuorten kanssa
- WhatsApp-ryhmät toiminnassa mukana oleville nuorille
- Sosiaalisen median toiminnan kehittäminen
- Maahan muuttaneiden nuorten valokuvakerho
- Lan-tapahtumia
- Nuorten kanssa tuotettavat podcastit ja videot
- Nuorten vanhemmille suunnattu virtuaalinen vanhempainilta
- Vapaaehtoisten ja nuorisotyöntekijöiden koulutukset etänä
- Eri puolilla Suomea olevien työntekijöiden säännölliset vapaamuotoiset tapaamiset etänä

Erään suuren piirijärjestön toimintakertomukseen on koottu esimerkkejä sen alueella toimivien paikallisyhdistysten toiminnasta. Esimerkeissä on mukana joitakin digitaalista mediaa tai teknologiaa hyödyntäviä toimintoja, esimerkiksi etänä kokoontunut lukupiiri, josta sai digitaalisen osaamismerkin ja luontoon rakennettu rastirata, jota pystyi kiertämään kännykkäsovelluksen avulla.

Kahden järjestön toimintakertomuksiin on listattu asioita, joista nuorten kanssa on juteltu niin kasvokkaisissa kuin verkkovälitteisissä kohtaamisissa vuoden 2021 aikana. Digitaalisuuteen liittyviä teemoja ei mainita kummankaan järjestön toimintakertomuksissa. Tosin saattaaahan olla, että esimerkiksi seurustelusta, ystävyyssuhteista tai kiusaamisesta keskustellessa on sivuttu myös sosiaalista mediaa ja digitaalisia pelejä.

Erään valtakunnallisen, usealla paikkakunnalla toimivan järjestön toimintakertomuksessa vuodelta 2021 on nostettu Discord-toiminta erikseen esiin värillisellä pohjalla erottuen muusta tekstistä. Järjestö aloitti verkkotoiminnan koronapandemian alkaessa, ja samalla vapaaehtoistoimintaa aloitettiin ensimmäistä kertaa verkkoympäristössä. Discord-toiminnan tavoitteeksi mainitaan aiemmin luotujen kontaktien ylläpitäminen nuoriin sekä verkkotoiminnan säilyttäminen osana järjestön toimintavalikkoa, mikäli koronatilanne pahenisi jälleen.

Erään paikallisen järjestön vuoden 2021 toimintakertomuksessa kuvaillaan laajasti verkkotoiminnassa havaittuja hyötyjä. Tekstistä välittyy innostus erilaisia etätoimintoja kohtaan. Verkon välityksellä on esimerkiksi päästy osaksi nuorten arkea ja elämää eri tavalla kuin kasvokkaisessa toiminnassa, kun nuoret ovat kamera- ja videoyhteyksien avulla esitelleet asuntojaan, kauppareissujaan ja niin edelleen. Kyseisellä järjestöllä ei ole ennen pandemiaa ollut juurikaan toimintaa verkossa, mutta nyt se aikoo järjestää myös jatkossa erilaisia digitaalisia toimintailtoja paikan päällä toteutettavan toiminnan rinnalla. Seuraavan vuoden toimintasuunnitelmassa digitaalisuus ei kuitenkaan erityisemmin näy. Syy voi liittyä toimintasuunnitelman niukkasuuteen ylipäänsä.

Koronapandemian aikana alkanutta verkkoryhmätoimintaa ollaan aikeissa jatkaa myös esimerkiksi eräässä alueellisessa järjestössä. Verkkoryhmät ovat vain yksi toimintamuoto, joiden toimintaa kuvaillaan tavoitteen ”mielen hyvinvoinnin vahvistuminen vertaistuen kautta” alla. Saman järjestön toimintasuunnitelmassa vuodelle 2022 mainitaan, että verkkovälitteiset toimintamuodot jäävät osaksi järjestön toimintaa myös jatkossa.

Järjestöjen toimintakertomuksissa korostuvat verkossa toteutetut toiminnot. Onkin huomionarvoista, että vuonna 2021 koronarajoitukset määrittivät vielä toimintaa ja se näkyy toimintakertomuksissa siten, että verkkotoimintaa järjestettiin paljon suhteessa kasvokkaisen toiminnan määrään. Vuodelle 2022 verkkotoimintaa ei kaikilla järjestöillä ole suunnitelmassa enää aivan vastavissa määrin. On kuitenkin nähtävissä, että koronan aikana kehitettyjä toimintamalleja jää käyttöön ja niitä kehitetään edelleen.

Sosiaalista mediaa hyödynnetään

aiempaa vuorovaikutteisemmin

Webropol-kyselyssä kaikki vastaajat (11 järjestöä) ilmoittivat pitävänsä yhteyttä nuoriin sosiaalisen median tai viestipalvelun avulla. Myös muut verkkoviestinnän muodot ovat yleisiä, esimerkiksi videoiden tuottaminen markkinointitarkoituksiin.

Tehdään paljon meidän tapahtumista ja menneistä jutuista YouTubeen videoita, esimerkiksi tehdään koosteita että pystytään hyödyntämään sitten niitä tulevien vastaavien tapahtumien tiedottamisessa, viestinnässä, markkinoinnissa.
- Haastateltu järjestötyöntekijä

Haastattelujen perusteella suosituimpia yhteydenpidon ja markkinoinnin kanavia ovat WhatsApp ja Instagram. Toiminnassa mukana oleville nuorille on perustettu WhatsApp-ryhmiä. Yksi järjestö kertoi kokeilleensa Teamsia yhteydenpitoon nuorten kanssa, mutta he joutuivat siirtämään keskustelut WhatsAppiin, koska Teams ei ollut nuorilla aktiivisessa käytössä. Kolme haastattelemaamme järjestöä käyttää TikTokia ja kaksi järjestöä kertoi harkinneensa sen käyttöönottoa, mutta toistaiseksi siihen ei ole ollut resursseja.

Resurssit on niin pienet, niin joudutaan tosi tarkkaan miettiä, että jos jotain uutta otetaan käyttöön, niin se palvelisi sitten mahdollisimman hyvin tarkoitustaan. Että ei voi lähteä kaikkeen.
- Haastateltu järjestötyöntekijä

Useampi järjestö on havainnut, että yksityisviestit sosiaalisessa mediassa ovat matalan kynnyksen yhteydenottotapa nuorille. Nuoret eivät välttämättä kommentoi julkisesti järjestöjen päivityksiin tai tykkää niistä, mutta järjestöjen somepäivitykset kannustavat nuoria olemaan järjestöihin yhteydessä

yksityisviesteillä. Yksityisviesteillä myös kohdennetaan markkinointia suoraan nuorille ja muistutellaan toimintaan osallistumisesta.

Ennen se oli pelkkä markkinointikanava, mutta nyt se on myös keskustelukanava nuorten kanssa, paikka mistä pääsee mukaan tähän toimintaan.

- Haastateltu järjestöyöntekijä

Nuorten yhteydenottokynnystä on pyritty madaltamaan esimerkiksi sillä, että nuorten parissa työskentelevät ovat omilla kasvoillaan sosiaalisessa mediassa ja juttelevat kameralle. Viestinnän selko- ja monikielisyttä pidetään merkittävänä, jotta viestintä tavoittaisi mahdollisimman monia nuoria. Osa aineistomme järjestöistä tekee viestintää myös täsmänä tietyllä kielellä, jotta tavoitetaan kyseistä kieltä äidinkielenään puhuvia nuoria.

Eräältä järjestöltä nuoret ovat toivoneet vuorovaikutteisempaa sisältöä Instagramiin, mutta siihen ei ole resursseja. Kokonaisuutena järjestöjen someläsnäolo vaikuttaa kuitenkin muuttuneen aiempaa vuorovaikutteisemmaksi. Myös verkkotilaisuuden osallistujat vahvistivat tätä oletusta olemalla melko samaa mieltä väittämän kanssa "Järjestömme someviestintä on muuttunut viime vuosina aiempaa vuorovaikutteisemmaksi".

Aineistomme järjestöissä pidetään yhteyttä sosiaalisessa mediassa niihin nuoriin, jotka osallistuvat muutenkin järjestön toimintaan joko verkossa tai kasvokkain. Yhteydenpidon alustoja myös valitaan oman kohderyhmän mukaan: esimerkiksi eräässä järjestössä on todettu, että toiminnassa mukana olevien erityisnuorten kanssa toimii paremmin WhatsApp-ryhmä, kun taas muut nuoret tavoitetaan paremmin Instagramin kautta.

Selvitystä varten haastatellut nuoret kertoivat saavansa tiedon toiminnasta erityisesti WhatsApp-viestiryhmistä. Heidän mielestään on mukavaa, että voi kysyä asioita tai tarkistaa tapaamisten ajankohtia tarvittaessa pikaviestimillä. Nuorten kokemusten perusteella järjestöjen yleisimmät viestintäkanavat, WhatsApp ja Instagram, tavoittavat nuoret ja useimmilla kyseiset sovellukset ovat itsellään käytössä. Yhdessä haastattelussa nuori kiitteli selkeitä verkkosivuja sekä sitä, että sivustolta löysi helposti, keneen ottaa yhteyttä.

Järjestöt vaikuttavat tiedostavan sen, että nuorten tavoittamiseksi sosiaalisessa mediassa on nähtävä vaivaa. Kaikkia nuoria ei tavoita yhden ja saman somepalvelun kautta, vaan viestintää on tehtävä useammalla eri alustalla, yksityisviesteillä ja myös sosiaalisen median ulkopuolella.

Se on tosi paljon pirstaloitunut aiemmasta jotenkin, että esimerkiksi asiakaspalvelu ei voi olla vaan puhelin ja sähköposti. Että tässä pitäisi niinku riittää kapasiteettia seurata tosi monta eri kanavaa.

- Haastateltu järjestöyöntekijä

Osa järjestöistä kertoi tekevänsä töitä sen eteen, että järjestön arvot, kuten rasisminvastaisuus, näkyisivät entistä paremmin järjestön omassa sosiaalisessa mediassa. Esimerkiksi sukupuolisensitiivistä nuorisotyötä tekevän järjestön toiminta heijastuu Instagramiin siten, että pojille ja tytöille on erilliset tilit. Toisessa haastattelussa tuli esiin turvallisen tilan luominen sosiaaliseen mediaan: miten sanoitetaan asioita sellaisella tavalla, että esimerkiksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat nuoret kokevat turvallisena tulla juttelemaan järjestön somekanavalle. Yksi haastateltava kokee, että monella järjestöllä olisi somen käytössä opittavaa nimenomaan siitä näkökulmasta, millaiselta järjestön toiminta näyttäytyy somen perusteella.

Ihan vaan, että he saisi enemmän siis kävijöitä ja enemmän jotenkin ihmisiä siihen heidän tärkeään toimintaansa. Etenkin sen toiminnan upeus pitäisi saada välitettyä ehkä sen viestinnän kautta ja tällä hetkellä sen viestintä kulkee hyvin somen kautta, jolloin sitä kannattaisi hyödyntää.

- Haastateltu järjestöyöntekijä

Verkkotilaisuuteen osallistuneet, pääosin valtakunnalliset, järjestöt olivat melko eri mieltä väittämän kanssa "Järjestöni kaipaa tukea siihen, miten järjestön arvopohja tuotaisiin paremmin esille somessa". Aineistomme perusteella vaikuttaa kuitenkin kokonaisuutena siltä, että erityisesti pienemmät, paikallisella tasolla toimivat järjestöt kaipaisivat tukea tähän asiaan riippumatta siitä, ovatko ne itsenäisiä pieniä järjestöjä vai osa isompaa valtakunnallista järjestöä.

Erään järjestön vuoden 2021 toimintakertomuksesta ilmenee, että järjestön seuraajamäärä Instagramissa on lisääntynyt huomattavasti kuluneen vuoden aikana. Toimintakertomuksessa analysoidaan syyksi siihen yhteistyötä julkisuudesta tunnetun henkilön kanssa. Myös toinen järjestö kertoi haastattelussa resursoineensa vaikuttajayhteistyöhön markkinoinnissa.

Se (vaikuttajaviestintä) on viisinkertaistanut meidän asiakasmäärän kasvun. Ja se näkyvyys mikä me ollaan sieltä kautta saatu, niin on valunut meidän kaikkiin muihinkin työmuotoihin.

- Haastateltu järjestöyöntekijä

Vaikka kaikissa haastatteluissa kävi ilmi, ettei sosiaalisen median käyttöä tai sen tarvetta työssä enää kyseenalaisteta ja johdon puolelta siihen annetaan myös aikaa, koetaan useassa järjestössä, ettei työaikaa ole riittävästi sosiaalisen median toiminnan kehittämiseen. Järjestöt tarvitsisivat enemmän suunnitelmallisuutta sosiaaliseen mediaansa, esimerkiksi nuorista koostuvan kehittäjäryhmän suunnittelemaan sometoimintaa.

Aina kun perustetaan joku uusi tili johonkin sovellukseen, niin se pitäisi käydä niinku tosi tarkkaan läpi, että miten tätä tullaan ylläpitämään. Että ei vaan perusteta hetken mielihohteesta kokouksessa, että tämä on nyt kiva, vaan että se täytyisi miettiä että sen niinku se merkitys ja lisäarvo.

Ja sitten että millä resursseilla sitä ylläpidetään. Tehdä sellainen suunnitelma.
- Haastateltu järjestöyöntekijä

Muutama järjestö mainitsi, että ne ovat hyödyntäneet some-läsnäolonsa kehittämisesä joko nuorten palautetta tai Instagramin tilastoja suosituimmista postauksista ja mukauttaneet toimintaansa sen perusteella.

Pyydettiin heiltä (nuorilta) meidän Instagramista kommentteja, niin yksi heistä sanoi: 'tää on niin kun räjähtänyt aforismipankki'. Ja se oli totta!! Se oli totta! Se kolahti meihin.

- Haastateltu järjestöyöntekijä

Ollaan joskus tehty kävijämääräkartoitusta, että ollaan seurattu sitä, että miten meidän julkaisut tavoittaa ja ketä ne tavoittaa ja sieltä nostettiin sitten työporukan kesken sellaisia huomioita mitä löydettiin ja nähtiin siinä ja katsottiin vähän että minkälaiset postaukset tavoittaa ketkäkin. Koitettiin vähän sen pohjalta sitten myöskin sitä meidän sisältöä miettiä.

- Haastateltu järjestöyöntekijä

Useassa järjestössä pidetään myös aikuisia merkittävänä kohderyhmänä. Sosiaalisesta mediasta vanhemmat saavat tietoa siitä, millaisen järjestön toiminnassa heidän lapsensa on mukana. Vanhemmille ja yhteistyökumppaneille viestitään pääasiassa Facebookissa ja Instagramissa. Kahdessa järjestössä on perustettu vanhemmille myös omia WhatsApp-ryhmiä.

Haastatteluissa ei noussut esille, että järjestöt tekisivät juurikaan vaikuttamisviestintää, eli nostaisivat nuorten asioita päättäjien tietoon sosiaalisessa mediassa. Verkkotilaisuuden osallistujat kertoivat järjestöjensä tekevän näin keskimäärin muutaman kerran vuodessa. Verkkotilaisuudessa oli läsnä pääasiassa valtakunnallisten järjestöjen edustajia, joten vaikuttamisviestintä saattaa olla tyypillisempää valtakunnallisille järjestöille.

Haastatellut järjestöt eivät myöskään oma-aloitteisesti kertoneet yhteistyöstä muiden järjestöjen kanssa nuorille suunnatussa kampanjoinnissa. Yksi järjestö kertoo kyllä toimintakertomuksessaan osallistuneensa kolmeen useiden organisaatioiden yhteiseen sosiaalisen median kampanjaan. Verkkotilaisuuteen osallistuneet järjestöt kertoivat toteuttavansa yhteisiä somekampanjoita muiden organisaatioiden kanssa keskimäärin kerran vuodessa. Hieman yllättävänä voi pitää sitä, verkkotilaisuuteen osallistuneet järjestöt jakavat muiden järjestöjen tuottamia sisältöjä omassa sosiaalisessa mediassaan vain muutaman kerran vuodessa.

Verkossa, kasvokkain tai molemmissa?

Webropol-kyselyssä kaikki vastaajat (n=11) ilmoittivat käyneensä kahdenkeskisiä ohjauskeskusteluita nuorten kanssa verkossa tai viestipalvelussa. Haastattelussa puhuttiinkin paljon verkkoympäristöissä tapahtuvan kohtaamisen eduista.

Eli silloin jos on jotain sosiaalisten tilanteiden pelkoa tai jotain. Että ei ehkä uskallakaan lähteä heti johonkin, niin sitten on mahdollisuus osallistua myös näin niinku verkossa.

- Haastateltu järjestöyöntekijä

Se tunnustetaan, että erityisesti anonyymit verkkokeskustelut tarjoavat matalan kynnyksen keskustella myös tabuina pidetyistä sekä vakavista aiheista, joista nuori ei välttämättä kertoisi omalla nimellä tai kasvokkain. Lisäksi verkko mahdollistaa nuorille keskusteluiden seuraamisen anonyymisti.

Verkon kautta meille tulee yhteydenottoja paljon haastavammista ja vakavammista päästä olevista tilanteista. Eli esimerkiksi itsetuhoisuus korostuu keskusteluissa aivan eri tavalla, kun voi puhua anonyymisti.

- Haastateltu järjestöyöntekijä

-- yksityisviestillä sitten mulle palautetta, että jo tämän kanavan olemassa-olo toi helpotusta, vaikka en ole uskaltanutkaan kirjoittaa vielä tuonne yleiselle puolelle.

- Haastateltu järjestöyöntekijä

Kaikki järjestöjen ylläpitämät verkkokeskustelut eivät ole anonyymejä, vaan nuorten kanssa käytetään yksilökeskusteluihin myös videopalveluita, kuten Zoomia. Haastatteluista piirtyy kuitenkin kuva, että pääasiassa verkossa kommunikoidaan kirjoittamalla nuorten kanssa.

Nämäkin meidän chatit ja muut niin, että kun nehan perustuu kirjoittamiseen, että jos on sitten jotain tällöisiä nepsy-juttuja ja muita, niin se kirjoittaminen ei välttämättä ole se paras tapa viestinnässä omista asioista.

- Haastateltu järjestöyöntekijä

Haastattelemamme järjestöt kokevat digitalisaation ehdottomana hyötynä sen, että verkossa toimimalla ne tavoittavat aiempaa laajemman joukon nuoria omiin toimintoihinsa. Eräs järjestö on havainnut, että sen verkkovälitteisessä toiminnassa käy enemmän miesoletettuja kuin kasvokkaisessa toiminnassa. Kuitenkin yksinäisyyttä kokevat sekä työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret erottuvat selkeinä kohderyhminä, joita järjestöt toivoisivat tavoitavansa nykyistä enemmän digitaalista mediaa ja teknologiaa hyödyntävien palveluidensa piiriin. Osa järjestöistä mainitsi toivottuina kohderyhminä myös sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt sekä maahanmuuttajataustaiset nuoret. Myös haja-asutusalueiden nuoret, neuropsykiatrisia haasteita omaavat nuoret ja vammaiset nuoret mainittiin toivottuina kohderyhminä.

Yksi valtakunnallinen järjestö kertoo toimintasuunnitelmassaan resursoivansa vuonna 2022 aiempaa isommin verkkoympäristöissä tapahtuvaan nuorisotyöhön ja brändäävänsä samalla toimintaa uudella tavalla. Osa järjestöistä puolestaan käyttää verkkoa pääasiassa kasvokkaisen toiminnan markkinointiin, eikä ajatuksena ole järjestää varsinaista toimintaa verkkoympäristöissä. Osa kokee, että oman järjestön resurssit eivät riitä verkkoympäristöissä toimiseen, ja toisaalta verkossa on jo paljon muita järjestötoimijoita. Osalle, erityisesti verkkotilaisuuteen osallistuneille järjestöille erilaiset etä- ja hybriditoteutukset ovat yleistyneet koronan sulkutilanteiden myötä osaksi pysyvää toimintaa.

Erään valtakunnallisen järjestön toimintakertomuksessa kerrotaan heti johdannossa vuoden 2021 tuoneen uusia oppeja digitaalisuuteen liittyen, kun vahvasti erilaisiin kasvokkaiisiin tapahtumiin pohjautuva työ jouduttiin siirtämään verkkoon. Järjestön iso tapahtuma on toteutettu vuonna 2021 kokonaan verkossa, ja toimintakertomuksessa korostetaan, että tapahtumaa ei siirretty verkkoon, vaan toteutustapa mietittiin verkkoympäristön ehdoilla. Korona-ajan oppeja näytetään todella jalostetun tässä järjestössä seuraavan vuoden toimintaa varten, sillä toimintasuunnitelmassa 2022 digitaalisuus on vahvasti läsnä, ja järjestön suunnitelmiin kuuluu muun muassa suuren hybriditapahtuman järjestäminen samanaikaisesti usealla eri paikkakunnalla ja verkossa.

Tässä selvityksessä nuoria haastateltiin ja toimintaa havainnoitiin digitaalisuuden näkökulmasta. Kiinnostavaa oli, että nuoret olivat saapuneet erään monikuluttuuristen nuorten järjestön kasvokkaiseen toimintaan paikan päälle siksi, että halusivat poistua kotoa ja tehdä jotain muuta kuin olla puhelimella/tietokoneella tai katsoa leffoja. Kokoontuminen tuntui olevan monelle viikon kohokohta ja ainoa kasvokkainen aktiviteetti koulun ulkopuolella. Myös kahdessa muussa nuorten haastattelussa nimenomaan kasvotusten tapahtuva toiminta oli nuorille merkittävää.

Nuorten kommentit ja fyysiseen toimintaan paikalle saapuminen tukevat järjestötoimijoiden ajatuksia siitä, että toimintaa on järjestettävä useammalla eri tavalla. Eräs nuori kuvasikin, että on mukavaa, kun on mahdollisuus kohdata useammalla tavalla.

On just kiva, että on myös näiden tapahtumailtojen lisäksi myös semmoinen paikka missä voi vaihtaa kuulumisia ihan milloin tahansa. -- No semmoinen, että siellä aktiivisesti keskustellaan, oli se sitten WhatsApp tai Discord.

- Haastateltu nuori

Vaikka suurin osa haastatelluista työntekijöistä kertoi suhtautuvansa digitaalisuuteen positiivisesti ja he kertoivat verkkokeskusteluiden hyvistä puolista, silti osan puheista on tulkittavissa, että aito kohtaaminen tapahtuu kasvokkain, ei verkkoympäristössä. Pyysimme verkkotilaisuuteen osallistuneita vastaamaan väittämään "Kasvokkainen kohtaaminen on aidompaa kuin verkko-

välitteinen kohtaaminen”. Vastaukset jakautuivat todella tasaisesti viisiportaisella asteikolla täysin samaa mieltä – täysin eri mieltä.

Digiosaamisen kehittymistä tuetaan

osana muuta nuorisotyötä

Webropol-kyselyssä yhdeksän vastaajaa yhdestätoista ilmoitti, että heidän järjestössään on keskusteltu nuorten kanssa digitaalisuuteen liittyvistä teemoista viimeisen puolen vuoden aikana. Tiedon luotettavuutta ja nuorten keskinäiseen some-vuorovaikutukseen liittyviä ongelmatilanteita on niin ikään käsitelty useassa järjestössä. Haastatteluissa tämäntyyppinen toiminta linkittyy vahvasti osaksi nuorten digiosaamisen vahvistamista. Kaikki haastattelemamme tunnustavat tietynlaisen nuorten digiosaamisen tukemisen tarpeen ja kyseenalaistavat ajatuksen nuorista “diginatiiveina”.

Selvitykseen haastatellut nuoret kokivat digitaitonsa hyväksi. Osa nuorista on valmiita oppimaan myös lisää ja esimerkiksi erilaiset pelit, valokuvaus, videokuvaus ja editointi sekä koodaaminen kiinnostavat heitä. Monikulttuuriset nuoret kokevat hyvistä digitaaloistaan huolimatta viranomaispalvelut ja erilaiset lomakkeet verkossa haasteellisiksi.

Aineistomme järjestöissä on keskusteltu nuorten kanssa erityisesti digimaailman turvallisuuteen sekä mediakriittisyyteen liittyvistä teemoista. Keskustellut linkittyvät luontevasti osaksi järjestöjen muuta nuorisotyötä. Esimerkiksi pääasiassa kasvokkain kohtaavaa nuorisotyötä tekevässä järjestössä digiturvataidoista keskustellaan nuorten kanssa järjestön kaikissa toimintamuodoissa. Toisessa järjestössä digiosaaminen on yksi teema työelämätaitoihin liittyvässä kerhotoiminnassa. Verkkotilaisuudessa nousi esiin ESR-hanketoiminta, jonka myötä on saatu rahoitusta työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten digiosaamisen vahvistamiseen työelämätaitojen näkökulmasta. Rahoituksella on kehitetty esimerkiksi vertaismentorointitoimintaa nuorilta nuorille.

Eräässä järjestössä on hiljattain järjestetty nuorille suunnattu kasvokkainen tapahtuma, jossa tavoitteena oli opetella medialukutaitoa ja disinformaation tunnistamista. Tapahtumassa hyödynnettiin erilaisia välineitä ja sovelluksia, ja osallistujien tuli tehdä videota, ääntä ja kuvia sekä selvittää samalla salapoliisimysteeriä. Vastaavanlaisia toiminnallisia esimerkkejä ei noussut muissa haastatteluissa tai verkkotilaisuudessa suoraan esille.

Enemmän niinku tällaista tavallaan kasvatusta ehkä siihen mediakriittisyyteen ja siihen, että se on niinku vain osatotuus mitä vaikka somessa näkyy. Niin täntyyppistä enemmän kuin semmoista varsinaista ohjausta johonkin vaikka ohjelmien käyttöön. Semmoista meillä ei ole.

- Haastateltu järjestötyöntekijä

Järjestöissä on annettu jonkin verran tukea myös teknisten digitaitojen kehittymiseen, mutta se vaikuttaa olevan harvinaisempaa. Yksi aineistomme järjestö tarjoaa säännöllisesti robotiikka- ja pelinkehitystoimintaa kerhotoiminnan muodossa nuorille. Kahdessa järjestössä on ollut aiemmin digikerhotoimintaa maahanmuuttajataustaisille nuorille, mutta ei juuri tällä hetkellä. Lisäksi yhdessä järjestössä on järjestetty aiemmin valokuvauskerhoa. Yksi järjestö kertoi vahvasta yhteistyöstä toisen järjestön kanssa, johon digitukea tarvitsevat nuoret ohjataan.

Verkkotilaisuudessa kysyttiin, minkä digiosaamisen osa-alueiden kehittymistä järjestöjen toiminnassa edistetään. Luokittelussa käytettiin Mediataitojen oppimispolkujen (Kerhokeskus 2011) luokittelua täydennettynä välinetaidoilla. Tilaisuuteen osallistuneet järjestöt tukevat eniten vuorovaikutustaitojen kehittymistä (8 vastaajaa) ja toiseksi eniten väline- ja turvataitoja (5 vastaajaa molempiin kohtiin). Kriittisten tulkintataitojen kehittymistä edistää 3 järjestöä ja luovia ja esteettisiä taitoja 2 järjestöä. Verkkotilaisuuden osallistujien vastaukset poikkeavat sikäli varsinaisen aineiston järjestöistä, että verkkotilaisuuden osallistujat mainitsevat tukevansa välinetaitoja useammin ja turvataitoja harvemmin kuin varsinaisen aineiston järjestöt. On kuitenkin huomattava, että varsinaisen aineiston järjestöiltä ei tiedusteltu asiaa samaa luokittelua hyödyntäen, vaan digitaitojen eri osa-alueet tulivat ilmi osana muita haastattelu-vastauksia.

Selvitykseen haastatelluista nuorista osa kokee järjestön toimintaan osallistumisen edistäneen verkkoympäristöjen, esimerkiksi Zoomin käytön oppimista. Myös useassa aineistomme järjestössä ajatellaan, että tarjoamalla toimintaa digitaalisissa toimintaympäristöissä tuetaan samalla nuorten digiosaamisen kehittymistä ja kyvykkyyttä toimia digimaailmassa.

Se (digiosaaminen) on niin laaja käsite, että mä väitän että jokainen, joka hyödyntää digitaalisia palveluita ja alustoja omassa työssään, niin myöskin tekee sitä digiosaamisen vahvistamista.

- Haastateltu järjestötyöntekijä

Osa järjestöistä ajattelee, että kun nuoret saavat vastuurooleja järjestön digitoiminnassa, heidän digiosaamisensa vahvistuu entisestään. Tämä tuli esiin myös verkkotilaisuudessa, ja esimerkkinä mainittiin toiminnan suunnittelu nuorten kanssa Discord-palvelimella tai Googlen Drive-palvelua hyödyntäen. Digitaalitojen oppiminen ei näissäkään tapauksissa ollut toiminnan päätavoite, mutta muun toiminnan lomassa nuoret oppivat teknisesti käyttämään Driveä asialistojen ja muistioiden kirjaamiseen ja lisäksi osana toimintaa käytiin läpi kunniottavaa kohtaamista ja empatian ilmaisemista tekstimuotoisessa verkkokeskustelussa.

Järjestöissä koetaan, että myös tulevaisuudessa oman järjestön rooli säily samankaltaisena nuorten digitaitojen tukemisessa. Välinetaitojen opettamisen ei koeta olevan keskeistä oman järjestön toiminnassa tulevaisuudessakaan, mutta digiturvataidot, mediakriittisyys ja nuorten digiosaamisen esille nostaminen tulevat olemaan järjestöjen mukaan entistä merkityksellisempiä tulevaisuudessa.

Mie aattelen, että se on silleen merkittävää, että on semmoisia turvallisia aikuisia keiden kanssa pohtia tuommoisia asioita ja sitten, että vertaisryhmissä voidaan pohtia tuommoisia ilmiöitä.

- Haastateltu järjestöyöntekijä

Että varsinaista niin kun sitä konkreettista digitaalisten välineiden opettamista ei varmaan meidän tarvitse tehdä, mutta se että he pääsee niin kun niillä keskusteluillaan tai esityksillään tai millä tahansa, niin he pääsevät esille.

- Haastateltu järjestöyöntekijä

Kysymys nuorten digiosaamisen tukemisesta oli osalle järjestöistä hankala vastata. Se saattaa johtua siitä, että digiosaamisen tukeminen tapahtuu arkisissa keskusteluissa muun tekemisen lomassa, eikä sille siten ole asetettu erillisiä kasvatuksellisia tavoitteita. Esimerkiksi eräs haastateltava totesi ensin, että nuorten digiosaamisen kehittäminen ei kuulu heidän järjestönsä tavoitteisiin. Kuitenkin myöhemmin haastattelussa hän kertoi ohimennen, miten he olivat tuottaneet yhdessä nuorten kanssa videoita ja podcasteja sekä luoneet ohjeideoita Discordin käyttöön käyttökynnyksen madaltamiseksi. Toisaalta voikin olla, että kaikissa järjestöissä ei täysin hahmoteta digiosaamisen eri osa-alueita ja mediakasvatuksen erilaisia toteutustapoja ja siksi kysymys oli hankala.

Digitaalisuus tuo hyötyjä vapaaehtoistoiminnan toteuttamiseen ja organisointiin

Seitsemän järjestöä ilmoitti Webropol-kyselyssä, että he ovat tarjonneet nuorille mahdollisuuden tehdä vapaaehtoistyötä digitaalisissa ympäristöissä. Kolme järjestöä on tarjonnut nuorille mahdollisuuden toimia kerho-ohjaajana toisille nuorille digitoiminnassa. Haastatelussa keskityttiin nuorten toimimiseen vapaaehtoisina, mutta osa järjestöistä ei erittele omassa toiminnassaan nuoria ja aikuisia vapaaehtoisia, eli osin tässä luvussa käsitellään nuoria ja aikuisia vapaaehtoisia sekaisin.

Muutaman järjestön nuoret vapaaehtoiset ovat ohjanneet esimerkiksi kerhoja nuoremmille joko teknologiaan liittyvistä sisällöistä tai digitaalisilla alustoilla. Kerhotoiminnossa on kokeiltu muun muassa nuorten ohjaajien vetämiä kasvokkaisia robotiikkakerhoja, etäohjattuja askartelukerhoja sekä Discordissa toteutettuja lautapelikerhoja. Verkkotilaisuudessa eräs osallistuja kertoi heillä

hyödynnetyn myös oman järjestön kansainvälistä ulottuvuutta siten, että eri maissa asuvat nuoret ovat verkon yli opettaneet toisille nuorille esimerkiksi leikkejä, pelejä ja ensiaputaitoja.

Nuorten osallisuus sisältöjen toteuttamisessa sekä heidän toiveensa ja ideansa esimerkiksi järjestöjen viestintään on useamman haastatellun toimijan haaveena. Eräästä järjestöstä kerrottiin heillä olleen ajatuksena, että nuoret voisivat vapaaehtoisina lähteä pyörittämään tulevaisuudessa järjestön TikTokia. Verkkotilaisuudessa nousi esiin huoli siitä, onko tämäntyyppisessä toiminnassa kyse järjestön omasta resurssipulasta johtuvasta tavasta toimia vai vapaaehtoisten aidosta halusta tehdä järjestön someviestintää.

Toisaalta eräässä järjestössä pohditaan, miten työajan saisi riittämään aikuisten vapaaehtoisten ohjaamiseen jalkautuvassa työssä somessa. Vapaaehtoisten ohjaaminen veisi palkatun henkilöstön työaikaresurssia, eli kysymys työaika-resurssin säästämisestä vapaaehtoistoiminnalla ei ole aivan yksioikoinen.

Näin pienessä toiminnassa täytyy aika tarkasti arvioida se, että kuinka paljon siihen vapaaehtoisten ohjaamiseen menee sitten meiltä sitä aikaa. -- Niin sit se, että miten semmoinen vapaaehtoisuus toimisi tässä meillä, niin on semmoinen mitä täytyy sitten erikseen miettiä ja jotenkin rakentaa siihen sitten joku systeemi. Mutta en usko, että se on ehkä tässä lähitulevaisuuden suunta välttämättä.

- Haastateltu järjestötyöntekijä

Haastatteluissa nostettiin esille myös muita vapaaehtoisten rooliin ja tehtäviin liittyviä haasteita. Esimerkiksi somesisältöjen tuottamista ei voi siirtää kokonaan vapaaehtoisille, sillä niihin tarvitaan ideoita ja raameja siitä, mitä halutaan ja mikä on järjestön linjan mukaista. Kohtaavaa verkkonuorisotyötä somealustoilla toteuttava järjestötoimija toi esille, ettei vapaaehtoisuutta voi hyödyntää sentyyppisessä jalkautuvassa sometyössä, jossa ohjaus on pitkälti henkilökohtaista ja yksityisviestein tapahtuvaa. Käytännössä somealustojen ja -tilien käyttäminen samaan aikaan useamman henkilön toimesta ei ole vielä kovin jouhevaa. Verkkotilaisuudessa nostettiin esiin käytännön esimerkkinä kaksivaiheisen tunnistautumisen hankaluus Google Authenticatorin kautta. Verkkotilaisuudessa keskusteltiin myös nuoren oikeudesta omaan digitaaliseen jalanjälkeensä, ja miten toimitaan, jos nuori lopettaa vapaaehtoisena.

Verkkotilaisuuteen osallistunut valtakunnallisen järjestön edustaja kertoi, että digitaalinen ympäristö on madaltanut huomattavasti erilaisten ihmisten kynnystä tulla mukaan vapaaehtoiseksi: paikallistasolla, kasvokkaisessa toiminnassa järjestön vapaaehtoiset ovat pääasiassa ikäihmisiä, mutta verkko-toiminnoissa on mukana myös nuoria ja erikielisiä. Haastattelussa yksi työntekijä totesi, että osalle motivaatio ryhtyä verkkovapaaehtoiseksi liittyy siihen, että samalla oppii itse digitaitoja. Haastatteluissa nousi myös vahvasti esiin, että järjestöt pystyvät tarjoamaan verkon ansiosta aiempaa monipuolisemmin vapaaehtoistehtäviä ja sitä kautta kasvattamaan vapaaehtoisten määrää.

Meidän lehden (vapaaehtoinen aikuinen) päätoimittaja on ollut nyt 2 vuotta (toisella paikkakunnalla 200 kilometrin päässä). Hän ei ole kertaakaan käynyt. Minä en ole nähnyt häntä kertaakaan, mutta me ollaan tehty tosi tosi hyvää yhteistyötä. Että se ei vaadi sitä, että hänen täytyisi matkustaa.

- Haastateltu järjestötyöntekijä

Järjestöissä tunnustetaan, että ihmiset eivät sitoudu vapaaehtoistoimintaan aivan samalla tavalla kuin aiemmin, ja vapaaehtoisia voi olla haastavaa löytää. Keinoja vapaaehtoisten pitämiseen toiminnassa mukana ovat esimerkiksi toiminnan räätälöinti vapaaehtoiselle sopivaksi sekä useiden erilaisten vapaaehtoistoiminnan muotojen tarjoaminen. Yhdellä järjestöistä on käynnissä tuetun vapaaehtoistoiminnan hanke, jossa työntekijä yhdessä vapaaehtoisen kanssa räätälöi kyseiselle vapaaehtoiselle sopivan omannäköisen vapaaehtoistoiminnan tavat. Toinen järjestö kuvailee niin toimintakertomuksessaan kuin -suunnitelmassaan hanketta, jonka tavoitteena on kehittää verkkoympäristöön uusia vertaistuen ja vapaaehtoistoiminnan muotoja nuorille sekä vakiinnuttaa niitä osaksi yhdistyksen toimintaa. Sama järjestö kertoi haastattelussa, että heillä mukautetaan toimintaa vapaaehtoisilta tulevien toiveiden ja ideoiden mukaan.

Ollaan kyllä tosi joustavia ja kuunnellaan meidän vapaaehtoisia, että jos jollain on joku idea johonkin, niin otetaan innolla vastaan ja lähdetään toteuttamaan. -- Sekin on meille päin ihanaa, että joku haluaa meille tehdä tai meidän kanssa tehdä vapaaehtoistoimintaa, niin pyritään vastaamaan siihen sitten järjestämään sitä toimintaa sen mukaan.

- Haastateltu järjestötyöntekijä

Kaikkien järjestöjen kohdalla vapaaehtoistoiminnan joustavoittamisen ei kuitenkaan koeta istuvan toiminnan kasvatuksellisen luonteen vuoksi.

Halutaan pitää siitä kiinni, että ihmiset sitoutuisi, että meillä -- kestää 2 vuotta. Me kyllä tunnustetaan se, että vapaaehtoistyöhön sitoudutaan eri tavalla kuin aikaisemmin. Mutta me halutaan kasvatusjärjestönä kuitenkin pitää siitä kiinni, että käydään hyvät --keskustelut: mitä sinulta odotetaan, mitä sun vähintään pitää tehdä ja mitä sä sit teet, jos tulee jotain, joku elämäntilanne, että nyt ei vaan pysty niin mitä sä sitten teet?

- Haastateltu järjestötyöntekijä

Niin haastatteluissa kuin verkkotilaisuudessa tuli selvästi ilmi, että etenkin koronapandemian seurauksena etäkoulutuksia ja etäosallistumisen mahdollisuuksia on lisätty järjestöjen vapaaehtoisten tapaamisissa ja koulutuksissa. Esimerkiksi valtakunnallisten toimijoiden on nyt aiempaa helpompaa toteuttaa vapaaehtoiskoulutuksia yhteisesti useammalle paikkakunnalle verkkoalustojen avulla. Niin koulutukset kuin esimerkiksi tapahtumatuottamiseen keskittyvän järjestön talkoobriiffaukset pystytään nykyisin toteuttamaan joko hybridinä tai kokonaan etänä. Hybriditoteutuksista on tullut järjestöille niin arkipäiväinen asia, että esimerkiksi eräs haastateltava tajusi mainita siitä erikseen

kysyttäessä. Eräs järjestö on huomionnut vapaaehtoisten kokousten hybriditeutuksissa yhdenvertaisuuden seuraavasti:

Jos osa on etänä ja osa on paikalla, ja vaikka ne paikalla olijat on yhden pöydän ääressä, niin heillä on kaikilla oma läppäri ja he osallistuu siitä, joten se näyttää niille etäosallistujille ikään kuin tasavertaiselta.

- Haastateltu järjestötyöntekijä

Yhteyttä vapaaehtoiisiin pidetään samoin kuin nuoriinkin eli pikaviestimillä. Vapaaehtoistoimintaa markkinoidaan sosiaalisen median kanavissa. Vapaaehtoisten kanssa yhteydenpidossa ovat kuitenkin käytössä myös ”perinteisemmät” tavat, sillä heidän kanssaan asioiden hoitamiseen käytetään yhä myös sähköpostia ja puhelinta. Aktiivisesti vapaaehtoisina toimiville voidaan tehdä omia pikaviestirinkejään. Eräs järjestö mainitsi digitaalisuuteen liittyvänä hyötynä myös sähköiset järjestys- ja hygieniasuunnitelmat, jotka ovat verkkoalustalla kaikkien vapaaehtoistenkin saatavilla. Myös tämän järjestön toimintaan osallistuneen nuoren haastattelussa tuli esille, että sähköisesti yhdestä paikasta löytyvät jaetut dokumentit ja lomakkeet ovat helpottaneet ja selkeyttäneet toimintaa.

Eräs vapaaehtoisuutta vahvasti toiminnassaan hyödyntävä järjestö kertoi etäyhteyksien mahdollistaneen eri puolilla Suomea toimivien vapaaehtoisten keskinäisen vuoropuhelun ja vertaiskokemusten jakamisen aiempaa sujuvammin. Digitaalisuuden mahdollisuuksia vapaaehtoistoiminnan kehittämiseksi nousi myös haastattelutilanteissa järjestötoimijoiden mieleen. Eräs haastateltava pohti, josko toiminnan tasolla vertaistuen ja tuettavan välille voisi kehittää jonkinlaista ”mätsäyttävää” palveluohjaustoimintoa. Toisessa järjestössä haaveiltaan ajasta ja paikasta riippumattomasta verkkonuorisotyöstä Minecraftissa.

Jos meillä olisi vaikka joku Minecraft-palvelin pyörimässä, niin sehän ei tarvitse välttämättä olla meikäläinen, joka siellä on samaan aikaan niiden nuorten tai lasten kanssa pelaamassa, vaan siihen voitais ottaa joku aiheesta kiinnostunut aikuinen tai nuori aikuinen tai nuori, joka sitten ottaa vetovastuun siitä hommasta.

- Haastateltu järjestötyöntekijä

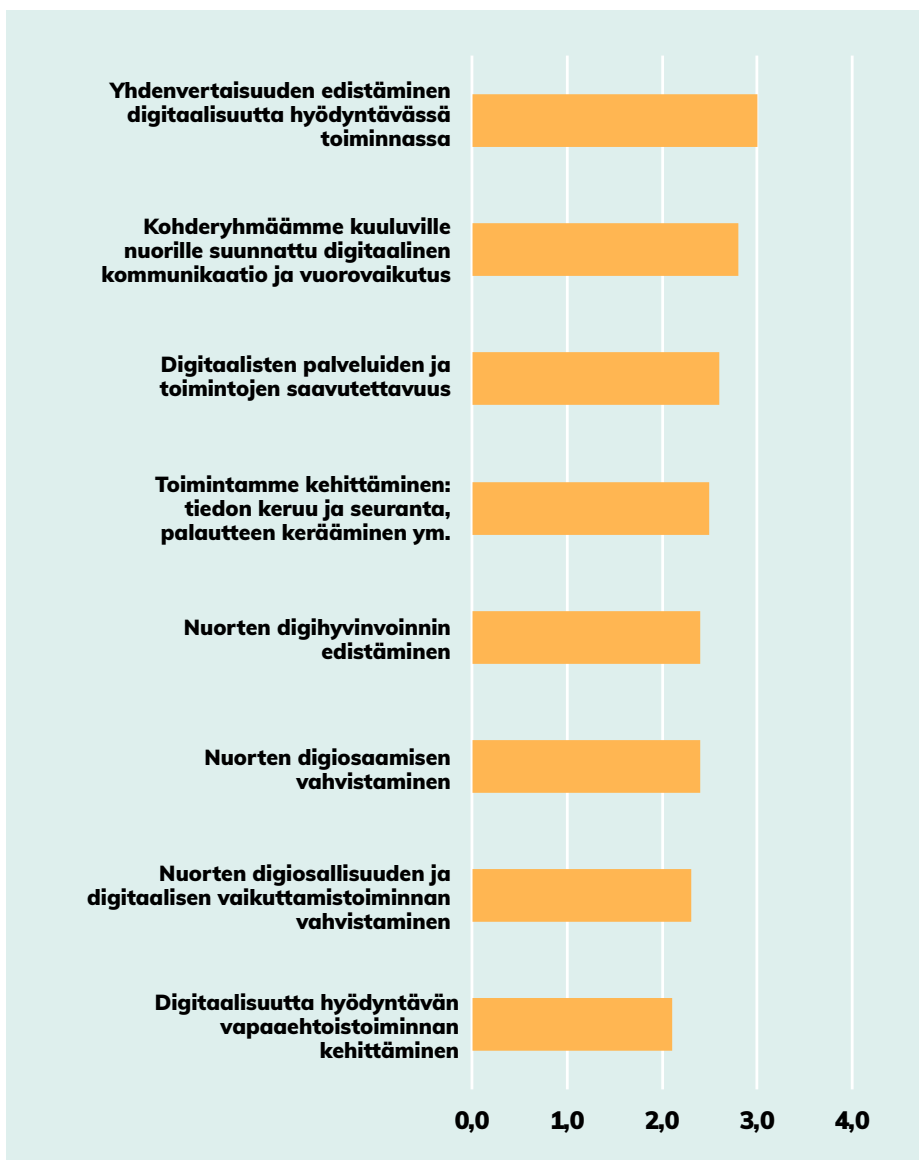
Verkkoa on hyödynnetty myös vapaaehtoisten palkitsemisessa. Eräällä valtakunnallista verkkonuorisotyötä toteuttavalla järjestöllä vapaaehtoiset ovat ympäri Suomea, joten he ovat toteuttaneet vapaaehtoisten virkistystapahtumia verkossa.

Taidealan korkeakouluopiskelijat veti minäkuva-maalaustyöpajan niin, että vapaaehtoisille lähetettiin kotiin paketti, missä oli maalaustarvikkeet ja muut. Sitten he osallistuivat Zoomiin, missä nää ohjaajat ohjasi tän maalaustyöpajan ja sitten me jaettiin niitä toisille näytöllä, että minkälaisia teoksia tuli. Ja sitten tähän liittyi se, että R-koodilla voi hakea eväät sinne kotiin.

- Haastateltu järjestötyöntekijä

Henkilöstön digiosaaminen koetaan hyväksi

Niin haastatellut kuin verkkotilaisuuteen osallistuneet järjestöt kokevat henkilöstönsä ja vapaaehtoistensa digiosaamisen olevan keskimäärin hyvällä tasolla. Molemmille vastaajaryhmille esitettiin täysin sama listaus digitaalisen osaamisen osa-alueista.

Kuvio 4. Millaisiksi arvioit järjestönne digitaaliset valmiudet seuraavilla osa-alueilla? (Heikko=1, Tyydyttävä=2, Hyvä=3, Erinomainen=4, n=11)

Haastatteluaineiston järjestöt arvioivat Webropol-kyselyssä parhaalle tasolle digiosaamisen osa-alueista yhdenvertaisuuden edistämisen digitaalisuutta hyödyntävässä toiminnassa (ks. kuvio 4). Hyväksi, useamman vastaajan toimesta jopa erinomaiseksi koetaan osaaminen nuorille suunnatussa digitaalisessa kommunikaatiossa ja vuorovaikutuksessa sekä digitaalisten toimintojen ja palveluiden saavutettavuudessa.

Digitaalisessa toiminnassa tiedon keruu ja seuranta on useimmilla haastatelluilla järjestöillä arvionsa mukaan tyydyttävällä tasolla. Niin ikään digiosallisuuden ja digitaalisen vaikuttamistoiminnan vahvistamisessa kokee huomattava enemmistö haastatelluista järjestöistä omaavansa vain tyydyttävät valmiudet. Heikkoina tai tyydyttävinä valmiudet koetaan valtaosassa haastatelluista järjestöistä digitaalisuutta hyödyntävän vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä – tosin muutamilla aineiston järjestöillä tilanne tällä saralla on hyvä, jopa erinomainen. Samoin verkkotilaisuuteen osallistuneiden järjestöjen osaaminen digitaalisen vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä on varsin hyvällä tasolla. Tähän voi arvioida vaikuttaneen sen, että useammalla verkkotilaisuuden osallistujalla on varsin pitkä vapaaehtoistoiminnan perinne ja myös alusta saakka verkkovälitteiseksi kehitettyä vapaaehtoistoimintaa.

Nuorten digiosaamisen vahvistaminen sekä digihyvinvoinnin edistäminen erottuvat selkeinä osa-alueina, joiden osalta järjestöjen valmiuksia voisi edelleen kehittää. Niissä enemmistö kokee Webropol-kyselyn mukaan valmiutensa tyydyttävinä ja nämä osa-alueet nousivat esiin osaamistarpeina myös haastatteluissa. Verkkotilaisuudessa nämä kaksi osa-aluetta arvioitiin kaikkein kehnoimmiksi.

Useammassa haastattelussa mainittiin, että järjestöjen työntekijöillä on hyvät digiosaamisen perustaidot. Järjestöjen sisällä työntekijöiden osaaminen on kuitenkin hyvin vaihtelevaa. Eräs piirijärjestön työntekijä koki, että keskusjärjestössä on digiosaajia, jotka puskevat uusia järjestelmiä ja ideoita liian nopeaan tahtiin, kun edellisiääkään ei vielä ole otettu piiri- ja paikallisjärjestötasolla haltuun.

Se, että meillä joku semmoinen ydinjoukko osaa ja alkaa jo vähän kyllästyä, niin siinä kohtaa vasta toiset pääsee niinku jotenkin kyytiin siihen hommaan.

- Haastateltu järjestötyöntekijä

Osassa järjestöistä on tunnistettu, että joissain toimenkuvissa työntekijät tarvitsevat tietynlaista osaamista, ja osa tarvitsee enemmän digiosaamista kuin toiset. Kaikkien ei tarvitse osata kaikkea. Työntekijöillä on sellaista digiosaamista, mitä he omassa työssään tarvitsevat. Toisaalta myös koordinaatiota osaamisen kehittämiseen kaivattaisiin.

Sitä vähän jokainen tuskaillee, harrastelee, opettelee ja ehkä kaivattaisiin jotenkin semmoista vähän kokoavampaa otetta siihen.

- Haastateltu järjestötyöntekijä

Osaamista tulee niinku siinä matkan varrella. Että esimerkiksi tuohon Discordin käyttöön, niin en mä osannut sitä ennakoon enkä ole saanut siihen mitään koulutusta. Että se on ollut sitten itse opeteltavissa, niinku että mä katson YouTubesta tutoriaalia, miten mä lisään tänne jonkun ihmisen tyyppisesti.

- Haastateltu järjestötyöntekijä

Eräs suuri paikallinen järjestö kertoo toimintakertomuksessaan ottaneensa vuonna 2021 suuria harppauksia digitaalisten alustojen hyödyntämisessä työvälineenä. Osa järjestöistä toivoo kuitenkin edelleen koulutusta ja rohkaisua siihen, miten eri somealustoilla kohdataan nuoria: miten ollaan, mitä tehdään, kuinka ollaan oman näköisesti. Myös siihen kaivataan apua, miten erilaisilla toimintaedellytyksillä olevia nuoria voisi tavoittaa ja tukea sosiaalisessa mediassa.

Järjestöillä on lisäksi hyvin erilaisia ja spesifejäkin osaamistarpeita: kuvien muokkaus Canvassa, Instagramin käyttö, pelinkehitys, saavutettavuus, vaikutavuuden mittaaminen, sähköisen palautekyselyn tekeminen, sosiaalisen median algoritmien hyödyntäminen omassa viestinnässä, markkinointi, verkko-työkalut toiminnan suunnitteluun ja seurantaan. Eräs järjestö esitti idean siitä, että koulutuksia voisi järjestää alueellisten verkostojen kautta, jotka toimivat nuorten parissa.

Koulutuksia järjestetäänkin jo verkostomaisesti osassa järjestöistä. Esimerkiksi eräs piirijärjestö kouluttaa vuosittain omien paikallisyhdistystensä vapaaehtoisia sosiaalisen median viestintään liittyvistä asioista. Toinen järjestö on aloittanut koronavuosina säännöllisten, koko nuorisotalolle suunnattujen etäkeskustelujen järjestämisen omaan erityisosaamisalaansa liittyen. Järjestö on lisännyt omaa osaamistaan verkkofasilitointiin liittyen ostamalla konsulttiyritykseltä apua etätalouksien suunnitteluun.

Haastateltujen työntekijöiden mukaan asenneilmapiiri heidän järjestöissään on pääosin otollinen digitaalisuutta hyödyntävän toiminnan kehittämiseksi: työntekijöillä on selkeä halu kokeilla ja kehittää toimintaa. Muutama järjestö mainitsi haastattelussa kuitenkin myös muutosvastarinnan ja henkilöstön negatiivisen asennoitumisen digitaalisuutta kohtaan, mikä on osaltaan vaikeuttanut henkilöstön osaamisen kehittämistä ja digitalisaation laajamittaista hyödyntämistä organisaatioissa. Järjestöjen oman tulkinnan mukaan asenneilmapiiri on kuitenkin muuttunut myönteisemmäksi, eikä esimerkiksi sometyön tarvetta enää kyseenalaisteta.

Silloin joskus, kun Facebook alkoi tulla ja olin itsekkin silloin -- nuorisotalolla nuorisotyöntekijänä, niin -- se tuli vaan siihen kaiken olemassa olevan työn päälle iskettiin se, että nyt vielä teette tän somesisällön, eikä kukaan ymmärtänyt, että sen sisällön tuottaminen, se vie aikaa. Mutta nyt siihen on jotenkin ymmärretty, että semmoinen ihan oikeasti, se on aikaa vievää työtä, että se sitä ei vaan niin kun vähän tehdä tuossa sivussa.

- Haastateltu järjestötyöntekijä

Mä ajattelen, että sekin on vähän semmoisessa murroksessa. Se ajatustapa tai ajattelu ehkä siitä, että kuinka haitallista se (koneella istuminen) on ja muuta.
- Haastateltu järjestötyöntekijä

Kaksi haastateltua alkoi puhua oma-aloitteisesti siitä, että heidän nuorina työntekijöinä on oletettu osaavan käyttää sosiaalista mediaa tai annettu verkkotyöhön liittyviä hankkeita heidän tehtäväkseen lähinnä iän, ei niinkään osaamisen tai kiinnostuksen perusteella. Samalla huokuu vähättelevää asennetta sometyötä kohtaan.

Jostain syystä tää on niinku sellainen asia, joka jotenkin vaan sysätään meille nuorille aikuisille työntekijöille kun olemme niin diginatiiveja, niin teepäs siellä. Mutta kun tarvittavaa ammattiosaamista ei ole. Mäkin olen sosionomi koulutukseltani, mutta tässä sitä oppii sitten työn rinnalla myös sitä viestintää.
- Haastateltu järjestötyöntekijä

Tavoitteiden asettaminen ja arviointi

ovat vaihtelevalla tasolla

Järjestöjen toimintakertomukset ja -suunnitelmat osoittavat selkeästi, että valtaosa haastateltuaineiston järjestöistä ei ole asettanut tavoitteita digitalisaatiolle tai digitaalisen median ja teknologian hyödyntämiselle nuorisotyössä. Digitaalisuus on lähestulkoon näkymätöntä myös järjestöjen yleisissä tavoitteissa ja toimintaympäristön kuvauksissa. Yhden järjestön yleisissä tavoitteissa näkyy digitaalisuus siten, että vuodelle 2022 on kirjattu tavoitteeksi entistä vahvempi verkkotoiminta. Toimintasuunnitelman perusteella järjestön toiminta vaikuttaakin siirtävän painopistettä kasvokkaisesta toiminnasta entistä enemmän verkkoon kaikkien järjestön työmuotojen osalta. Yksi järjestö kuvaili haastattelussa, miten sen kattojärjestössä on asetettu koko järjestön strategiaan ikäkausikohtaiset tavoitteet nuorten medialukutaidon vahvistamiselle melko yksityiskohtaisestikin. Järjestön omassa toimintasuunnitelmassa nämä tavoitteet eivät kuitenkaan näy. Verkkotilaisuuteen osallistuneista henkilöistä viisi kertoi järjestönsä asettaneen tavoitteet digitaalisen median ja teknologian hyödyntämiselle, neljä ei ole asettanut ja yksi vastaaja ei osannut sanoa.

Kahden järjestön edustaja kertoi haastatteluissa, että digitaalisuudelle ei ole erillisiä tavoitteita, sillä se linkittyy kiinteästi osaksi kaikkea järjestön toteuttamaa nuorisotyötä eikä erillisille tavoitteille ole koettu olevan tarvetta. Yksi haastateltu tajusi haastattelun aikana, ettei digitaalisuus ole läsnä järjestön strategiassa erityisesti, vaikka järjestö on toteuttanut erityyppisiä digitaalisuutta hyödyntäviä toimintamuotoja jo pitkään.

Sillä voisi olla joku ihan oma päämääränsä, jolloin sitten se olisi, siihen saisi selkeämmin prosessin, jolloin niitä prosesseja voisi myös johtaa. Nyt ne vaan tapahtuu.

- Haastateltu järjestötyöntekijä

Me nähdään ehkä toi digitaalisuus vaan tavallaan välineenä päästä siihen meidän ylemmän tason tavoitteeseen.

- Haastateltu järjestötyöntekijä

Haastatellut työntekijät sanoittivat digitaalisen median ja teknologian käytön tavoitteellisuutta lähinnä nuorten tavoittamisen ja markkinoinnin kautta, esimerkiksi että sosiaalisen median käytön päätavoite on ohjata nuoria järjestön kasvokkaiseen toimintaan. Kasvatuksellisista tavoitteista suhteessa digitalisaatioon kerrottiin vain yhdestä järjestöstä, kun kysyimme tavoitteita organisaation digitaalisen median ja teknologian hyödyntämiselle nuorten parissa tehtävässä toiminnassa.

Muutama haastateltu kuvaili sitä, miten tavoitteet tulevat ulkopuolelta: joko keskusjärjestöltä tai rahoitushakemuksesta, jota työntekijä itse ei ole ollut suunnittelemassa. Esimerkiksi keskusteltaessa nuorten digiosaamisen tukemisesta eräs haastateltu totesi, että ikävä kyllä sellaista tuskin voisi rahoittajan näkökulmasta tehdä.

Koska digitaalisuudelle ei ole asetettu erillisiä tavoitteita, sitä ei myöskään arvioida muusta toiminnasta erillisenä. Arviointia digitaalisuuteen liittyen tehdään lähinnä silloin, kun toiminta on jo lähtökohtaisesti suunniteltu digitaalisiksi, mikä usein tarkoittaa verkossa toteutettavaa ja hankkeesta alkunsa saanutta toimintaa. Rahoittajan asettamat tulos- ja seurantamittarit ovat suuressa roolissa kaiken toiminnan arvioinnissa. Tavoitettujen nuorten määrää seurataan niin somessa kuin kasvokkain ja toiminnan arvioinnissa käytetään myös verkkoalustojen keräämää статистиikkaa. Eräs piirijärjestö kertoi hyödyntävänsä paikallisyhdistysten syöttämää dataa ja jäsenrekisteriä toiminnan arvioinnissa.

Joo siis kerätään tosi paljon dataa niinku erilaisilla kyselyillä ja sitten meidän jäsenrekisteri on sellainen, mistä saa kaiken näköistä kuvaa. Ja sitten niitten perusteella tehdään arvioita ja toimenpidesuunnitelmia.

- Haastateltu järjestötyöntekijä

Webropol-kyselyssä yhdeksän vastaajaa kertoi osallistaneensa nuoria digitaalisissa ympäristöissä toiminnan suunnitteluun, arviointiin tai toteuttamiseen. Haastatteluista piirtyy kuva, että tällä tarkoitetaan paitsi nuorten toimimista ajoittain toiminnan vetäjinä ja vapaaehtoisina, myös palautteen ja kehittämisideoiden kysymistä nuorilta. Niitä on kerätty nuorilta myös osana muun toiminnan palautekyselyjä sekä varsinaisen toiminnan lomassa. Palautekyselyihin

saadaan omilta keskusjärjestöiltä malleja, joita muokataan omaan toimintaan sopiviksi. Linkkejä palautekyselyihin on jaettu nuorille esimerkiksi Instagramissa ja yksityisviesteillä.

Eräs valtakunnallinen, verkkonuorisotyötä toteuttava järjestö toteuttaa vuosittain mielipidekyselyn, jossa kartoitetaan esimerkiksi nuorten käyttämiä verkkoalustoja. Nuorten kohdalla hyvänä palautteena voi pitää sitä, että he ylipäänsä osallistuvat toimintaan ja heitä kohdataan myös uudelleen. Spontaanina hyvänä palautteena on koettu esimerkiksi se, että heti lan-tapahtuman päätyttyä nuoret ovat kysyneet, milloin on seuraavat lanit tai jos nuori kiittää keskustelusta verkkokohtaamisen päätteeksi.

Että kun nuori vaikka päättää sen keskustelun siihen, että kiitos, että tästä oli tosi paljon hyötyä ja sain uusia oivalluksia ajateltavaa ja nyt olo on paljon rauhallisempi. Että se on palaute minulle ja näitä mä sitten myös kerään sen niin kun strukturoidun kyselyn lisäksi.

- Haastateltu järjestöyöntekijä

Pieni, paikallinen järjestö kaipaisi vertailukohdaksi tietoja muiden järjestöjen toteuttamasta toiminnasta, jotta pystyisi suhteuttamaan oman järjestön kävijä- ja tavoittamismääriä sekä toiminnan laatua muiden järjestöjen toimintaan. Lisäksi erityisesti anonyyminä tehtävän verkkonuorisotyön vaikuttavuuden arviointiin järjestöt kaipaisivat tukea.

Tukea kaivataan toiminnan

kehittämiseen omannäköiseksi

Järjestöjen toimintakertomuksissa ja -suunnitelmissa mainitaan digitaalisuus laajemmassa mittakaavassa lähinnä silloin, jos järjestöllä on ollut tai tulossa erillinen hanke digitaalisuuteen liittyen. Myös haastatteluissa hankkeet nousivat useasti esiin ja vaikuttaakin siltä, että digitalisaatio etenee järjestöissä pääasiassa hanketoiminnan myötä. Toki järjestöjen toiminta kehittyy muutenkin pitkälti erilaisissa hankkeissa, joissa kehitetään toimintamalleja pysyvään toimintaan. Esimerkiksi eräs aineistomme järjestö tuo esiin vuoden 2021 toimintakertomuksessaan, että päättyneessä hankkeessa kehitetyt toimintamallit (mm. nuorten kanssa tuotettavat podcastit, videot, webinaarit) yhdistyksen nuorisotoimintaan jäivät osaksi perustoimintaa tai tilaustuotteiksi.

Eräs järjestö eritteli haastattelussa oman, hanketoimintana toteutettavan verkkonuorisotyönsä menestysreseptiksi sen, että hankkeessa oli resursoitu jo alussa riittävästi viestintään ja hiottu toiminnan brändiä juuri nuoria puhuttelevaksi. Perustoiminnassa ei ole aikaa eikä rahaa vastaavan kaltaiselle kehittämiselle. Myös verkkotilaisuudessa hankkeet mainittiin useamman kerran.

Meillä on ollut nuorten toiminta usein nyt hankkeissa ja nyt on toive kovasti, että siitä saataisiin pysyvästi toimintaa.

- Haastateltu järjestötyöntekijä

Toiminnan kehittämisen tueksi usea järjestö on joko käynnistänyt tai kaavailut kokoavansa nuorista koostuvan kehittäjäryhmän. Osa järjestöistä on ajatellut kehittäjäryhmän toimivan verkossa. Valtakunnallisille, usealla paikkakunnilla toimiville järjestöille etänä toimivat nuorten kehittäjäryhmät mahdollistavat nuorten keskinäisen kohtaamisen paikkakunnasta riippumatta.

Joo siis tää koko homma perustuu siihen, että ne nuoret kehittää toimintaa. -- Jos ne nuoret haluaa ottaa Trello käyttöön, että se on meidän somesuunnittelutyökalu, niin sehän otetaan ja minä sopeudun siihen, että meillä on Trello käytössä. -- Nyt sitten tulee joku uusi nuori 2 vuoden päästä, joka sanoo että ei tämä ole hyvä, että me otetaan joku ihan muu, niin sitten me otetaan joku ihan muu. Että he todella osallistuu tähän näin.

- Haastateltu järjestötyöntekijä

Osa järjestöistä pohti haastattelussa sitä, että ne ovat ehkä jämähtäneet tekemään verkkotyötä tietyllä tavalla, eivätkä välttämättä ole edes tietoisia kaikista mahdollisista tekemisen tavoista. Kyseiset järjestöt tekevät nuorisotyötä useissa eri ympäristöissä, mutta esimerkiksi verkkotyötä ja kasvokkaista työtä kehitetään erillään toisistaan. Muutama järjestö sanoikin tarvitsevansa osaamista ja tukea uudenlaisten toimintamallien kehittämiseen tai vanhojen toimintojen päivittämiseen. Esimerkiksi eräs valtakunnallinen, rajatun aiheen parissa työskentelevä järjestö kertoi haastattelussa siitä, että viime aikoina sen chat-palvelussa käyttäjämäärä on laskenut melko rajusti. Aiemmin chat on ollut hyvin suosittu ja nuoria on riittänyt jonoksi asti. Haastateltu työntekijä pohti, joutuuko pudotus oman järjestön toimintatapojen päivittämisen tarpeesta, esimerkiksi tulisiko markkinointia tai kiinteitä päivystysaikoja miettiä uusiksi. Vai onko kyse chat-palveluiden tarjonnan lisääntymisestä?

Järjestöt kaipaavat tukea sen rajaamiseen ja priorisointiin, millä tavalla juuri heidän järjestössään tulisi hyödyntää digitaalista mediaa ja teknologiaa. Kaikille alustoille ei ole resursseja lähteä kehittämään omaa toimintaa. Esimerkiksi yksi aineistomme valtakunnallisista järjestöistä ei ole halunnut lähteä ulottelemaan chatissa tapahtuvan neuvonnan ja ohjauksen puolelle, koska sen mukaan verkkonuorisotyön kentällä on jo parempia tekijöitä.

Ei kai nyt jokaiseen junaan ei voi hypätä, eikä varsinkaan suin päin. Mutta aikaa sellaiseen, että seuraisi jotain kehitystrendejä ja sitten tekisi toimintasuunnitelmia niihin perustuen, niin sellaiseen ei ole kyllä aikaa, semmoiseen tiedon kaivamiseen.

- Haastateltu järjestötyöntekijä

Järjestöjen toimintasuunnitelmissa ja -kertomuksissa yhteistyö ja verkostot ovat melko näyttävästi esillä yleisellä tasolla, mutta nimenomaan digitaalisuuteen liittyvät maininnat yhteistyöstä ovat harvassa. Erään järjestön toimintakertomuksessa kiitellään paikallisten yhteistyökumppaneiden rohkeutta erilaisten digitaalisten kokeiluiden suhteen. Yhteistyössä toteutettuja chatteja ja somekampanjoita mainitaan toimintakertomuksissa ja niistä kerrottiin myös haastatteluissa. Verkkonuorisotyötä toteutetaan yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa esimerkiksi TikTokissa, Discordissa ja Jodelissa. Verkostoitumisen ja yhteistyön mahdollisuuksia tunnustetaan ainakin osassa järjestöistä.

Verkon yli järjestettävissä tapahtumissa yksi suuri etu oli se, että pystyi helpommin tekemään yhteistyötä myös sellaisten organisaatioiden kanssa, jotka fyysisesti sijaitsivat ihan eri puolilla Suomea.

- Järjestöyöntekijän kommentti verkkotilaisuudessa

Paljon mietitään just sitä, että minkälaisia tavallaan yhteistyötä vaikka voitaisi tehdä tai miten jotenkin pystyttäisi toteuttaa myös sellaisia toiveita, mitkä ei meiltä itseltämme onnistu.

- Haastateltu järjestöyöntekijä

Osa alueellisista ja paikallisista järjestöistä sen sijaan ei tunne esimerkiksi verkkonuorisotyön ja digitaalisen nuorisotyön valtakunnallisia verkostoja, tarjolla olevia materiaaleja ja kouluttautumismahdollisuuksia. Valtakunnalliset toimijat tuntuvat löytäneen ne paremmin ja ovat kokeneet verkostoista suurta hyötyä oman toiminnan kehittämisen kannalta.

Haluan kiittää näitä verkostoja ja näitä järjestöjä, jotka niin, vaikka vähän kilpaillaan samoista rahoituksista jollain tavalla, mutta myöskin se, että se valtavan yhteistyön voima, mikä siellä on ollut, niin se on ollut jotenkin aivan jotenkin käsittämättömän hienoa, että on aina jotakin jolta voi kysyä.

- Haastateltu järjestöyöntekijä

Verkkotilaisuudessa tuli ilmi, että järjestöillä saattaa olla ideoita ja tarvetta järjestöjen väliselle yhteistyölle, mutta ei välttämättä foorumia, jossa etsiä potentiaalisia yhteistyökumppaneita. Esimerkiksi eräällä järjestöllä on toiminnassaan paljon nuoria, joilla on intoa ja energiaa yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, ja digiosaava yhteistyökumppani voisi tukea nuoria digitaalisessa osallisuudessa tai ylläpitää verkkoalustaa. Toisen järjestön mukaan ideointia, koulutusta ja tiedonvaihtoa voisi tehdä enemmän yhdessä muiden järjestöjen kanssa, myös oman järjestön kansainvälisten sisarorganisaatioiden kanssa.

Kaikki verkkotilaisuuteen osallistuneet järjestöedustajat kertoivat kehittäneensä koronan aikana digitaalisuutta hyödyntäviä toimintamalleja, jotka ovat jääneet käyttöön. Eräästä järjestöstä todettiin, että korona-aika vapautti resurssia etätoiminnan kehittämiseen. Esimerkiksi nuorille suunnattuja etäkerhoja, etänä toteutettavia vapaaehtoistoiminnan muotoja, etänä tai

hybridinä toteutettavia vapaaehtoisten koulutuksia, hybridinä toteutettavaa Minecraft-toimintaa ja verkossa itseopiskeltavia perehdytysmateriaaleja vapaaehtoistyöhön on jäänyt pysyvään käyttöön. Haastattelussa eräs järjestö kuvasi, miten koronan aikana kehitetyt toiminnot ovat jatkuneet ja hioutuneet paremmiksi. Myös muutaman muun järjestön toimintakertomukset ja -suunnitelmat kertovat samantyyppisestä kehityksestä.

Suurimpana esteenä toiminnan kehittämiseksi ja digitalisaation laajamittaisemmalle hyödyntämiselle nähdään resurssipula. Työajan ja rahan puute mainittiin niin haastatteluissa kuin verkkotilaisuudessa lukuisia kertoja. Verkkotilaisuudessa nousi esiin toive resursseihin liittyen: lainattavaa välineistöä, esimerkiksi drone tai kameroita, joiden mukana tulisi myös ohjaaja, joka osaisi perehdyttää niiden käyttöön.

On se sitten aikaa, rahaa tai henkilöstöä, niin se on isoin syy, mikä pitää jarruja päällä. Että jos ajattelee, että digitaalinen teknologia kehittyy niin kovaa vauhtia, että mukana pysyminen vaatis paljon enemmän perehtyneisyyttä kuin mitä perustyön ohella pystyy sitten irrottaa siihen. Ja toinen on sitten toi kustannuspuoli. Että koko ajan pitäisi tietokoneessa ja kaikissa muissa olla enemmän ja enemmän jerkkua ja ne ei ole tällä hetkellä ollenkaan halpoja.

- Haastateltu järjestötyöntekijä

Aineistomme perusteella vaikuttaa siltä, että koetusta resurssien puutteesta huolimatta järjestöt ovat usein kuntia ketterämpiä ja pienempiä organisaatioita ja voivat siksi lähteä hakemaan nopeallakin syklillä erilaisia hankerahoituksia digikokeiluilleen ja kehittämään uusia toimintamalleja kokeillen. Ehkä niukat resurssit myös pakottavat olemaan luovia erilaisten kokeiluiden suhteen. Haastatteluista välittyi vaikutelma, että järjestöt ovat valmiita kokeilemaan ja myös epäonnistumaan. Verkkotilaisuudessa saatiin vahvistusta tälle olettamalle, kun osallistujat olivat melko samaa mieltä koskien väittämää "Järjestöissä ollaan ketterämpiä kokeilemaan uudenlaisia digitaalisuuden hyödyntämisen tapoja kuin kunnallisessa nuorisotyössä".

Semmoinen ilo on siitä, että järjestöpuolella on mahdollisuus, tällainen luomisen vapaus, että voidaan kokeilla erilaisia asioita.

- Haastateltu järjestötyöntekijä

Onnistumisia ja ajatuksia

digitalisaation mahdollisuuksista

Kun kysyimme suurimpia onnistumisia liittyen digitalisaation hyödyntämiseen, haastateltavat nostivat esiin esimerkiksi uusien kohderyhmien tavoittamisen, verkkonuorisotyöhön liittyviä hankkeita, kasvokkaisen tapahtuman

jossa oli hyödynnetty digitaalista teknologiaa, nuorten osallisuuden verkkotoiminnassa sekä onnistuneesti verkkoympäristöön siirretyt lähiryhmien toiminnalliset mallit. Eräs haastateltava mainitsi Keski-Eurooppaan suuntautuneen nuorisovaihdon, jossa oli teemana teknologia.

Verkko- ja hybriditapahtumia järjestäneestä järjestöstä kerrottiin, että osallistumisprosentti tapahtumiin on noussut, kun niihin pystyy osallistumaan etänä. Aiemmin yhdellä paikkakunnalla toimintaa tarjonneet kaksi järjestöä pystyvät nyt palvelemaan nuoria valtakunnallisesti verkon välityksellä.

Digitaalisuutta laajasti kasvokkaisissa toimintamuodoissa hyödyntävä pieni, paikallinen järjestö kertoi digitaalisen median ja teknologian hyödyntämisen tuoneen järjestölle uusia osallistujia toimintaan: “Se on semmoinen ehkä jopa imagokysymys, että me pystytään niin kun näyttäytymään tuolla julkisuudessa niin sanotusti nykyaikaisena ja trendikkäänä organisaationa”.

Seuraavaksi järjestöjä kiinnostaisi kehittää erityisesti toiminnallisempaa digitaalista nuorisotyötä. Pelitoiminnan ja pelillistämisen mainitsi neljä haastateltua järjestöä. Digitaalisen teknologian hyödyntämisen osana fyysistä toimintaa esimerkiksi kaupunkiseikkailussa mainitsi yksi järjestö. Kaksi järjestöä haluaisi hyödyntää tekoälyä osana chat-työtä, esimerkiksi palveluohjauksessa. Yksi paikallinen järjestö haaveilee siitä, että toiminta ei olisi paikkaan sidottua, vaan sitä voisi toteuttaa verkkoympäristössä, esimerkiksi Minecraftissa.

Selvityksessä pyrittiin kuulemaan myös, millaisia kokemuksia sekä toiveita toimintaan osallistuvilla nuorilla on järjestön nuorisotyöstä ja digitalisuudesta. Haastatellut nuoret ilmaisivat, ettei heillä ole mitään suurempia toiveita. Nykyinen digitalisaation taso, eli lähinnä verkkoalustoilla tarjolla olevat mahdollisuudet sekä viestiryhmät tuntuvat tämän aineiston nuorille riittävän. Varsinaisesti uusia digitaalisia ”juttuja” ei kaivata, mutta eivät nuoret uuden kehittelyä suoraan myöskään tyrmänneet. Erään järjestön nuoret toivoivat enemmän mainontaa ja informaatiota myös laajemmin paikallisista vapaa-ajan tapahtumista tai aktiviteeteista. Tässä digitalisaation mahdollisuudet ja eri toimijoiden välinen yhteistyö voisi olla yksi ratkaisu.

Annoimme sekä haastatteluissa että verkkotilaisuudessa järjestöille tehtäväksi jatkaa lausetta: “Tulevaisuudessa hyödynnämme järjestömme nuorisotoiminnassa digitaalista mediaa ja teknologiaa...” Vastauksista piirtyy kokonaiskuva siitä, että järjestöjen tahtotila on jatkaa kokeilevaa ja monipuolista digiteknologian käyttämistä läpileikkaavasti osana kaikkea työtään. Erityisesti verkkotilaisuuden vastauksissa korostuu suunnitelmallisuus ja strategisuus, johtuen kenties siitä, että olimme nostaneet suunnitelmallisuuden keskeiseksi aiheeksi verkkotilaisuuteen.

Tulevaisuudessa hyödynnämme järjestömme nuorisotoiminnassa digitaalista mediaa ja teknologiaa...

...nuorison kohtaamiseen ja kasvatusohjelman mahdollistamiseen.

...laajemmin.

...siton, että se läpäisee yhdistyksen kaikkea toimintaa, tukee nuorten digihyvinvointia, kriittistä medialukutaitoa sekä digiosaamista.

...strategisemmin.

...vielä enemmän. Nuoret mukaan suunnitteluun ja toteutukseen. Avoimesti kohti uusia tulevaisuuden mahdollisuuksia.

...suunnitelmallisemmin ja ennakoiden. Digityölle myös aikaa kalentereihin, ettei jää vain vauhdissa hoidettavaksi.

...aiempaa suunnitelmallisemmin ja tavoitteellisemmin.

...resurssitietoisemmin: kaikkia kanavia ja työkaluja ei kannata käyttää, vaan niitä, joista on aidosti hyötyä toiminnassa (tavoitteiden, arvojen ym. näkökulmasta).

... monipuolisesti ja rohkeasti ja ennakkoluulottomasti ja monipuolisia keinoja... yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa... strategiaan kirjatusti... monikielisesti.

... jatkuvasti muuttuvilla tavoilla.

...yhteisen vaikuttavuuden kehittämisessä.

... varmaan ihan läpileikkaavasti kaikessa toiminnassa

...ammattimaisesti, tehokkaasti, vaikuttavasti ja jotenkin etukenossa.

...yhteisöllisellä tavalla. Strategiaan kirjattu. Ihmiset voivat olla yhteisö digitaalisesti ja yhdenvertaisia mahdollisuuksia mukaan.

...entistä enemmän ja monipuolisemmin innovatiivisesti uusia toimintamalleja kehittäen ja kokeillen.

...entistä useamman työntekijän toimesta.

...varmaan taitokilpailuissa.

Johtopäätökset

Nuorisoalan järjestöissä hyödynnetään digitaalista mediaa ja teknologiaa luontevalla tavalla osana järjestöjen muuta nuorisotyötä. Kokonaisuutena digitaalisuuden käyttö on rikasta ja luovaa, monin osin jopa niin itsestään selvä osa järjestöjen nuorisotyötä, että siitä ei osata kertoa kuin vasta kysyttäessä tai ohimennen sivulauseessa. Järjestöt ovat kokeilunhaluisia ja asenteeltaan avoimia teknologian hyödyntämiselle.

Käsitys digitalisaatiosta ja sen tarjoamista mahdollisuuksista on kuitenkin kenties kaventunut pandemia-ajan seurauksena, kun muutaman vuoden ajan pystyttiin lähinnä järjestämään etätoimintaa. Digitaalinen media ja teknologia nähdäänkin nyt ennen kaikkea välineenä nuorisotyölle ja markkinoinnille. Aivan kaikki haastatellut järjestöyöntekijät eivät myöskään vaikuta hahmottavan digitalisaatiota laajana yhteiskunnallisena ilmiönä eivätkä digitaalisuuden yhteyttä järjestön kasvuksellisiin tavoitteisiin.

Kuulimme haastatteluissa lukuisia erilaisia esimerkkejä pienistä ja suurista tavoista hyödyntää digitalisaation mukanaan tuomia mahdollisuuksia. Lähes jokainen haastattelu toi mukanaan positiivisen yllätyksen siitä, miten upeita toimintamuotoja järjestöissä on. Järjestöt eivät nimittäin olleet juurikaan kuvailleet digitaalista teknologiaa ja mediaa hyödyntäviä toimintojaan toimintasuunnitelmissaan, -kertomuksissaan tai verkkosivuillaan, joihin perehdyimme ennen haastatteluita. Tämä on yksi selkeä kehittämisen kohde: toiminnan mallintamiseen ja viestintään kannattaa varata riittävästi resursseja vuosibudjetissa tai hankehakemuksissa.

Erityisesti verkko ja sosiaalinen media on otettu järjestöissä monipuolisesti käyttöön. Verkossa toimimisen mahdollisuudet tiedostetaan ja sosiaalista mediaa hyödynnetään vuorovaikutteisesti monenlaisia keinoja käyttäen. Osa järjestöistä toivoo koulutusta ja rohkaisua siihen, miten eri somealustoilla kohdataan nuoria: miten ollaan, mitä tehdään, kuinka ollaan oman järjestön arvojen näköisesti. Myös digiteknologian ja -median hyödyntämisen sisällöllinen näkökulma tulee aineistossamme esiin, mutta toiminnallinen digiteknologian hyödyntäminen näyttää vähäisempänä. Seuraavaksi järjestöjä kiinnostaisikin kehittää erityisesti toiminnallisempaa digitaalista nuorisotyötä, esimerkiksi pelitoimintaa tai digiteknologiaa hyödyntävää kaupunkisuunnistusta.

Haastatteluissa mainittiin useita eri kohderyhmiä, joita toivottaisiin tavoitettavan järjestöjen digitaalista mediaa ja teknologiaa hyödyntävien palveluiden piiriin. Erityisesti vähemmistöihin kuuluvat ja yksinäisyyttä kokeneet nuoret korostuivat järjestöjen puheissa. Järjestöt vaikuttavat tarvitsevan tukea sen pohtimiseen, millaisella toiminnalla näitä ryhmiä tavoitettaisiin nykyistä paremmin.

Aineistostamme piirtyy kuva siitä, että digitaalisuus ymmärretään hyvin vahvasti samana kuin verkkotoiminta. On erikoista, että digitaalisen teknologian käyttämisestä osana kasvokkaista nuorisotyötä ei juuri kerrota paitsi erikseen kysyttäessä. Näin siinäkin tapauksessa, vaikka järjestön toimintakertomuksen ja verkkosivujen perusteella digivälineet ja -sovellukset olisivat suuressakin roolissa järjestön kasvokkaisessa toiminnassa. Osittain voi olla kyse juuri siitä, että digivälineet ovat arkipäiväistyneet osaksi nuorisotyötä, eikä siinä koeta olevan mitään kertomisen arvoista. Toisaalta kyse voi olla myös siitä, että digimedian ja -teknologian hyödyntämiselle ei ole tehty suunnitelmaa tai asetettu tavoitteita, jolloin niistä ei oikein osata myöskään kertoa. Kolmas vaihtoehto voi olla se, että haastattelussa käytettyä terminologiaa olisi pitänyt avata vielä selkeämmin ja sanoittaa digitaalista nuorisotyötä eri tavoin.

Vain harvassa aineistomme järjestössä on mietitty tavoitteita digitaalisen median ja teknologian käytölle nuorisotyössä. Toiminnan suunnitelmallisuuteen sekä arvioinnin kehittämiseen osa järjestöistä kaipaisikin kohdennettua tukea. Järjestöjen toimintakertomuksissa ja -suunnitelmissa tavoitteellisuuden puute on ilmeinen kehittämiskohde. Silloin kun digitaalisuus mainitaan niissä erikseen tavoitteiden yhteydessä, se tarkoittaa pääasiassa välineellistä digitaalisen teknologian käyttöä, eikä ole yhteyksissä järjestön kasvatuksellisiin tavoitteisiin. Nuorten tavoittamiseen ja markkinointiin liittyvät tavoitteet osataan sanallistaa myös haastatteluissa, mutta kasvatuksellisista tavoitteista kertoo vain ani harva. Siitäkin huolimatta, että kasvatuksellisuuden tulisi olla erittäin vahva, toimintaa ohjaava ajatus nuorisoalan järjestöissä. Aineistomme kieliikin siitä, että digitaalisen median ja teknologian rooli osana nuorisotyön kasvatuksellista eetosta hakee edelleenkin paikkaansa.

Kasvatuksellista toimintaa kuitenkin toteutetaan, vaikka sille ei ole asetettu tavoitteita. Kasvatuksellisesta toiminnasta kerrotaan lukuisia erilaisia esimerkkejä haastatteluissa. Haastateltavat tiedostavat myös sen, että nuoret eivät ole diginatiiveja ja tunnistavat diginatiivipuheen haitallisuuden. Digiosaamisen kaikkia osa-alueita ja niiden kehittämisen tärkeyttä ei kuitenkaan vaikuteta täysin ymmärtävän. Keskustelut digitaalisuuteen liittyvistä asioista ovat joka tapauksessa luonteva osa järjestöjen nuorisotyötä niin kasvokkain kuin verkossaakin, ja myös erillistä kerhotoimintaa ja tapahtumia digiosaamisen lisäämiseksi on järjestetty. Nuorten digiosaamisen vahvistaminen ja digihyvinvoinnin edistäminen erottuvat kuitenkin selkeinä osa-alueina, joiden osalta järjestöjen valmiuksia voisi edelleen kehittää.

Vapaaehtoistoiminnan käytännön organisointiin digitaalinen teknologia on tuonut monenlaisia hyötyjä. Erilaiset etä- ja hybriditoteutukset ovat yleisiä vapaaehtoisten kouluttamisessa ja tukemisessa. Vapaaehtoiset ovat monelle järjestölle merkittävä resurssi ja heidän apuaan hyödynnetäänkin esimerkiksi sosiaalisessa mediassa, ohjatussa verkkotoiminnassa ja kasvokkaisissa digikerhoissa. Vapaaehtoisten toimiminen verkkoympäristöissä vaatii kuitenkin vielä pohdintaa liittyen esimerkiksi järjestön viestinnän linjauksiin, tietoturvaan sekä eri alustojen ja tilien käytäntöihin. Myös uudenaikaisille, innovatiivisille avauksille digiteknologiaa hyödyntävään vapaaehtoistoimintaan olisi tilaa.

Järjestöjen oman henkilöstön työssään tarvitsema digiosaaminen koetaan pääosin riittäväksi ja hyväksi. Se tunnustetaan, että kaikkien työntekijöiden ei tarvitse osata kaikkea. Asenteiden digitalisaatiota kohtaan koetaan muuttuneen työyhteisöissä aiempaa myönteisemmiksi. Tästä huolimatta edelleen näkyy myös joidenkin haastateltujen puheissa vastakkainasettelua kasvokkaisen ja verkkokohtaamisen välillä. Kaikki eivät tunnista niitä erilaisina vuorovaikutusympäristöinä, joista toinen ei ole toista parempi ja että toinen ympäristö voi sopia paremmin johonkin tiettyyn kohtaamistilanteeseen ja toinen toiseen. Kohtaamista voidaan myös toteuttaa samanaikaisesti ja joustavasti molemmissa, eli ympäristöt eivät ole toisiaan poissulkevia.

Suurimpana tarpeena digitalisaation edistämiseksi nousevat resurssit, ennen kaikkea työajan riittävyyden näkökulmasta. Järjestöillä ei ole aikaa seurata trendejä tai sitä, mitä muut nuorisotalon toimijat tekevät. Toisaalta digitalisaation mukanaan tuomia mahdollisuuksia kyllä tunnustetaan, mutta ennen kaikkea järjestöt tarvitsisivat aikaa ja apua sen priorisointiin, mikä olisi juuri kyseiselle järjestölle ominainen tapa edetä digitalisaatiokehityksessä. Osa järjestöistä kokee tarvitsevansa osaamista ja tukea uudenlaisten toimintamallien kehittämiseen tai vanhojen toimintojen päivittämiseen.

Resurssipulaan yksi ratkaisu voisi olla entistä tiiviimpi yhteistyö muiden organisaatioiden kanssa. Osa järjestöistä on sitä tehnytkin monilla eri tavoilla. Yhteistyö voisi auttaa myös sen priorisoinnissa, mitä järjestön kannattaa tehdä omana toimintanaan yksin, mitä ei kannata tehdä koska joku muu jo tekee sitä ja mitä voitaisiin tehdä yhdessä. Yhteistyöverkostojen rakentamista, henkilöstön osaamisen kertymistä ja toimintakulttuurin kehittymistä tosin haastaa hankerahoituksista johtuva henkilöstön vaihtuvuus järjestöissä.

Vaikuttaa siltä, että valtakunnalliset järjestöt ja kattojärjestöt etenevät digitalisaatioissa eri poluilla kuin alueelliset ja paikalliset järjestöt. Alueellisilla ja paikallisilla järjestöillä on vielä vähemmän resursseja kehittämistyöhön ja verkostoitumiseen. Lisäksi toiminnan luonne ja tavoitteet saattavat olla hyvin erilaista valtakunnallisilla ja paikallisilla järjestöillä, joten myös niiden tavat hyödyntää digitaalista mediaa ja teknologiaa ovat hyvin erilaisia. Täten ne tarvitsisivat myös erilaista tukea digitalisaatiokehitykseensä. Havaitsimme myös, että piiri- ja paikallisyhdistykset eivät välttämättä tunne oman kattojärjestön-

sä strategioita ja materiaaleja tai tiedä, millaista digitoimintaa saman kattojärjestön alla toimivat muut paikallisyhdistykset tekevät.

Aineistomme sisältää paljon yhteneviä havaintoja ja sellaista, mikä tukee aiempien selvitysten tuloksia. Toisaalta aineistossa on myös ristiriitaisuuksia, mikä osaltaan korostaa järjestökentän monimuotoisuutta. Järjestöille on leimallista keskittyä esimerkiksi tiettyyn teemaan tai kohderyhmään ja kehittää omaa toimintaansa hankkeiden myötä. Järjestön taustalla on usein tietty arvopohja, jota halutaan välittää toiminnassa. Järjestöt ovat siis hyvin erilaisia keskenään ja sen vuoksi myös niiden tuen tarpeet digitalisaation osalta ovat hyvin vaihtelevia.

Keskeiset kehittämistarpeet tiivistettynä:

- Digitaalisuuden integrointi järjestön kasvatuksellisiin tavoitteisiin
- Toiminnan rajaaminen ja priorisointi
- Tavoitteiden asettaminen ja arviointi
- Suunnitelmallisuus ja koordinaatio oman järjestön digitoiminnassa
- Järjestön arvojen välittyminen sosiaalisessa mediassa
- Uudenlaiset toimintamallit ja vanhojen päivittäminen
- Uudenlaiset avaukset digitaalisuutta hyödyntävään vapaaehtoistoimintaan
- Ymmärrys nuorten digiosaamisesta ja digihyvinvoinnista ja osaaminen niiden tukemiseen
- Haluttujen kohderyhmien tavoittaminen
- Yhteistyö muiden organisaatioiden kanssa
- Digitalisaatioon liittyvien trendien seuraaminen
- Toiminnallinen digitaalinen nuorisotyö
- Digitaalinen pelitoiminta ja pelillisuus

Suosituksset järjestöille

Pohtikaa, miten digitalisaatio vaikuttaa **kokonaisuutena** järjestönne toimintaan ja kohderyhmänne tarpeisiin.

Miettikää, mitkä ovat oman järjestönne **tavoitteet** digitaalisen median ja teknologian hyödyntämiselle ja miten ne kytkeytyvät omat järjestönne nuorisotyöllisiin tavoitteisiin, periaatteisiin ja arvoihin.

Tehkää priorisointia: missä ympäristöissä toimitte, mitä välineitä käytätte, millaisia sisältöjä käsittelette, millaisia toimintamuotoja teillä on. Uskaltakaa **rajata** toimintaanne – kaikessa ei tarvitse olla mukana.

Nostakaa rohkeammin esiin omaa upeaa toimintaanne, sitä mitä jo teette! Kertokaa nuorille, yhteistyökumppaneille, valtakunnallisille verkostoille. Antakaa toiminnan näkyä myös verkkosivuillanne ja sosiaalisen median kanavissa – varatkaa resursseja toiminnan **mallintamiseen ja viestintään**.

Varatkaa aikaa myös **muiden organisaatioiden** toimintaan perehtymiseen: mitä jo tehdään, mistä voisitte oppia? Muiden toimintaan perehtymällä vältätte myös päällekkäisen työn tekemistä.

Tehkää laajalla skaalalla **yhteistyötä** niin paikallisten, alueellisten kuin valtakunnallisten toimijoiden kanssa. Hyödyntäkää eri organisaatioiden osaamista, tiloja, välineitä, viestintäkanavia. Pohtikaa vakavasti yhteisen toiminnan ja yhteisten hankkeiden mahdollisuuksia – parhaimmillaan yhteistyö säästää resursseja.

Pitäkää yllä idearikkautta ja digitoimintojen monipuolisuutta! Seuraavaksi voisitte miettiä esimerkiksi **hybriditoteutusten** laajempia mahdollisuuksia sekä lennokkaampia ideoita **vapaaehtoistoimintaan**.

Kehittäkää osaamistanne erityisesti nuorten digiosaamisen ja digihyvinvoinnin tukemiseen liittyen. Millainen on oman järjestönne rooli **nuorten digiosaamisen vahvistamisessa** ja miten sitä käytännössä teette?

Tunnistakaa omat nykyiset **digitoiminnan kohderyhmänne** ja ne kohderyhmät, joita haluaisitte tavoittaa. Missä kanavissa ja millä tavalla teidän tulisi viestiä, jotta tavoittaisitte haluamanne kohderyhmät?

Miettikää, mitä **digitaalisia työkaluja** voisitte ottaa käyttöön esimerkiksi tiedontuotantoon ja arviointiin. Entä toimisivatko osaamiskermit teillä?

Hakekaa kotimaisten rahoitusten ohella myös **kansainvälisiä rahoituksia** digitaalisen nuorisotyön kehittämiseen ja toteuttamiseen. Hyödyntäkää verkkotoiminnassa muutenkin kansainvälinen ulottuvuus, jonka verkko luontevasti mahdollistaa.

Keskusjärjestöt: malttakaa edetä **rauhallisella tahdilla** kehittämistyössä. Varmistakaa, että omat paikallisjärjestönne pysyvät tahdissa mukana ja tuntevat tuottamanne tukimateriaalit. Panostakaa paikallisjärjestöjenne keskinäiseen tiedonjakamiseen ja vertaisoppimiseen.

Tutustukaa olemassa oleviin **materiaaleihin, verkostoihin** ja **kouluttautumismahdollisuuksiin** nuorisotalon digitalisaatioon liittyen.

Mistä vauhtia ja tukea kehittämistyöhön?

Digitaalisen nuorisotyön osaamiskeskus

Laaja kattaus materiaaleja, koulutuksia ja asiantuntija-apua digitaalisen nuorisotyön kehittämiseen.

www.verke.org

Nuorille suunnatun verkkotyön foorumi

Yhteistyöverkosto nuorten parissa verkossa työskenteleville. Yhteiskehittämistä, vertaistukea, koulutuksia, tiedonvaihtoa.

www.nusuvefo.fi

TechSoup

Voittoa tavoittelematon organisaatio, jonka kautta kansalaisjärjestöt, säätiöt ja uskonnolliset yhdyskunnat voivat saada laadukkaita IT-ohjelmistoja lahjoituksina.

www.techsoup.fi

Erasmus+ nuorisoalalle

Rahallista tukea kansainvälisiin projekteihin. Vuosien 2021-27 Erasmus+ -ohjelman yksi painopiste on digitaalisuus.

<https://www.oph.fi/fi/kehittaminen-ja-kansainvalisyys/erasmus-ohjelma-2021-2027/erasmus-nuorisoalalle-youth>

Opintokeskus Sivis

Digitaalisia osaamismerkkejä järjestöjen käyttöön.

Merkkejä voi tehdä myös itse.

<https://www.ok-sivis.fi/jasenpalvelut/osaamisen-tunnistaminen-ja-tunnustaminen/osaamismerkit.html>

Lähteet

Autiomäki, Niina 2022. Nuorisoalan järjestöjen tiedontuotanto digitalisoituu. Blogikirjoitus, Osaamiskeskus Kentauri. <https://kentauri.fi/nuorisoalan-jarjestojen-tiedontuotanto-digitalisoituu/>. Viitattu 31.1.2023.

DVV 2020a: Valtiovarainministeriö & Digi- ja väestötietovirasto 2020. Digitaitokartoitus – Digitaalinen kysely. <https://vm.fi/documents/10623/30029448/Digitaitokartoitus+%E2%80%93+Digitaalinen+kysely.pdf/52d627ca-89a0-605d-5003-a0eff0248898/Digitaitokartoitus+%E2%80%93+Digitaalinen+kysely.pdf?t=1598850515996>. Viitattu 18.1.2023.

DVV 2020b: Digi- ja väestötietovirasto. Yritysten ja yhteisöjen digiosaaminen Digituen tarve vuonna 2020. <https://dvv.fi/documents/16079645/20502009/Yritysten+ja+yhteis%C3%B6jen+digiosaaminen+2020+verkkoon+fin.pdf/db23e8fc-76cd-378e-b4fc-13e5254a-3fd8/Yritysten+ja+yhteis%C3%B6jen+digiosaaminen+2020+verkkoon+fin.pdf?t=1607062070840>. Viitattu 18.1.2023.

DVV 2021a. Digi- ja väestötietovirasto. Yritysten ja yhteisöjen digiosaaminen. Suosituksia digituen tarjoamisesta. <https://dvv.fi/documents/16079645/20502009/Yritysten+ja+yhteis%C3%B6jen+digiosaaminen.+Suosituksia+digituen+tarjoamisesta+2021.pdf/1989650d-434e-1296-31f6-2d238ea252c0/Yritysten+ja+yhteis%C3%B6jen+digiosaaminen.+Suosituksia+digituen+tarjoamisesta+2021.pdf>. Viitattu 18.1.2023.

DVV 2021b. Digi- ja väestötietovirasto. Nuorten digitaidot -kartoitus 2021. Diginatiivimyyttä murtamassa – Myös nuoret kaipaavat digitukea. https://dvv.fi/documents/16079645/20502009/DVV_Nuortendigitaidot_kartoitus_raportti_2021.pdf/0e032bd-1565-a621-5e03-834427377d34/DVV_Nuortendigitaidot_kartoitus_raportti_2021.pdf?t=1630291732706. Viitattu 19.1.2023.

DVV 2022. Digi- ja väestötietovirasto. Digirohkea luottaa tulevaan. Digitaitoraportti 2022. <https://dvv.fi/documents/16079645/141915645/Digitaitoraportti+2022.pdf/4aef7918-6acd-b08b->

[12fb-f61739b2c8c7/Digitaitoraportti+2022.pdf?t=1669817591546](https://kentauri.fi/nuorisoalan-jarjestot-2022.pdf?t=1669817591546). Viitattu 15.2.2023.

Iso-Aho, Juha 2022. Vapaaehtoistyö ja vapaaehtoiset järjestöissä. Teoksessa Lind & Kaunismaa (toim.) Järjestöt valokeilassa. Järjestöt organisaatioina, toimijoina ja tutkimuskohteina. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 136. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 20–30. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2022/03/jarjestot-valokeilassa-lind-kaunismaa-humak.pdf>. Viitattu 30.1.2023.

Järjestödigi 2022. Järjestödigi-kartoitus 2022. TIEKE tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry, Viestintä-Piritta Oy, Vittec Avoine Oy. <https://bin.yhdistysavain.fi/1602444/Xkr3jHDDF12W7cMrTG-vGoYmDS6/1%C3%A4rjest%C3%B6digi-kartoitus%20tulokset%202022.pdf>. Viitattu 28.1.2022.

Kentauri 2021. Nuorisoalan järjestöt NYT! https://kentauri.fi/julkaisut_ja_tyokalu/nuorisoalan-jarjestot-nyt-julkaisu/. Viitattu 12.12.2022.

Kentauri 2023. Opi osaamismerkkien perustiedot. 22.8.2022 https://kentauri.fi/julkaisut_ja_tyokalu/tietoa-osaamismerkeista/. Viitattu 20.1.2023.

Kerhokeskus 2011. Mediataitojen oppimispolku perusopetuksessa. https://opinkirjo.fi/wp-content/uploads/2018/12/mediataitojen_oppimispolku.pdf. Viitattu 31.1.2023.

Lind, Kimmo & Kaunismaa, Pekka 2022. Järjestöt valokeilaan. Teoksessa Lind & Kaunismaa (toim.) Järjestöt valokeilassa. Järjestöt organisaatioina, toimijoina ja tutkimuskohteina. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 136. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 6–11. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2022/03/jarjestot-valokeilassa-lind-kaunismaa-humak.pdf>. Viitattu 30.1.2023.

Lehtonen, Noora 2021. Digitaalisuus kuntien nuorisotyössä. Teoksessa Kunnallisen nuorisotyön digitalisaatio 2021. Helsinki: Verke, 10–38. <https://www.verke.org/uploads/2021/12/b9f83b25-kunnallisen>

[nuorisotyön digitalisaatio tutkimusraportti_v3.pdf](#). Viitattu 12.12.2022.

Malm, Karla 2021. ”Parempi vaihtoehto kuin 80-luvun Suomi”? Nuorisotyön tekijät, paikat ja ympäristöt vuonna 2030. Hankeraportti. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2021/04/Parempi-vaihtoehto-kuin-80-luvun-Suomi.pdf>. Viitattu 19.1.2023.

Manu, Samuli; Puuronen, Anne & Ranta, Tommi 2021. Selvitys koronakriisin vaikutuksista nuorisotoimialaan. MDI & Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2021/09/Selvitys-koronakriisin-vaikutuksista-nuorisotoimialaan-loppuraportti-20.9.2021.pdf>. Viitattu 12.12.2022.

Moisala, Marja & Laine, Sofia 2021. Kohti vaikuttavaa verkkonuorisotyötä. Vaikutavuuden mittaamisen nykytila ja tulevaisuuden visiot. XAMK tutkii 21. Mikkelä: Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-389-1>. Viitattu 19.1.2023.

Moniheli 2022. MoniDigi 2021. Järjestökartoitus. Monikulutturinen Digitalisaatio. DigiUp. <https://moniheli.fi/wp-content/uploads/2022/02/Lataa-MoniDigi-kartoitust-Suomi-1.pdf>. Viitattu 12.12.2022.

Mäntylä, Eeva 2022. Hankkeet järjestöissä – haasteita, mahdollisuuksia ja välttämättömyyksiä. Teoksessa Lind & Kaunismaa (toim.) Järjestöt valokeilassa. Järjestöt organisaatioina, toimijoina ja tutkimuskohteina. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 136. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 31–40. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2022/03/jarjestot-valokeilassa-lind-kaunis-maa-humak.pdf>. Viitattu 30.1.2023.

Ok-Sivis 2023. Digitaaliset osaamismerkkit. <https://www.ok-sivis.fi/jasenpalvelut/osaamisen-tunnistaminen-ja-tunustaminen/osaamismerkki.html>. Viitattu 30.1.2023.

Peltosalmi, Juha & Eronen, Anne & Hakari, Janne & Inkinen, Ari & Litmanen, Tapio & Londén, Pia & Ruuskanen, Petri & Suoknuuti, Janne 2022. Järjestöbarometri 2022. Ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä. Soste – Suomen so-

siaali ja terveys ry. <https://www.soste.fi/wp-content/uploads/2022/10/SOSTE-julkaisut-2022-10-05-Jarjestobarometri-2022.pdf>. Viitattu 12.12.2022.

Saarimaa, Sanna 2022. Selvitys järjestöjen nuorille myönnettävien osaamismerkkien käytöstä. Nuorisolaan Osaamiskeskus Kentauri: Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen Osaamismerkit. 23.8.2022. <https://kentauri.fi/wp-content/uploads/2022/08/Selvitys-jarjestojen-nuorille-myonnettavien-osaamismerkkien-kaytosta.pdf>. Viitattu 30.1.2023.

Sutinen, Päivi 2018. Tilasto-osio. Digitaalinen media ja teknologia järjestöjen nuorisotoiminnassa. Teoksessa Digitaalisuus järjestöjen nuorisotoiminnassa 2018. Helsinki: Verke. <https://www.verke.org/uploads/2021/01/542a6f05-jarjestoraportti-2018-verke.pdf>. Viitattu 19.1.2023.

Tanhua-Piironen, Erika & Kaarakainen, Suvi-Sadetta & Kaarakainen, Meri-Tuulia & Viteli, Jarmo & Syvänen, Antti & Kivinen, Antero 2019. Digiajan peruskoulu. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 6/2019. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161383>. Viitattu 22.2.2023.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarvointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf. Viitattu 11.11.2022.

Verke 2018. Digitaalisuus järjestöjen nuorisotoiminnassa 2018. <https://www.verke.org/uploads/2021/01/542a6f05-jarjestoraportti-2018-verke.pdf>. Viitattu 11.11.2022.

Verke 2021. Kunnallisen nuorisotyön digitaalisuus 2021. https://www.verke.org/uploads/2021/12/b9f83b25-kunnallisen-nuorisotyön-digitalisaatio-tutkimusraportti_v3.pdf. Viitattu 11.11.2022.

Verke 2023. Digitaalinen nuorisotyö. <https://www.verke.org/verke/digitaalinen-nuorisotyö/>. Viitattu 7.2.2023.

Liitteet

Liite 1:

Alkutilannetta kartoittava ja orientoiva Webropol-kysely

Ennen työntekijöiden haastattelua lähetetty Webropol-kysely

Mitä seuraavista digitaalisuutta hyödyntävistä toimintamuodoista olette toteuttaneet järjestönne nuorisotoiminnassa edellisten 6 kk aikana? Valitse kaikki sopivat.

- Olemme keskustelleet nuorten kanssa digitaalisuuteen liittyvistä teemoista (esim. vuorovaikutus verkossa, pelaaminen, tietosuoja, digitaidot)
- Olemme käsitelleet nuorten kanssa tiedon luotettavuutta ja sen arviointia (esim. lähdekriittisyys, verkossa leviävä harhaanjohtava tieto)
- Olemme tarjonneet nuorille pääsyn digitaalisen median ja teknologian käyttämiseen ja tuottamiseen tarvittaviin välineisiin (esim. välineistön lainaaminen)
- Olemme kannustaneet nuoria omaehtoiseen sisällöntuotantoon (esim. nettivideoiden tekemiseen tai striimaamiseen)
- Olemme mahdollistaneet nuorille osallistumisen tapahtumien tai palveluiden markkinointiin tai viestintään (esim. järjestön some-viestintään osallistumalla)
- Olemme selvittelleet nuorten keskinäiseen somevuorovaikutukseen liittyviä ongelmatilanteita
- Olemme järjestäneet nuorten digitaalista osaamista tai mediataitoja edistävää kerhotoimintaa (esim. mediakerho, robotiikkakerho, pelinkehityskerho, tubetuskerho)
- Olemme mahdollistaneet nuorten toimimisen kerho-ohjaajina toisille nuorille digitoiminnassa (esim. mediakerho, robotiikkakerho, pelinkehityskerho, tubetuskerho)
- Olemme järjestäneet digitaaliseen pelaamiseen liittyvää ohjattua toimintaa
- Olemme järjestäneet tai mahdollistaneet nuorten digitaalisiin kulttuureihin liittyvän tapahtuman (esim. LANit, Pokémonien keräily, tubettajamiitti)
- Olemme tukeneet nuoria digitaalisessa vaikuttamistoiminnassa (esim. aloitteiden tekeminen verkossa, vuoropuhelu päättäjien kanssa)
- Olemme hyödyntäneet digitaalista mediaa ja teknologiaa nuorten ryhmäyttämisessä

- Olemme tarjonneet mahdollisuuden teknologiseen värkkäilyyn eli maker-toimintaan (esim. 3D-tulostus, digitaalinen käsityö)
- Olemme tarjonneet mahdollisuuden koodaamisen harjoitteluun
- Olemme tarjonneet mahdollisuuden tehdä vapaaehtoistyötä digitaalisissa ympäristöissä
- Emme ole tehneet mitään edellä mainituista
- Muuta, mitä?

Mitä seuraavista verkkonuorisotyöllisistä toiminnoista olette toteuttaneet järjestössänne edellisten 6 kk aikana? Valitse kaikki sopivat.

- Olemme pitäneet yhteyttä nuoriin sosiaalisen median tai viestipalvelun avulla
- Olemme laittaneet sosiaaliseen mediaan nuorille suunnatun mainoksen (esim. nuorisotapahtumasta)
- Olemme jakaneet nuoria kiinnostavaa sisältöä (esim. uutiset, videot) julkisesti sosiaalisessa mediassa
- Olemme käyneet kahdenkeskisiä ohjauskeskusteluja nuorten kanssa verkossa tai viestipalvelussa (esim. chat)
- Olemme tuottaneet verkkoon videomutoista materiaalia nuorille (esim. YouTubeen, TikTokiin, Instagramiin tai Snapchatiin)
- Olemme tarjonneet julkaisukanavan nuorten mielipiteille ja media-tuotoksille (esim. järjestömme somessa, verkkosivuilla tai muulla verkkoalustalla)
- Olemme järjestäneet ohjattua ryhmätoimintaa verkossa
- Olemme järjestäneet avointa ryhmätoimintaa verkossa
- Olemme järjestäneet nuorille suunnatun tapahtuman, tempauksen tai kampanjan verkossa
- Olemme osallistaneet nuoria digitaalisissa toimintaympäristöissä (esim. toiminnan suunnitteluun, toteutukseen, arviointiin)
- Olemme mahdollistaneet etäosallistumisen tapahtumaan tai toimintaan verkon kautta (esim. striimin, chatin, videopuhelun tai pelin välityksellä)
- Emme ole tehneet mitään edellä mainituista
- Muuta, mitä?

Millaisiksi arvioit järjestönne digitaaliset valmiudet seuraavilla osa-alueilla?

Asteikko: Heikko – Tyydyttävä – Hyvä – Erinomainen

- a) Digitaalisten palveluiden ja toimintojen saavutettavuus
- b) Yhdenvertaisuuden edistäminen digitaalisuutta hyödyntävässä toiminnassa
- c) Nuorten digiosallisuuden ja digitaalisen vaikuttamistoiminnan vahvistaminen
- d) Nuorten digihyvinvoinnin edistäminen
- e) Nuorten digiosaamisen vahvistaminen
- f) Digitaalisuutta hyödyntävän vapaaehtoistoiminnan kehittäminen
- g) Kohderyhmäämme kuuluville nuorille suunnattu digitaalinen kommunikaatio ja vuorovaikutus

Minkä kouluarvosanan annat järjestönne digitalisaation tämänhetkisestä tilasta?

Mikä on mielestäsi järjestönne digiprofiili tällä hetkellä?

1. DIGITAITAJA: Digityövälineet, sovellukset ja alustat ovat tuttuja ja meillä on erinomaiset valmiudet niiden käyttöönottoon. Ymmärrämme erilaisten työvälineiden hyödyt, vahvuudet ja heikkoudet itsenäisesti. Olemme kiinnostuneita digitalisaation tuomista mahdollisuuksista ja kokeilemme uusia mahdollisuuksia innolla.

2. KOKEILUNHALUINEN: Suhtaudumme avoimesti ja kiinnostuksella erilaisiin digityövälineisiin ja sovelluksiin. Kokeilemme rohkeasti ja rennosti uutta. Osaamme etsiä digitukea tarvittaessa ja olemme digikäyttäjänä melko kokenut.

3. HYÖTYÄ ARVOSTAVA: Ymmärrämme, etteivät digityövälineet ja uudet ratkaisut ole itseisarvo; niiden on oltava hyödyksi ja palveltava tarkoitustaan. Saatamme kokea, että uusiin asioihin ei ehdi aina perehtyä, joten usein paras tie napakkaan täsmätietoon on vertaistuki ja ytimekkäät ajankohtaistietoiskut.

4. KAUEMPAA KATSELEVA: Suhtaudumme jatkuvasti muuttuviin digiratkaisuihin ja -palveluihin ehkä hiukan epäillen tai emme vain jaksaa kiinnostua niistä. Ymmärrämme kuitenkin, että tietyt perustaidot ja taito pyytää neuvoja tai tukea digitaalisten välineiden käytössä käyvät jatkuvasti tärkeämmiksi.

Liite 2: Haastattelurungot

Työntekijöiden/vapaaehtoisten haastattelu

1. Haastateltavan taustatiedot: mitä tekee järjestössä/missä roolissa?

Digitaalista mediaa ja teknologiaa hyödyntävä nuorisotoiminta yleisesti

2. Millaisia ajatuksia webropol-kyselyyn vastaaminen herätti oman nuorisotoiminnan kannalta?
3. Millaisia tavoitteita järjestössänne on asetettu digitaalisen median ja teknologian käytölle? Miten ne kytkeytyvät järjestönne nuorisotoiminnan yleisiin tavoitteisiin?
4. Ketkä nuoret näkemyksenne mukaan käyttävät digitaalista mediaa ja teknologiaa hyödyntäviä palveluitanne tällä hetkellä?
5. Ketkä nuoret voisivat hyötyä toiminnastanne eli mitä kohderyhmiä toivoisitte tavoittavanne enemmän mukaan toimintaan?
6. Millaista palautetta olette saaneet nuorilta koskien digitaalisen median ja teknologian hyödyntämistä nuorisotoiminnassanne?

Laitteet ja palvelut

7. Kerro siitä, mitä digitaalisia laitteita tai palveluita (esim. sovelluksia, voi olla myös varsin pieniä asioita kuten kahoot-kyselyjä tms.) olette ottaneet viimeisimpänä käyttöön järjestönne nuorisotoiminnassa.
8. Mitä digitaalisia laitteita tai palveluita pitäisi sinun mielestäsi ottaa seuraavaksi käyttöön?

Kysy nämä tässä tai tarvittaessa voit hypätä ja kysyä lopuksi (kysymys on siellä uudelleen yleisemmin)

9. Mitä hyötyjä digitaalisia laitteita ja palveluita hyödyntävän toiminnan järjestämisessä on huomattu?
10. Mitä haittoja digitaalisia laitteita ja palveluita hyödyntävän toiminnan järjestämisessä on huomattu?

Nuorten digiosaamisen tukeminen

11. Tuetaanko nuorten digiosaamisen kehittymistä järjestönne toiminnassa? Millaisia konkreettisia toimenpiteitä teette?
12. Millaisena näette oman järjestönne roolin ja merkityksen nuorten digiosaamisen tukemisessa tulevaisuudessa?

Toiminnan markkinointi ja viestintä

13. Millä tavalla verkkoa ja digitaalisuutta hyödynnetään toiminnan markkinoinnissa ja viestinnässä?

14. Miten markkinointi ja viestintä on muuttunut viime vuosina?

Yhteydenpito

15. Millä tavalla verkkoa ja digitaalisuutta hyödynnetään yhteydenpidossa nuoriin jäseniin / toimintaan osallistujiin? (koskee myös esim. kännykkäsovelluksien käyttöä)

16. Entä vapaaehtoisin?

17. Miten yhteydenpito on muuttunut viime vuosina?

Vapaaehtoistoiminta

18. Miten digitaalista mediaa ja teknologiaa hyödynnetään vapaaehtoisten parissa? (verkkoympäristössä tai kasvokkaisessa?)

19. Miten järjestössänne on huomioitu uudenlaiset vapaaehtoistoiminnan muodot (esimerkiksi ryhmittäminen tietyn teeman ympärille sosiaalisessa mediassa) ja se, että ihmiset eivät välttämättä sitoudu vapaaehtoistoimintaan pitkäksi aikaa?

Kysy nämä tässä tai tarvittaessa voit hypätä ja kysyä lopuksi (kysymys on siellä uudelleen yleisemmin)

20. Mitä hyötyjä olette havainneet siitä?

21. Mikä hankaloittaa tai estää järjestöänne digitaalisen median ja teknologian hyödyntämisessä vapaaehtoistoiminnassa?

Osaaminen

22. Miten kuvailisitte henkilöstönne ja vapaaehtoistenne digitaalista osaamista?

23. Millaisia asioita osataan hyvin, missä olisi kehitettävää?

24. Millaista osaamista tarvitaan tulevaisuuden kannalta?

Arviointi ja kehittäminen

25. Miten arvioitte omaa digitaalista toimintaanne / digitalisaation edistymistä järjestössänne? Esimerkiksi millaisia mittareita teillä on käytössä toiminnan arviointiin?

26. Mitä tietoa teiltä puuttuu digitaalisen nuorisotoiminnan onnistumisesta?

27. Millaisella prosessilla ennakoitte ja kartoitatte kohderyhmänne tarpeita ja toiveita koskien digitaalisen median ja teknologian käyttöä?

TÄMÄN VOI KYSYÄ, MUTTA MYÖS HYPÄTÄ YLI:

28. Miten kohderyhmä osallistuu toiminnan suunnitteluun ja arviointiin?

Järjestön digitalisaatio yleisesti

29. Annoit järjestölle yleisarvosanan X webropol-kyselyssä. Perustele, miksi päädyit tähän arvosanaan.
30. Määrittelit webropolissa järjestönne digiprofiiliksi X. Perustele, miksi valitsit sen.
31. Hyödynnättekö digitaalisuutta järjestön kehittämisessä ja esimerkiksi tiedontuotannossa (palautejärjestelmät, raportoinnit, tiedon koostamiset tms.), kuinka?
32. Mitkä ovat olleet suurimpia digitalisaation hyötyjä järjestölle?
33. Millaiset asiat estävät tai hidastavat digitalisaation laajamittaista hyödyntämistä järjestössänne? TAI/LISÄKSI Millaisia kipukohtia tai haasteita järjestönne digitalisaatiokehitykseen liittyy?
34. Nämä kaksi edellistä kysymystä voi esittää uudelleen aiempiin liittyen, tai jos hyppäsit aiemmin edellä yli, kysy mitä hyötyä ja mitkä suurimpia haasteita digitaalisuudessa suhteessa:
 - eri kohderyhmiin: nuoriin, vapaaehtoiisiin, omaan henkilöstöön,
 - yleisesti nuorille järjestettävään toimintaan
 - toiminnasta viestimiseen ja markkinointiin sekä
 - yleisesti toiminnan ja järjestön kehittämiseen?
35. Millaisia onnistumisia järjestön digitalisaatiokehitykseen liittyy (esim. jokin erityinen onnistuminen, tähtihetki jonka haluatte nostaa esiin)? Mistä tiedätte onnistuneenne?
36. Jatka lausetta: Tulevaisuudessa hyödynnämme järjestömme nuorisotoiminnasta digitaalista mediaa ja teknologiaa...
37. VIIMEINEN AVOKYSYMYYS: Onko vielä jotain, mitä haluaisit sanoa järjestöjen digitaalisuuteen liittyen?

Halutessasi voit kysyä (jos on aikaa):

- Koronan aikana kehitetty verkkovälitteinen toiminta
- Millaisia onnistumisia koronan aikana tuli verkkovälitteisen toiminnan järjestämisestä?
- Miten koronan aikana kehitetyt etätoiminnan muotoja on jatkettu?
- Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa
- Millaista yhteistyötä olette tehneet muiden järjestöjen, kuntien tai seurakuntien kanssa digitaalisen nuorisotoiminnan osalta? Millaisia etuja olette havainneet yhteistyössä olevan?

Nuorten haastattelu/havainnointi

- Miksi olet mukana tämän järjestön toiminnassa?
- Miten tässä toiminnassa on hyödynnetty erilaisia digitaalisia palveluita tai laitteita?
- Mikä on ollut mukavaa digitaalisessa toiminnassa? Miksi?
- Onko jokin ollut ikävää/hankalaa?
- Miten digitaalisuutta voitaisiin hyödyntää paremmin / enemmän järjestön toiminnassa?
- Miten toivoisit, että järjestö viestii sinulle? Missä kanavissa?
- Miksi käytät erilaisia digipalveluita, esim sovelluksia kännykässä?
- Miten kuvailisit omaa digiosaamistasi?
- Millaisia asioita haluaisit oppia liittyen digitaaliseen mediaan tai teknologiaan?
- Miten yleensä opettelet uusien digipalveluiden tai -laitteiden käyttöä?
- Nuorten haastattelussa voit soveltaen keksiä tilanteen mukaan myös lisäkysymyksiä, ehkä keskustella tarpeen mukaan myös muutoin digitaalisuudesta elämässä, jotta aihe ja haastateltavat lämpenevät, lähtökohtaisesti tavoitteena on selvittää mitä tarpeita ja toiveita nuorille järjestöjen digitaalisuuteen liittyen on.

Liite 3: Verkkotilaisuuden runko

ja tilaisuudessa esitetyt kysymykset

Nuorisoalan järjestöjen digitalisaatio - Keskustelutilaisuus 26.01.2023

Tilaisuuden avaus

- Kysymys (Menti): Mistä päin Suomea tulet?
- Kysymys (Menti): Millaista järjestöä edustat? Vastausvaihtoehdot: Valtakunnallinen / Alueellinen / Paikallinen

Selvityksen taustaa

- Kysymys (Menti): Mikä on järjestösi digiprofiili? Vastausvaihtoehdot: Kokeilunhaluinen / Hyötyä arvostava / Digitaitaja / Kauempaa katseleva /
- Kysymys (Menti): Järjestöissä ollaan ketterämpiä kokeilemaan uudenlaisia digitaalisuuden hyödyntämisen tapoja kuin kunnallisessa nuorisotyössä. Vastausvaihtoehdot: Täysin samaa mieltä / Melko samaa mieltä / Ei samaa eikä eri mieltä / Melko eri mieltä / Täysin eri mieltä

Suunnitelmallisuus ja kehittäminen

- Kysymys (Menti): Järjestömme henkilöstön ja vapaaehtoisten digiosaaminen on hyvällä tasolla. Vastausvaihtoehdot: Täysin samaa mieltä / Melko samaa mieltä / Ei samaa eikä eri mieltä / Melko eri mieltä / Täysin eri mieltä
- Kysymys (Menti): Millaista konkreettista tukea oma järjestösi tarvitsisi digitaalisuutta hyödyntävän toiminnan kehittämiseen?

Vapaaehtoistyö

- Kysymys (ääneen): Mitä mahdollisuuksia digitaalisuus tuo vapaaehtoistoimintaan?

Nuorten digiosaamisen tukeminen

- Kysymys (Menti): Järjestöni tukee nuoria seuraavissa digiosaamisen osa-alueissa. Vastausvaihtoehdot: Luovat ja esteettiset taidot / Vuoro-vaikutustaidot / Kriittiset tulkintataidot / Turvataidot / Välinetaidot
- Kysymys (ääneen): Miten sinun järjestöissäsi tuetaan nuorten digiosaamisen kehittymistä?

Väittämiä ja keskustelua

- Kysymys (Menti): Miten usein teette seuraavia asioita järjestösi someviestinnässä? Vastausvaihtoehdot: Harvemmin / Kerran vuodessa / Muutaman kerran vuodessa / Kuukausittain / Vuosittain
- Väittämät: Jaamme muiden järjestöjen tuottamia sisältöjä omassa sosiaalisessa mediassamme / Nostamme somessa päättäjien tietoon nuoria koskevia asioita / Toteutamme yhteisiä somekampanjoita muiden organisaatioiden kanssa

- Kysymys (Menti): Järjestömmen someviestintä on muuttunut viime vuosina aiempaa vuorovaikutteisemmaksi. Vastausvaihtoehdot: Täysin samaa mieltä / Melko samaa mieltä / Ei samaa eikä eri mieltä / Melko eri mieltä / Täysin eri mieltä
- Kysymys (Menti): Järjestöni kaipaa tukea siihen, miten järjestön arvopohja tuotaisiin paremmin esille somessa. Vastausvaihtoehdot: Täysin samaa mieltä / Melko samaa mieltä / Ei samaa eikä eri mieltä / Melko eri mieltä / Täysin eri mieltä
- Kysymys (Menti): Kasvokkainen kohtaaminen on aidompaa kuin verkkovälitteinen kohtaaminen. Vastausvaihtoehdot: Täysin samaa mieltä / Melko samaa mieltä / Ei samaa eikä eri mieltä / Melko eri mieltä / Täysin eri mieltä
- Kysymys (Menti): Järjestössämme kehitettiin koronan aikana uusia nuorisotyöllisiä toimintamuotoja, jotka ovat jääneet käyttöön. Vastausvaihtoehdot: Kyllä / Ei / En osaa sanoa
- Kysymys (Menti): Millaisiksi arvioit järjestösi digitaaliset valmiudet seuraavilla osa-alueilla? Vastausvaihtoehdot: Heikko / Tyydyttävä / Hyvä / Erinomainen. Osa-alueet: Nuorten digiosallisuuden ja digitaalisen vaikuttamistoiminnan vahvistaminen / Nuorten digihyvinvoinnin edistäminen / Nuorten digiosaamisen vahvistaminen / Digitaalisuutta hyödyntävän vapaaehtoistoiminnan kehittäminen / Kohderyhmäänne kuuluville nuorille suunnattu digitaalinen kommunikaatio ja vuorovaikutus / Toiminnan kehittäminen: tiedon keruu ja seuranta, palautteen kerääminen ym. / Yhdenvertaisuuden edistäminen digitaalisuutta hyödyntävässä toiminnassa / Digitaalisten palveluiden ja toimintojen saavutettavuus.
- Kysymys (Menti): Mitä digitaalisia laitteita tai palveluita järjestössänne pitäisi sinun mielestäsi ottaa seuraavaksi käyttöön?
- Kysymys (Menti): Tulevaisuudessa hyödynnämme järjestömmen nuorisotoiminnasta digitaalista mediaa ja teknologiaa...
- Kysymys (ääneen): Mitä ajatuksia äskeiset väittämät herättivät?

